

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**PRIMERJAVA INDIVIDUALNEGA DELA Z MLADOSTNIKI V
FORMALNEM IN NEFORMALNEM PROGRAMU**

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Patricija Ilić

Somentor: doc. dr. Nino Rode

LJUBLJANA 2013

Povzetek za dokumentacijo (Podatki o diplomski nalogi)

Ime in priimek: Patricija Ilić

Naslov naloge: Primerjava individualnega dela v neformalnem in formalnem programu

Kraj: Ljubljana

Leto: 2013

Št. strani: 164

Št. slik: 0

Št. tabel: 0

Št. bibl. opomb: 0

Št. prilog: 12

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Somentor: doc. dr. Nino Rode

Ključne besede: formalni program, neformalni program, mladostniki, učenci, osipniki, individualno delo, individualna učna pomoč, osebno svetovanje oz. pogovor, individualni učni načrt

Povzetek:

V diplomski nalogi je govora o individualnem delu v formalnem (OŠ) in neformalnem (PUM Radovljica) programu. V teoretičnem delu pišem predvsem o mladostnikih (njihovih značilnostih, ranljivostih in socialni mreži), značilnostih formalnega in neformalnega programa ter metodah dela na obeh programih. Raziskavo sem utemeljila na vprašanjih za mladostnike, o splošnem zadovoljstvu nad individualnim delom in vključenosti vanj, ter za strokovne delavce, ki individualno delo izvajajo, o njihovih metodah.

Title: Comparison of individual work in informal and formal program

Key-words: formal program, informal program, adolescents, students, school leavers (dropouts), individual work, individual learning assistance, personal advice or conversation, individual education plan

Abstract:

Thesis talks about individual work in formal (Elementary School) and informal (PUM Radovljica) program. In the theoretical part I mostly talk about adolescents (their characteristics, vulnerabilities and social Network), features of formal and informal program and methods of work in both programs. I based my research on questions for adolescents about general satisfaction of individual work and involvement in it and for qualified persons, which carry out individual work, about their methods.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**PRIMERJAVA INDIVIDUALNEGA DELA Z MLADOSTNIKI V
FORMALNEM IN NEFORMALNEM PROGRAMU**

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Patricija Ilić

Somentor: doc. dr. Nino Rode

LJUBLJANA 2013

Predgovor

Svoja štiri leta študija sem v praktičnem delu posvetila neformalnemu programu PUM Radovljica. Ravno zaradi tega sem že od samega začetka vedela, da bom svojo diplomsko nalogo v precejšnji meri posvetila ravno tej organizaciji oz., da bom raziskovala v okviru PUM-a Radovljica. Zaradi poznavanja individualnega dela na neformalnih programih, me je začelo zanimati tudi individualno delo v formalnih programih. O poteku individualnega dela v formalnih programih iz literature nisem izvedela veliko, zato sem se, s pomočjo mentoric na PUM-u, odločila raziskovati ravno to.

K temi diplomske naloge in raziskovanju obravnavane tematike je veliko doprineslo tudi dejstvo, da sem bila v času študija vključena v modul: socialno delo z mladimi. Vsebinsko je, zaradi mojega zanimanja in teme diplomske naloge, poudarek na mladostnikih, socialni mreži, njihovi podpori, značilnostih itd. Prav tako je govora o formalnem in neformalnem programu, njunih karakteristikah in metodah dela, ki jih uporabljata.

Pomembno je, kako mladostniki zaznavajo šolo in kako se v njej počutijo. J. Dewey je že pred stoletjem ugotavljal, da »šola ni samo priprava za življenje, temveč tudi življenje samo«. Pri tem se šola ne more prepustiti zgolj željam šolajoče se mladine, ker so njeni cilji zastavljeni objektivno. V razmerah uveljavljenega koncepta permisivne vzgoje obstaja nevarnost, da bi se šola preveč prilagajala svojim »odjemalcem« z zniževanjem standardov in zahtev. (Lavrič et al. 2011: 106)

V celotnem izobraževalnem sistemu (Mrgole 2003: 27-30) obstajajo trije sistemi učenja: formalni (povezan z znanji, ki jih dobimo v formalnih organizacijah), ne-formalni (učenje v vsakdanjih situacijah skozi vse življenje) in a-formalni (organizirano učenje zunaj formalnih ustanov). Bistvo neformalnega izobraževanja pa so predvsem naslednje sestavine: udeleženec ima možnost izbire glede participacije – prostovoljno, proces učenja se nenehno prilagaja ciljem glede na razvoj in razumevanje udeleženca, potrebno je razlikovati cilj od poti, časovna opredelitev je bolj »svobodna« - ni togih in strogih urnikov, ni delitve na delovne enote ali učne ure ... Neformalno izobraževanje vključuje tako formalne, kakor tudi a-formalne pristope. Cilji pa so strateški in daljnosežni.

Namen diplomske naloge je raziskati kakšne metode dela, pri individualnem delu, uporabljajo na formalnem programu in le-te primerjati z uporabljenimi metodami na neformalnem

programu PUM Radovljica. Iz raziskovanja nisem izključila mladostnikov in učencev, ki individualno delo koristijo. Pomembno je tudi njihovo mnenje o tem katere oblike individualnega dela sploh koristijo, koliko so s tem zadovoljni in kaj bi jim bilo mogoče ljubše v določenih primerih.

Zahvala

Najprej bi se rada zahvalila staršem, da so mi omogočili študij, in sestri Vanji za vso podporo in potrpežljivost v času študija.

Zahvaljujem se tudi prijateljici Tjaši za pomoč pri iskanju intervjuvancev, prijateljici in mentorici Nastji za pomoč in podporo ob pisanju diplomske naloge ter fantu Matjažu za potrpežljivost ob včasih nemogočih situacijah.

Posebna zahvala gre mentorju doc. dr. Milku Poštraku za strokovno pomoč pri pisanju in oblikovanju diplomske naloge ter somentorju doc. dr. Ninu Rodetu za pomoč in nasvete pri zahtevni kvalitativni analizi.

Ne nazadnje pa bi se rada zahvalila tudi vsem intervjuvancem za odgovore, brez katerih moja diplomska naloga ne bi nastala (udeleženca in mentorici PUM-a Radovljica, učenci ter strokovne delavke iz OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj).

Kazalo

1.	TEORETSKI UVOD.....	7
1.1.	ZNAČILNOSTI MLADOSTNIKOV	7
1.1.1.	OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI MLADIH.....	7
1.1.2.	OPREDELITEV MLADOSTNIKOV	9
1.1.3.	ŽIVLJENJSKI SVET MLADOSTNIKOV	11
1.1.4.	OMREŽJA SOCIALNE OPORE MLADIH.....	12
1.1.5.	RANLJIVOST MLADOSTNIKOV.....	13
1.1.6.	SISTEM VREDNOT MLADOSTNIKOV	14
1.1.7.	OBLIKE VODENJA MLADOSTNIKOV	16
1.2.	ZNAČILNOSTI FORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA	16
1.2.1.	SPLOŠNA NAČELA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA	17
1.2.2.	SPLOŠNI CILJI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA	19
1.2.3.	OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE IN NJEN RAZVOJ	20
1.2.4.	SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	24
1.2.5.	VODENJE RAZREDA IN DISCIPLINA.....	28
1.2.6.	NEUSTREZNO VEDENJE UČENCEV	31
1.2.7.	IZSTOP IZ ŠOLE OZ. OSIPNIŠTVO	32
1.3.	NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE.....	34
1.4.	METODE DELA V FORMALNIH IN NEFORMALNIH PROGRAMIH	35
1.4.1.	KONCEPT DELOVNEGA ODNOSA IN IZVIRNI DELOVNI PROJEKT POMOČI.....	35
1.4.2.	SINERGETIKA	37
1.4.3.	PROJEKTNO DELO	39
1.4.4.	TRANSAKCIJSKA ANALIZA.....	40
1.4.5.	GEŠTALT TERAPIJA.....	42
1.5.	ORGANIZACIJA RAZISKOVANJA – PUM RADOVLJICA.....	43
2.	PROBLEM.....	45
3.	METODOLOGIJA.....	46
3.1.	VRSTA RAZISKAVE	46
3.2.	SPREMENLJIVKE OZ. TEMA RAZISKOVANJA.....	46
3.3.	MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV	46
3.4.	POPULACIJA IN VZOREC.....	47
3.4.1.	POPULACIJA.....	47

3.4.2.	VZOREC	47
3.5.	ZBIRANJE PODATKOV	47
3.6.	OBDELAVA PODATKOV	49
4.	REZULTATI	50
5.	RAZPRAVA	54
6.	SKLEPI	56
7.	PREDLOGI	58
8.	LITERATURA IN VIRI	60
9.	PRILOGE	62
9.1.	DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - MENTORJI.....	62
9.2.	DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - PUMOVCI	76
9.3.	DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - UČITELJI	80
9.4.	DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - UČENCI.....	101
9.5.	ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - MENTORJI	109
9.6.	ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - PUMOVCI.....	118
9.7.	ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - UČITELJI.....	122
9.8.	ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - UČENCI	135
9.9.	OSNO KODIRANJE – ZAPISOVANJE KONCEPTOV – PUMOVCI IN UČENCI (intervjuji A, B, C, D, E in F).....	141
9.10.	OSNO KODIRANJE – ZAPISOVANJE KONCEPTOV – MENTORJI IN UČITELJI (intervjuji G, H, I, J, K in L)	146
9.11.	ODNOSNO KODIRANJE - PUMOVCI IN UČENCI (intervjuji A, B, C, D, E in F) ...	157
9.12.	ODNOSNO KODIRANJE - MENTORJI IN UČITELJI (intervjuji G, H, I, J, K in L) .	159
10.	POVZETEK	163

1. TEORETSKI UVOD

1.1. ZNAČILNOSTI MLADOSTNIKOV

Mladost se je, glede na preteklost (Črnak-Meglič ur. 2005: 313), do danes močno spremenila. Ena izmed teh sprememb je predvsem dejstvo, da so ravno družina, šola, univerza in vrstniki tisti, ki dajejo psihosocialno opremo za soočanje z individualnimi tveganji in možnostmi.

Mladost ostaja specifično življenjsko obdobje s specifičnimi življenjskimi stili. Življenjski stil mladih pa odražajo družbene okoliščine in nagle spremembe, v katerih mladi danes živijo. Na tipe mladine in na njihove aktivnosti pa vpliva tudi socialno ozadje (njihova izobrazba in izobrazba staršev, ruralno/mestno okolje idr.). (Črnak-Meglič ur. 2005: 313)

Pomembno je (Črnak-Meglič ur. 2005: 315), da se mladim pomaga olajšati mladost in ne soditi ter obsojati, ker so jo druge generacije preživljale drugače. Predvsem iz tega razloga, ker so bile tudi okoliščine odraščanja včasih tako močno drugačne kot danes.

1.1.1. OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI MLADIH

Splošna značilnost populacije mladih (Lavrič et al. 2011: 395) je preusmeritev iz ukvarjanja z družbo v ukvarjanje s samim seboj. To pa se, na vrednotni ravni posameznikov, kaže v premiku od globalnih, ideološko in celostno zgrajenih, vrednotnih sistemov k posameznim, navidezno fragmentarnim in konkretnim, vrednotam, med katerimi pa prevladuje predvsem kakovost vsakdanjega življenja in povečana občutljivost za medosebne odnose. Pri slovenski mladini se torej kot najpomembnejše vrednote kažejo na primer zdravje, družinsko življenje, resnično prijateljstvo, varovanje narave, varnost naroda ter karieristične (uspešnost) in liberalne vrednote (svoboda govora, mišljenja, delovanja).

Nekateri psihološki in socialno psihološki konstrukti (Lavrič et al. 2011: 423-437), ki veljajo za napovedovalce vedenja mladih so:

- Časovna usmerjenost (v sedanjost ali prihodnost) – tukaj gre predvsem za to, ali so mladostniki osredotočeni na sedanjost, ali so z njo omejeni, jih prihodnost motivira ali ne, občutja do preteklosti (torej vse, kar počne, je osredotočeno na cilje v prihodnosti ali ni). Pomembno je, katera časovna razsežnost posameznika motivira oz. je njegovo psihološko izhodišče. Ni pa zanemarljivo tudi to, kako posameznik te razsežnosti dojema, saj se na primer prihodnost lahko dojema tudi transcendentno, ne pa kot

lastna prihodnost za časa svojega življenja. Tisti, ki so osredotočeni samo na sedanjost, se ne ozirajo ne na preteklost, in kar je še pomembneje, ne na načrtovanje svoje prihodnosti. Glede omejenosti na sedanjost, sta ravno politična in gospodarska nestabilnost tisti, ki povzročata, da mladostniki zaupajo samo temu, kar držijo v svojih rokah. Kriza je ustvarila tudi nezmožnost usmerjanja v prihodnost, ki je nujna za načrtovanje in pomembna pri prehodu iz mladosti v odraslost.

- Narcisizem – pojem je uvedel Freud z namenom, da bi nakazal patološko čutenje neke veličine kot rezultat nasprotujočih si procesov v osebnosti. Lasch je mnenja, da je narcisizem tipičen in tudi prevladujoč kot osebnostno stanje v sodobnih razmerah. Poleg napihnjene veličine naj bi bile njegove sestavine tudi hladnost, sebičnost, plitvost čustev, nesprejemanje starosti in strah pred staranjem. Poznamo zdrav narcisizem kot zdravo čutenje veličine in samozvesti ter patološki narcisizem.
- Avtoritarnost – to je eden izmed najbolj poznanih socialnopsiholoških konstruktov, ki se lahko nanaša na smer političnega delovanja ali na strukturo osebnosti, ki se izoblikuje v zgodnjem otroštvu. Šlo naj bi za neustrezno socializacijo. Avtoritarna osebnost naj bi bila povezana s celo vrsto neželenih osebnostnih potez, kot so na primer: agresija, submisija, zanimanje za moč in grobost, cinizem idr. Kasneje so nekateri temu dodali še: predsodke, intelektualno ozkost, dogmatičnost in diskriminacijo.
- Anomičnost – Durkheim je pojem anomija v družboslovje uvedel, ko je pojasnil porast samomorov na koncu 19. stoletja. S tem je nakazal na nek prehodni pojav, ki naj bi izhajal iz neuravnotežene in konfliktna narave modernizacije. V prehodnem obdobju prihaja do spopadov in zaradi tega do anomalije, namesto, da bi pravična delitev dela krepila družbeno vključenost. To je stanje brezzakonja v pravnem, moralnem in običajnem smislu. Družbena pravila so tista, ki izgubljajo svojo prisilno naravo in s tem svojo usmerjevalno ter sankcijsko moč. Anomičnost lahko opredelimo kot osebno zaznavo odsotnosti družbenih pravil in prisotnost širše dezorientacije oziroma izgube družbene usmeritve. Posameznik ne čuti nobene opore v družbenih pravilih in institucijah. Le-te ga niti ne vodijo niti ne nakazujejo obvezne smeri vedenja.
- Odtujenost – Marx je pod ta pojem opisal neko idealno stanje, v katerem so ljudje drug drugemu samo cilj (torej ni instrumentalnega odnosa do drugih) in kjer so

medosebni odnosi zelo »prosojni«. Po teh razmerah se človek lahko uresničuje v svojem »bistvu«. Današnja opredelitev pojma odtujenost pa kaže na to, da se posameznik zaradi svojih odnosov do drugih ne uresničuje v svojem »bistvu«.

- Deviantnost – ni izjemen ali nepričakovan pojav. Po Durkheimu je obstoj odklonskega ali deviantnega vedenja nekaj popolnoma »normalnega«. Hkrati z družbenimi pravili obstajajo tudi prestopki, ki naj bi bili najpogostejši pri mladih in moških.

1.1.2. OPREDELITEV MLADOSTNIKOV

Šele moderna industrijska družba (Ule et al. 1996: 9-11) je bila tista, ki je uvedla državno nadzorovane vzgojne in izobraževalne ustanove, katerih namen je bil prenesti znanje in delovne spretnosti na generacije doraščajočih ljudi. Šolski sistem je izpodrinil dotedanji doprinos družine in cerkve na področju vzgoje in izobraževanja mladih. Mladost kot obdobje med otroštvom in odraslostjo je odkrila prav industrijska družba. Bistveno vlogo pri konstruiranju mladosti je imela institucija obveznega šolanja otrok in vse večje podaljševanje šolanja. Šola je kmalu prevzela prevladujočo nadzorno in vzgojno funkcijo nad otroci in mladino, saj je bila posrednica med družino in širšo družbo. Definicija mladosti je na eni strani opredeljena z zaključkom otroštva (konec tesne in enostranske odvisnosti od staršev), na drugi pa z nekaterimi storitvami, ki jih mladostnik mora dokončati ali prekiniti, da vstopi v odraslost. V primeru nadaljevanja šolanja mladostnika, na odločitev, katero šolo bo izbral, vpliva kar nekaj dejavnikov: družinska podpora in aspiracija staršev, učni uspeh, kraj bivanja, socialni izvor itd. V primeru, da šolanja ne nadaljuje, ali če se ne more izšolati v želeni smeri, se posledično zmanjšajo poklicne in življenjske možnosti. Zatorej tudi mladost vsebuje nek pritisk, ki se mu sicer da izogniti, a le s posledicami za nadaljnje življenje. Starostna meja vstopa v odraslost se še danes zvišuje. Vedno več mladostnikov podaljšuje svojo mladost, zaradi takšnih ali drugačnih razlogov (npr. brezposelnost, šolanje), v pozna dvajseta leta.

Družbeni položaj mladostnika (Ule et al. 1996: 14-15) ima svoje vzroke v posebnem psihološkem stanju oziroma psihofizičnem razvoju. V obdobju mladosti se dograjujejo emocionalne, motivacijske in kognitivne strukture, ki posledično mladostniku omogočajo avtonomno nastopanje v družbi. Pridobitev nove, usklajene samopodobe oziroma identitete posameznika pa je cilj tega razvoja.

Prizadevanje mladega človeka za osebno avtonomijo se v modernih teorijah največkrat obravnava kot »kriza identitete« v mladosti. Le-ta je bistveno pomembna prav zato, ker

pomeni prehod posameznika iz sveta otroštva, ki je zaznamovano z »organsko« identiteto, s predkonvencionalno moralo (moralo enostavnih zapovedi in prepovedi), v svet odraslih. V tem prehodu mora posameznik najprej obvladati identiteto vlog in konvencionalno moralo (moralo pravil in običajnosti), nato pa doseči identiteto jaza, ki je mogoča le ob sprejetju postkonvencionalne etične drže, to je moralnega delovanja po reflektiranih moralnih načelih, univerzalnih vrednotah in ob notranji distanci do ponotranjenih avtoritet, prisil in gonskih pobud. Mladost lahko v tem smislu razumemo kot institucionalizacijo identitetne krize v sodobnih kompleksnih družbah. Temeljni problem razreševanja krize identitete v mladosti je uskladitev in uravnoteženje ponotranjenih pričakovanj in stališč drugih do posameznika (socialna identiteta) in biografske kontinuitete oziroma osebne identitete posameznika. Vzpostavitev identitetnega ravnotežja je osnova identitetne politike, ki si jo mora prisvojiti mlad človek, če naj doseže osebno integriteto in socialno potrditev. Posameznik mora sicer sam razrešiti krizo identitete. Pri tem pa trči na dokaj izgotovljeno družbeno strukturo vlog (od poklicnih, spolnih, družinskih, političnih), ki jih mora sprejeti. (Ule et al. 1996: 15)

Ena pomembnejših družbenih sprememb v dvajsetem stoletju (Ule et al. 1996: 19) je zrahljanje tesne zveze med mladostjo kot življenjskim obdobjem in uvrščanjem v mladino kot družbeno skupino. Mladina zatorej kot termin označuje veliko več kot zgolj generacijsko določeno skupino ljudi s posebnimi značilnostmi in potrebami. Posameznika ali posameznico identificiramo kot mladostnika ali mladostnico šele takrat, ko poleg svoje starosti in psihofizične zrelosti ustreza družbenim merilom za socialno uvrščanje v mladino in sprejme določene mladinske življenjske in kulturne stile.

Ogromen pomen (Ule et al. 1996: 20) ima združevanje mladih v vrstniške skupine. V njih se združujeta dve nasprotni težnji mladih, in sicer: brezpogojni konformizem z vrstniško skupino in težnja po neodvisnosti od odraslih z odporom do kontrole in nadzora. Od večinske družbe se razlikujejo po posebnem mladinskem kontekstu (mladinski kulturi). Mladinska vrstniška kultura je torej tista, ki omogoči izmenjavo in primerjavo izkušenj, posploševanje kulturnih vzorcev in preživljanje prostega časa. Lahko jo opredelimo tudi kot nek socialni prostor, kjer se mladi na nek poseben način oblikujejo, zadržujejo in sami ustvarjajo različne oblike kulture, zabave ter preživljanja prostega časa.

O obstoju mladinske kulture in avtonomnih subkultur se je razpravljalo zlasti v sedemdesetih letih. Razprave so se vrtele okrog vprašanja, ali so to res samostojne oblike mladinskega

združevanja in načina življenja ali pa le medijsko konstruiran pojav. V ozadju je tičalo še globlje vprašanje, ali mladi kot vrstniki v modernih družbah zares sestavljajo kak samostojen socialni in predvsem socializacijski podsistem, ki počenja »socializacijo v lastni režiji«. Lahko govorimo o relativni samostojnosti mladinskih subkultur, neodvisni od ostalih »konkurentov« na področju oblikovanja prostega časa mladih, ne pa neodvisni od vseh institucij in socializacijskih dejavnikov, ki delujejo na mladino. Ta mladinski svet resda zaživi šele tedaj, ko ni zunanjih motenj (šola, delo, družinski vplivi), v prostem času po šoli, ob koncu tedna in med počitnicami, vendar je prav ustvarjanje stilov in povezovanje mladinskih aktivnosti v mladinske scene omogočilo preseganje časovnih omejitev. Ustvarilo je nov, daljnosežen socializacijski vpliv na mlade. (Ule et al. 1996: 220)

1.1.3. ŽIVLJENJSKI SVET MLADOSTNIKOV

Mladostniki (Ule et al. 1996: 224) so v obdobju intenzivnega oblikovanja svoje osebne in socialne identitete. Bistvenega pomena za oboje je, da dosežejo pozitivno potrditev pri drugih ljudeh. Ti drugi ljudje so kot neka ogledala, v katerih se vidi posameznikova samopodoba in se s tem spreminja ali potrjuje. Prisotnost pomembnih oseb je tako velikega pomena zaradi občutka varnosti in izmenjave s socialnim svetom. Umeščanje posameznika v socialni svet in soodločanje o samopodobi mladostnika nosi predvsem kvaliteta odnosa s temi drugimi ljudmi. V primeru, da ima posameznik na voljo različne socialne mreže, v katerih se lahko družijo in srečuje z drugimi ljudmi, izmenjuje svoja doživetja, se nanje obrača po pomoč, obiskuje različne interesne, delovne, prijateljske ali intimne zveze, je socialno vključen. Že občutek o vključenosti v te raznolike mreže je eden izmed pomembnejših občutkov v vseh življenjskih obdobjih.

Življenjski svet mladostnika je svet pomenov in razlag stvarnosti, ki si jih je mladostnik ustvaril o sebi in drugih. Strategije vedenja in ravnanja razvije glede na svoje predstave o realnosti. Te predstave si ustvari ali skonstruira z razlago simboliziranih vsebin, ki mu jih podajo drugi. Takšno razumevanje življenjskega koncepta sveta ima implikacije tudi za razumevanje današnjih mladostnikov: ne osredotočamo se več na idealno predstavo mladostnikov (kakšni naj bi bili), ampak na realno podobo mladostnika (kakšni so tu in zdaj). Ne osredotočamo se torej na predstave o tem, kakšen naj bi bil popoln ali vsaj čim ustrežnejši mladostnik, temveč na to, kako lahko konkreten mladostnik tu in zdaj, v takem življenjskem svetu, kakršen je, bolje živi. (Javrh ur., Kuran ur. 2012: 225)

Mead je osebo pojmoval kot medsebojno učinkovanje (Javrh ur., Kuran ur. 2012: 225-226) družbenega (družbene vsebine posredovane od drugih) in osebnega (delujočega) jaza. Slednji je nosilec vednosti o sebi, samozavedanja in opredeljuje druge, sebe in svet okoli sebe v dogovoru in notranjem dialogu z družbenim jazom. Družbeni jaz, na katerega se osebni opira in vodi notranji dialog, odseva dejavnike odraščanja, in sicer: družino, spol, vrstnike, šolo in druge institucije ter vrednote. Notranji dialog osebnega in družbenega jaza imenujemo mišljenje. Vsak posameznik misli; torej njegov osebni jaz brska po svojih zalogah znanja iz družbenega jaza, ki ga je v interakciji z drugimi ponotranjil v svojem dosedanjem življenju. Ti procesi ponotranjenja so najintenzivnejši v otroštvu in mladosti in jih imenujemo socializacija.

Znanieck in Thomas v zvezi z ustvarjalnostjo (Javrh ur., Kuran ur. 2012: 227-228) govorita o treh analitskih tipih osebnosti (torej konstrukti, ne resnične osebe), in sicer o filistru, boemu in ustvarjalnem posamezniku. Pri filistru je v ospredju bolj družbeni jaz. Mnogo bolje bi se znašel v restriktivnem šolskem okolju, saj se konformno prilagaja stvarnosti; torej bi analitski tip osebnosti, imenovan filister, redkeje opustil šolanje. Spada pod tiho, nekonfliktno osebo, ki se z lahkoto integrira v družbo. Pri boemu je notranji dialog med osebnim in družbenim jazom, bolj kot ne, kaotičen. Boem ne pozna pravil. Če pa jih pozna, jih ne upošteva oziroma ne spoštuje. Zelo pogosto učitelji takšne tipe analitske osebnosti, kot je boem, opredelijo kot »umetniške tipe«, a tovrstni mladostniki ne ustvarjajo nič novega, saj sledijo modnim trendom in je njihovo delovanje usmerjeno predvsem k nasprotovanju pravilom brez smisla. Zatorej so boemski tipi najbolj ogroženi, kar se tiče opuščanja šolanja. Za ustvarjalne posameznike je značilno, da imajo vzpostavljeno neko ravnotežje med osebnim in družbenim jazom. Njihov osebni jaz navad, pravil in drugih znanj, ki so jih ponotranjili v družbenem jazu, ne sprejemajo brez pomislekov in spraševanja o njihovi smiselnosti (torej so kritični). Take mladostnike po navadi učitelji označijo kot uporniške, čeprav bi z njimi lahko najuspešneje delali, če bi jih razumeli in spoštovali.

1.1.4. OMREŽJA SOCIALNE OPORE MLADIH

Tudi mlade (Črnak-Meglič ur. 2005: 281) kar precej zaznamuje proces individualizacije. Sami so postali odgovorni za svoj življenjski potek in njegovo oblikovanje. Svobodno se odločajo in oblikujejo lastne biografije, a kljub temu postajajo vedno bolj odvisni od pritiskov trga delovne sile, izobraževalnega sistema, sistema socialnega varstva, socialnega zavarovanja ...

Individualizacija kljub temu ne pomeni nepomembnosti družbenega izvora posameznika, saj je zmožnost le-tega, da se sooči s preходом iz mladosti v odraslost, še vedno odvisna od kulturnega kapitala, opore družine ter priložnosti in omejitev povezanih s spolom in religijo.

Življenjski položaj današnje mladine (Javrh ur. 2011: 136-138) označuje ogromen razkol med vedno večjimi nejasnostmi in tveganji pri načrtovanju življenja in vedno večjo svobodo in avtonomnostjo pri odločanju o poteku življenja. Obseg tveganih življenjskih odločitev in življenjskih poti za mladostnike sigurno pomnožuje ravno individualizacija življenja. Tveganja se povečajo predvsem pri tistih, ki nimajo ustrezne socialne in ekonomske podpore pri svoji družini, so nezaposleni ali jim celo grozi dolgoročna brezposelnost. Mlade ne bremeni samo to, ampak tudi dejstvo, da tista splošna pravila in življenjske usmeritve, na katere bi se lahko v problemskih položajih ali osebnih krizah oprli, drastično upadajo. Od mladih se s strani družbe že zelo zgodaj pričakuje, da bodo sprejemali daljnosežne življenjske odločitve, na primer glede izobraževanja. Otroci morajo biti v sistemu šolanja že zelo zgodaj odgovorni za svojo usmeritev pri izobraževanju in pridobivanju raznih nazivov ter spričeval. Vstop v kontinuirano trajno zaposlitev, v ustvarjanje lastne družine oziroma vstop v osrednje družbene položaje, pa se pomika v vedno poznejša leta življenja. Hkrati s podaljševanjem šolanja, se podaljšuje tudi obdobje polodvisnosti ali odvisnosti mladostnikov od izvornih družin. Ta podaljšana odvisnost ni samo gmotne narave, ampak je tudi proces, ki je viden povsod po Evropi, ne zgolj v Sloveniji.

Glede mladocentrizma in generacijskega konflikta (Ule et al. 1996: 224) lahko trdimo, da ju danes ni več veliko zaznati. Na veljavi so, neke v devetdesetih, pridobili »tradicionalni pomembni drugi« (najožji prijatelji, bližnji sorodniki in starši). Mladi so jim začeli bolj zaupati in se z večjim veseljem tudi z njimi družiti. To ponovno zaupanje med njimi lahko pomeni predvsem, da družina dandanes deluje kot neka terapevtska skupnost, katere namen je blažiti konflikte in strese iz drugih okolij, oziroma kot neke vrste zatočišče. Temu je tako tudi zaradi dejstva, ker je zunanji svet postal zelo enodimenzionalen in ogrožajoč tudi za mlade.

1.1.5. RANLJIVOST MLADOSTNIKOV

Socialna in psihološka ranljivost (Javrh ur. 2011: 141) mladih se povečuje zaradi vseh nasprotij in težav, s katerimi se spopadajo dandanes. S socialno ranljivostjo označujemo tiste mlade, ki so bolj izpostavljeni institucionalnemu nadzoru in ukrepi, kadar so v stiku z njimi, kot pa imajo od njih koristi. Bistvo je kopičenje nerešenih problemov in stopnjevanje

težav, ki izhajajo drug iz drugega: nizka izobrazba, slabe zaposlitvene možnosti, slab šolski uspeh, socialne, gmotne, zdravstvene in čustvene težave. Slab izhodiščni položaj se močno prepleta s kulturnimi in interakcijskimi vidiki (na primer: manj socialnih in čustvenih opor v širšem in ožjem okolju).

Dolgoročno so ekonomsko, socialno in psihološko najranljivejše skupine mladih naslednje:

- mladi, ki so predčasno izključeni iz izobraževanja in šole,
- tisti, ki neposredno preidejo iz šole na delo in vstopijo v nizkokvalificirane in nestabilne segmente trga dela,
- tisti, ki po poklicnem usposabljanju vstopijo v nestabilne segmente trga dela ali postanejo nezaposleni takoj po usposabljanju,
- tisti s slabimi izobraževalnimi kvalifikacijami (četudi so dokončali osnovno šolo),
- mladi, ki nimajo finančne in/ali čustvene podpore svoje družine,
- tisti, ki gredo po alternativni poti (na primer zgodnje starševstvo).
- Ekonomsko ogrožen posameznik je ogrožen tudi v vseh svojih socialnih odnosih – od medosebnih odnosov do odnosov z institucijami. Posameznik tako ostaja brez ekonomskega, socialnega, kulturnega in psihološkega kapitala, s katerim bi se lahko uprl potiskanju na družbeni rob. Zato so »novi revni« globalno socialno odvisni, obenem pa tudi globalno izločeni iz večinske družbe in kulture. Nove oblike revščine označujejo predvsem tiste poteze, ki se lepijo na posameznika kot njegove osebne poteze in izkušnje, ki jih ponotranji in tako še bolj poglobi izkušnjo svoje življenjske odpovedi – na primer zavest o izgubi obraza, občutki sramote in osebne krivde za lasten neugoden življenjski položaj. (Javrh ur. 2011: 141-142)

1.1.6. SISTEM VREDNOT MLADOSTNIKOV

Vrednote so (Ule et al. 1996: 235) centralne življenjske ideje, cilji in normativna vodila posameznika, ki mu nudijo oporo in razloge za njegov življenjski stil. Večinoma jih zaznavamo kot nejasno množico vodil v našem vsakdanjem vedenju, medosebnih odnosih, opredelitvi socialnih vlog, izbirah poklicev, načina preživljanja prostega časa, izbiri partnerjev itd. Podrobnejše raziskave so pokazale spremembo v vrednotnih usmeritvah mladih, in sicer postopno distanciranje mladih od sistema vrednot: delo-zaposlitve-kariera-zasluzek, k bolj osebnemu sistemu vrednot: medosebni odnosi-osebni razvoj-kreativnost-izobrazba-kvalitetno vsakdanje življenje. Tukaj ne gre za to, da bi na veljavi izgubilo delo kot tako, ampak se je

spremenil zgolj koncept dela: zajema celotno prizadevanje posameznika po večji produktivnosti in kreativnosti, ne pa samo tradicionalno zaposlitev in delovni čas-mesto.

Sredi osemdesetih let (Ule et al. 1996: 238-240) sta se, po ugotovitvah Colemana in Husena, pojavili dve glavni vrednotni usmeritvi med mladino: ekspresivna in informacijska vrednotna usmeritev, ki imata vsaka svoje značilnosti.

Za ekspresivno vrednotno usmeritev veljajo naslednje tipične značilnosti:

- v poklicni karieri težnja k samoizpolnitvi, varnosti, k delu, ki jim omogoča dosti prostega časa,
- v izobraževanju težnja k čim širšim poklicnim profilom in osebnostnemu razvoju, tako da bi imeli čim večje možnosti za kasnejšo zaposlitev,
- odpor do tekmovalnosti v delu in karieri in nezaupanje v formalna dokazila znanja (kredencializma), fleksibilno menjavanje zaposlovanja in izobraževanja,
- tudi mladi iz nižjih socialnih slojev vse bolj težijo k intrinzični vrednosti dela, manj je tradicionalnega instrumentalnega odnosa do dela in zaposlitve. Bolj ko so izobraženi, bolj zavračajo repetitivno in rutinsko delo,
- odpor do formalnih avtoritet, ki temeljijo predvsem na nadzoru in kontroli. Ekspresivno usmerjeni mladi si želijo osebno svobodo in možnost za osebno iniciativo, izogibajo se okoliščinam, kjer je veliko nadzora in tujih iniciativ. Sprejemajo avtoritete, s katerimi se lahko identificirajo, ki jih sami izberejo,
- težnja po kasnejšem vstopanju v odraslost in stabiliziranju v trajni zaposlitvi, zakonu in lastni družini. (Ule et al. 1996: 239)

Informacijska vrednotna usmeritev zajema predvsem mlade, ki se zanimajo in angažirajo v razvoju in uporabi nove informacijske tehnologije (razvoj programske in strojne opreme, hekerji, mladi podjetniki itd.). Značilno za mlade z informacijsko vrednotno usmeritvijo je:

- pozitiven odnos do dela oziroma predvsem do uspeha,
- iskanje dela, ki se ne ravna po pravilih, temveč po ciljih, ki so osebno relevantni za posameznika,
- pri tem se ne čutijo vezani na določeno zaposlitev ali delovno organizacijo,
- za razliko od ekspresivno usmerjenih mladih, se informacijsko usmerjeni mladi ne izogibajo tekmovalnosti, temveč jo povzdigujejo,

- zato ne težijo k varnosti, temveč k čimprejšnjem uspehu, četudi za ceno varnosti,
- ne zanima jih niti obseg prostega časa, temveč vse svoje sile posvečajo delu in uspehu pri delu,
- bolj jih zanima ozko specializirana, vendar kvalitetna, izobrazba in kvalifikacija. Vse bolj, in tudi bolj poglobljeno, se posvečajo izbrani dejavnosti. (Ule et al. 1996: 239)

Če na kratko povzamemo (Ule et al. 1996: 240), so ekspresivno usmerjeni mladi nagnjeni k pesimizmu, informacijsko usmerjeni pa k optimizmu, oziroma so zadovoljni s svojimi življenjskimi razmerami.

1.1.7. OBLIKE VODENJA MLADOSTNIKOV

Pri delu z mladostniki je za dogovorni pristop oziroma dogovorno obliko vodenja značilno, da, ko z mladostnikom vzpostavimo stik, vodimo razgovor; vloge so jasne, sprejete in razvidne, odgovornost je obojestranska, a kljub temu različna, saj je socialni delavec odgovoren drugače kot mladostnik. Ukrepi so razvidni in dogovorjeni, avtoriteta pa samo omejitvena oziroma oprta na znanje.

Pri nedogovornem oziroma ukazovalnem pristopu so značilne naslednje karakteristike: stik ni vzpostavljen, komunikacija ni na ravni razgovora, ampak je bolj kot ne enosmerna, vloge so sicer razvidne, ampak vsiljene, saj je mladostnik v bistvu pasivni udeleženec. Odgovornost je enostranska, in sicer na strani vodje, čeprav se zelo pogosto zgodi, da vodje odgovornost prenesejo na mladostnika v smislu, da je »sam kriv«, avtoriteta pa je apostolska oziroma oprta na položaj. Ukrepi so vnaprej predpisani s strani avtoritete, tako da mladostnik nima »nobene besede«.

Pri neukazovalnem-nedogovornem pristopu oziroma stilu vodenja stika prav tako ni, oziroma ni vzpostavljen, saj zanj ni nikakršnih temeljev, kakor jih ni za vzpostavitev delovnega odnosa (ga sploh ni). Komunikacije ni v nobeni obliki razgovora, ampak je bolj kot ne mimobežna. Vloge so zelo nejasne, odgovornost pa je tako odsotna, da je ni ne na strani voditelja in ne na strani mladostnika. Avtoriteta je odsotna ali prikrita, ukrepi pa sploh niso niti predvideni.

1.2. ZNAČILNOSTI FORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Na ključna področja družbenega življenja (Javrh ur., Kuran ur. 2012: 84-85), torej na zaposlovanje, stanovanjsko področje, politično participacijo in zdravje, zelo močno vpliva predvsem izobraževanje. Ljudje, ki imajo nižjo izobrazbo, se mnogo težje zaposlijo, manj so

zdravi, njihove zaposlitve so negotove, stopnja smrtnosti pa je višja od tistih z višjo izobrazbo. Posredno izobraževanje vpliva tudi na pridobitev stanovanja, saj si ga veliko lažje privoščijo tisti, ki so bolj izobraženi in ki imajo posledično tudi višji socioekonomski položaj. Lahko bi trdili, da izobraževanje pomeni izhod iz socialne izključenosti, ker so stopnje pismenosti vedno višje in se tudi zvišujejo. Tisti ljudje, ki nimajo ravno razvitih temeljnih zmožnosti, torej tvegajo socialno izključenost. Izključevanje iz izobraževanja je tisto, ki krepí izključevanje iz drugih področij družbe, na primer zaposlovanja, zdravja, politične participacije in stanovanjskega področja.

Pomembno je, kako mladostniki zaznavajo šolo, kako se v njej počutijo. J. Dewey je že pred stoletjem ugotavljal, da »šola ni samo priprava za življenje, temveč tudi življenje samo«. Pri tem se šola ne more prepustiti zgolj željam šolajoče se mladine, ker ima objektivno zastavljene cilje. V razmerah uveljavljenega koncepta permisivne vzgoje obstaja nevarnost, da bi se šola preveč prilagajala svojim »odjemalcem« z zniževanjem standardov in zahtev. (Lavrič et al. 2011: 106)

Počutje v šoli je povezano tudi z zahtevnostjo staršev. Glede na to, da je pričakovanje o odločilnem vplivu šole na poklicno in siceršnje družbeno uveljavitev normativno, je pričakovati, da imajo starši jasne zahteve do svojih otrok, ki utegnejo tudi presegati njihove zmožnosti in dosežke. Zahtevnost staršev do mladostnikov je zelo pomemben dejavnik v življenju mladostnikov in je lahko spodbuda ali pa ovira pri šolskem delu. To se kontekstualizira z bližino, nadzorom in podporo vsakega od staršev posebej, obeh skupaj ter z družbenim položajem družine. (Lavrič et al. 2011: 109)

1.2.1. SPLOŠNA NAČELA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

- Človekove pravice in dolžnosti

V Republiki Sloveniji (Krek ur., Metljak ur. 2011: 13) temeljne vrednote vzgoje in izobraževanja izhajajo iz evropske dediščine kulturnih, političnih in moralnih vrednot, ki jih združujejo človekove pravice in dolžnosti ter načela pluralne demokracije, strpnosti, solidarnosti in pravne države. Človekove pravice, ki ne izključujejo dolžnosti, vključujejo tako kolektivne kakor tudi individualne pravice, oboje pa temeljijo na svobodi in enakosti posameznikov in skupin. Vzgoja, ki se trudi učenca naučiti norm in vrednot iz človekovih

pravic, mora privzgojiti tudi zavest o dolžnostih do drugih in ustreznih ravnanjih, ki izhajajo iz vsebin pravic.

Uresničevanje človekovih pravic zahteva zagotavljanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega sistema na vseh ravneh. Država mora zagotoviti brezplačnost izobraževanja vsaj v obdobju do-univerzitetnega izobraževanja in zagotavljati možnosti vseživljenjskega izobraževanja in učenja. (Krek ur., Metljak ur. 2011: 13)

- Avtonomija

Eden izmed temeljnih ciljev vzgoje in izobraževanja (Krek ur., Metljak ur. 2011: 13-14) je oblikovanje odgovornega, razmišljujočega in samostojnega posameznika, ki se opira na kakovostno pridobljene socialne in druge spretnosti ter znanje. Zatorej morata vzgoja in izobraževanje v javnih šolah slediti načelom objektivnosti, kritičnosti in pluralnosti. Pojem avtonomija vključuje avtonomijo učiteljev, strokovnih delavcev in institucij. Avtonomnost šol mora biti v povezavi s starši, državo in lokalno skupnostjo zagotovljena z načinom zaposlovanja pedagoškega, strokovnega in upravnega kadra, z načinom financiranja in zagotavljanjem strokovne avtonomije učitelja. Zahteva po avtonomnosti javne šole kot institucije pa je povezana predvsem z ločitvijo verskih skupnosti in države.

- Pravičnost

Pravičnost je bistven element v izobraževanju (Krek ur., Metljak ur. 2011: 14) in je prav tako zelo tesno povezana z enakostjo. Ravno zaradi tega pravičnost v izobraževanju zelo pogosto razumemo kot enakost izobraževalnih možnosti, ki je nujen pogoj, da imajo vsi državljani v življenju enake možnosti za uspeh. Pravičnost v izobraževanju je pomembna tudi iz tega vidika, da vedno, kadar ni razlogov za razlikovanje, zahteva nepristransko in enako obravnavo učencev pri nagrajevanju, kaznovanju in ocenjevanju znanja. To pomeni, da morajo tisti učenci, ki pokažejo enako znanje, pridobiti tudi enako oceno, učenci, ki zagrešijo enak prekršek, pa dobijo tudi enako kazen.

- Kakovost

Vsak posameznik ima pravico do kakovostne vzgoje in izobraževanja (Krek ur., Metljak ur. 2011: 15), ne glede na to, ali gre za otroka, mladostnika ali odraslega. To je eno pomembnejših načel, ki vzgaja razsodne in avtonomne posameznike. Kakovosten šolski

sistem mora pri izvajanju svojih dejavnosti, oziroma pri pouku, in pri odnosu do učencev upoštevati tudi vse njihove temeljne potrebe, kot so: potreba po varnosti, sodelovanju, sprejetosti, samospoštovanju itd. Hkrati mora spoštovati in izhajati tudi iz kulturno zgodovinskih tradicij, na katerih temelji država. Najpomembnejši pokazatelji kakovosti šolskega sistema so zajeti predvsem v splošnih ciljih vzgoje in izobraževanja.

1.2.2. SPLOŠNI CILJI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Splošni cilji vzgoje in izobraževanja so naslednji (Krek ur., Metljak ur. 2011: 16-17):

- Zagotovitev kvalitetnega vzgojno-izobraževalnega dela v raznih institucijah (OŠ, SŠ, gimnazija, fakulteta itd.) s kvalitetno usposobljenimi strokovnimi delavci, z ustreznimi prostori, z zagotovitvijo avtonomije v institucijah, z zagotovitvijo strokovne avtonomije strokovnih delavcev, z upoštevanjem sodobnih načel o poučevanju in učenju in z zagotovitvijo enakovrednosti vseh disciplin.
- Zagotovitev skladnega duševnega in telesnega razvoja posameznika.
- Doseganje kvalitetne splošne izobrazbe, poklicne usposobljenosti in široke razgledanosti.
- Zagotovitev enakih možnosti tako za vzgojo, kakor tudi za izobraževanje vsakega posameznika in nudenje ustreznih spodbud in pomoči priseljencem, ljudem, ki prihajajo iz kulturno in socialno manj spodbudnega okolja, ter ljudem s posebnimi potrebami.
- Zagotovitev ustreznih pogojev za doseganje odličnosti pri posameznikih, ki so bolj nadarjeni na določenih področjih (na primer: ustvarjalno, jezikovno, umetniško, telesno-gibalno itd.).
- Zagotovitev sodelovanja med vzgojno-izobraževalnimi institucijami in okoljem (na primer: razne organizacije, društva, starši itd.).
- Razvoj zmožnosti za vseživljenjsko učenje in stalni osebni ter strokovni razvoj (razvoj komunikacijskih zmožnosti, razvoj delovnih navad in odgovornosti za svoj razvoj, spodbujanje k nadaljnjemu izobraževanju in razvoj odgovornosti za svoje lastno zdravje ter ohranitev okolja).
- Razvoj zmožnosti za življenje v demokratični družbi (spoštovanje človekovih in otrokovih temeljnih pravic in svoboščin, razvoj zavesti o odgovornostih in pravicah človeka in državljana Republike Slovenije, razvoj zavesti o narodni identiteti in enakopravnosti

spolov, sprejemanje in razumevanje različnosti, sodelovanje z drugimi in spoštovanje drugačnosti ter soljudi).

1.2.3. OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE IN NJEN RAZVOJ

Uvedba osemletne osnovne šole leta 1958 (Krek ur., Metljak ur. 2011: 109) je najmočnejše zaznamovala zgodovino obveznega šolanja. Izhajala je iz optimističnih egalitarističnih socialnih pogledov, torej, da je z odpravljanjem dualizma v šolskem sistemu, mogoče socialne razlike v družbi v veliki meri zmanjšati. Kljub temu, da je uvedbo osemletne osnovne šole spremljalo dejstvo, da ne more biti uniformirana, se je pri opredelitvi bolj poudarilo kulturne in gospodarske razlike, individualne (predvsem psihološke) razlike med učenci pa so bile zamolčane. Ravno zaradi tega so se največje slabosti enotne osemletke pokazale prav v nasprotovanju kakršnegakoli razločevanja učencev.

Osnovna šola (Črnak-Meglič ur. 2005: 133) je splošnoizobraževalna ustanova, kjer poteka obvezno šolanje, ki na noben način ne izobražuje in usmerja otrok za točno določen poklic. Njihova naloga je, da učencem in učenkam zagotovi uravnotežen spoznavni, socialni in čustveni osebni razvoj, ki mora biti v skladu s sposobnostmi in zmožnostmi posameznega učenca/učenke, posreduje temeljna znanja in spretnosti za ustrezno soočanje z naravnim in družbenim okoljem, razvija zavest o kulturni tradiciji, v kateri živijo, in da vsem omogoči nadaljevanje šolanja.

Učenci posameznega razreda so razporejeni v oddelke. Oddelek združuje posameznike, ki se med seboj razlikujejo po mnogih lastnostih, kot so npr.: spol, starost, znanje, sposobnosti, spretnosti, interesi, motivacija, želje, etnična, kulturna, narodnostna, religiozna pripadnost itd. Razred je lahko glede na navedene razlike med posameznimi učenci bolj ali manj homogen. Razlike med učenci so posledica tako bioloških dejavnikov, kot izkušenj različnega socialnega, kulturnega in ekonomskega okolja. Njihov vpliv je viden v tem, da učenci različno zaznavajo, interpretirajo in razumejo dogajanje v razredu in se nanj tudi različno odzivajo. (Pšunder 2011: 21)

Najpomembnejša (v zadnjem času), v razvoju osnovnega šolanja (Krek ur., Metljak ur. 2011: 109-110), je bila reforma osemletke v devetletko v 90-ih letih prejšnjega stoletja. Ko se je uvedla devetletna osnovna šola, so otroci vstopali vanjo s šestimi leti, šolske obveznosti pa trajajo devet let.

Namen ustanovitve devetletne osnovne šole (Črnak-Meglič ur. 2005: 135) je bil predvsem zagotovitev enakih možnosti pri doseganju rezultatov za vse otroke. Predhodna osemletna osnovna šola je bila preveč enaka za vse, uniformirana in naravnana na povprečnega učenca. Ravno zaradi teh značilnosti so se začeli zavedati dejstva, da potrebujemo bolj individualizirano in notranje diferencirano osnovno šolo. Za otroke s posebnimi potrebami, otroke iz socialno in kulturno manj spodbudnih okolij ter seveda vse ostale so bile v zakon in podzakonske akte vnesene sestavine za izenačevanje možnosti pri doseganju rezultatov. Te rešitve so bile grajene predvsem po načelu, da ta enakost ne sme pomeniti izenačevanje ali brisanje individualnih razlik.

S sistemsko-razvojnega vidika je bistveno, da so bili z zakonom o osnovni šoli 1996 preseženi trije tradicionalni doktrinarni tabuji enotne šole, in sicer z naslednjimi rešitvami: a) notranja diferenciacija pouka v celotni devetletki in pri vseh predmetih ter uvajanje fleksibilne diferenciacije v 6. in 7., oziroma elementov zunanje diferenciacije v 8. in 9., razredu pri pouku materinščine, matematike in tujega jezika, b) uvajanje obveznih izbirnih predmetov v obveznem delu programa ter c) priprava učnih načrtov s cilji in standardi znanja na več ravneh zahtevnosti (minimalni standardi, temeljni standardi, zahtevnejši standardi). (Krek ur., Metljak ur. 2011: 110)

1.2.3.1. NAČELA OSNOVNE ŠOLE

- Načelo zagotavljanja splošne izobrazbe, kakovostnega in trajnega znanja

Vsi državljani morajo v času obveznega izobraževanja (Krek ur., Metljak ur. 2011: 114) pridobiti kvalitetno splošno izobrazbo in razviti sposobnosti za vseživljenjsko učenje. Ker ima vsak pravico do izobrazbe, je osnovnošolsko izobraževanje brezplačno in je financirano iz javnih sredstev. Učencem mora posredovati znanje naravoslovnih, humanističnih, tehničnih in družboslovnih ved ter matematike. Potrebna je zagotovitev pluralizma znanosti v izobraževanju. Poleg vsega, je nujno, da učenci razvijejo naslednje vrste pismenosti: tehniško, umetniško, gibalno, informacijsko, matematično, jezikovno, naravoslovno in družboslovno. Znanje, ki ga morajo pridobiti in je eno izmed pomembnejših, je znanje, ki ga bodo potrebovali za nadaljnje izobraževanje in delovanje v družbi.

- Načelo spodbujanja otrokovega razvoja

Šolski izobraževalni sistem z različnimi dejavnostmi (Krek ur., Metljak ur. 2011: 115) spodbuja otrokov skladni gibalni, socialni, spoznavni, čustveni in telesni razvoj. Pri tem so pomembne interesne dejavnosti in neobvezni izbirni predmeti. Spoznavanje učenčevih zmožnosti, predznanja, interesa, spoznavnih stilov in načinov učenja je pogoj za spodbudo učenčevega optimalnega razvoja. Ena izmed pomembnejših vrlin, ki jih učenci potrebujejo za kasnejše poklicno in družbeno delovanje, je pridobitev spretnosti medsebojnega sodelovanja, ki ga pridobijo skozi medvrstniško učno, in druge vrste, pomočjo ter skozi prostovoljstvo.

- Načelo enakih možnosti in optimalnega razvoja posameznika

Možnosti za optimalen razvoj (Krek ur., Metljak ur. 2011: 115) morajo imeti vsi učenci. Posebno pozornost si tu zaslužijo otroci s posebnimi potrebami, ki imajo odločbo o usmeritvi, in otroci, ki so nadarjeni na več različnih področjih. Potrebna je zagotovitev pestre ponudbe dejavnosti in uporaba različnih učnih pristopov zaradi individualnih razlik med učenci. Svetovanje mora biti naravnano tako, da bodo tako učenci, kakor tudi starši, ne glede na izobrazbo, znali izkoristiti vse ponudbe šole in tako tudi prispevali k zmanjšanju razlik med učenci (zaradi socialno-kulturnega ali jezikovnega okolja).

- Načelo nudenja takojšnje pomoči učencem, ko imajo težave

Vsako delo v šoli (Krek ur., Metljak ur. 2011: 115) je treba organizirati tako, da bodo učenci, ki imajo težave, takoj dobili ustrezno pomoč (npr.: čustvene in vedenjske težave, govorne težave, učne težave, težave zaradi bolezni itd.) iz strani ustrezno usposobljenega kadra. Šole se morajo za zagotavljanje ustrezne pomoči posvetovati tudi z drugimi institucijami (npr.: zdravstveni domovi, centri za socialno delo itd.).

- Načelo sodelovanja strokovnih delavcev šole s starši

Za doseganje uspeha in optimalnega razvoja učenca (Krek ur., Metljak ur. 2011: 116) je nujno potrebno ustrezno sodelovanje med strokovnimi sodelavci in starši. Potrebna je dosega soglasja o temeljnih ciljih vzgojno izobraževalnega dela in dogovor prizadevanja vseh za doseg ciljev. Pri sodelovanju je nujno potrebno zagotoviti predvsem varovanje zasebnosti, tako staršev, kakor tudi strokovnih delavcev, in jasno začrtati meje odločitev učitelja, na katere starši nimajo pravice vplivati.

- Načelo razvijanja komunikacijskih sposobnosti učencev

Komunikacijske sposobnosti (Krek ur., Metljak ur. 2011: 116) so zelo pomembne za uspešno delovanje v družbi. Učenci morajo razviti sposobnosti komuniciranja (sporočanja in izražanja) v tujih jezikih in materinščini. Na izbiro morajo imeti več različnih tujih jezikov. Ne sme pa biti izključen materni jezik učencev, katerih materinščina ni slovenščina.

- Načelo sodelovanja šole z okoljem

Pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti (Krek ur., Metljak ur. 2011: 116) mora biti šola vpletena v neposredno okolje. Po navadi sodeluje z vsemi vrstami institucij, ki ji pomagajo obogatiti in dopolniti svojo ponudbo (muzeji, gledališča, galerije, knjižnice, športna društva, socialne institucije itd.), in z raznimi posamezniki, kot so: znanstveniki, športniki, umetniki itd.

- Načelo razvijanja odgovornega odnosa do ljudi in okolja

Delo v šoli je treba organizirati na tak način (Krek ur., Metljak ur. 2011: 117), da se spoštuje človekove pravice in temeljne svoboščine ter omogoča optimalen razvoj vsem otrokom, ne glede na njihovo socialno-ekonomsko stanje, izobrazbo njihovih staršev, narodno pripadnost ali spol. Šola se mora pri vzgoji učencev osredotočiti predvsem na razvoj medsebojne solidarnosti, strpnosti, spoštovanja drugačnosti, odgovornosti, medgeneracijskega sožitja in s tem tudi na razvoj sposobnosti za življenje v demokratični družbi.

- Načelo oblikovanja in širjenja nacionalne kulture in spodbujanja medkulturnosti

Za učence je pomembna pridobitev znanja (Krek ur., Metljak ur. 2011: 117) o zgodovini Slovenije in njeni kulturi. Poleg ohranjanja in razvijanja lastne kulture, šola spodbuja tudi medkulturnost in seznanja učence s kulturnimi in civilizacijskimi vrednotami drugih kultur ter prispeva k spoštovanju pluralizma kultur.

- Načelo oblikovanja zavesti o zavedanju lastne identitete in aktivnem vključevanju v oblikovanje dediščinskih skupnosti

Učenci morajo razviti zavedanje identitete v osebnostnih, nacionalnih, kulturnih razsežnostih ter tudi položaja v lastnem lokalnem okolju. Skladno z zavedanjem identitete, morajo učenci

razviti sposobnost aktivne participacije v svojem lokalnem okolju, prevzemanja odgovornosti, medgeneracijskega učenja in sodelovanja. (Krek ur., Metljak ur. 2011: 117)

1.2.3.2. CILJI OSNOVNE ŠOLE

Cilji osnovne šole so naslednji (Krek ur., Metljak ur. 2011: 117-119):

- spodbujanje skladnega telesnega in duševnega razvoja posameznika,
- zagotovitev široke splošne izobrazbe na področju komunikacije v slovenskem, oziroma na narodno mešanih območjih v italijanskem in madžarskem, jeziku in tujih jezikih, gibalnem, družboslovnem, naravoslovnem, humanističnem, kulturnem, umetniškem in matematičnem področju,
- zagotovitev mednarodno primerljivega znanja,
- enakovredna obravnava vseh znanosti,
- zmanjševanje neugodnih dejavnikov okolja (zmanjševanje razlik med spoloma, ustrezna pomoč otrokom s posebnimi potrebami in tistim, ki prihajajo iz socialno in kulturno manj spodbudnega okolja itd.),
- zagotovitev možnosti razvoja nadarjenosti,
- razvoj sposobnosti za razumevanje različnosti (medsebojna strpnost, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, sprejemanje drugih kultur in ohranjanje lastne itd.),
- razvoj odgovornega, samostojnega, kritičnega in avtonomnega posameznika (spodbujanje radovednosti in domišljije, neodvisno mišljenje, odgovornost za lastno zdravje, okolje, stalen osebni razvoj, vseživljenjsko učenje itd.).

1.2.4. SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

Ena izmed največjih družbenih sprememb (Lavrič et al. 2011: 95) v EU in Sloveniji je ekspanzija šolstva. Tako za povprečnega Evropejca, kakor tudi povprečnega Slovenca je izobraževanje postalo neka stalnica za zelo velik del življenjskega cikla. Ta rast je močno povezana z modernizacijo in odlaganjem vstopanja mladih na trg dela.

Ta ekspanzija šolstva (Lavrič et al. 2011: 102) se ne nanaša zgolj na terciarno izobraževanje, ampak tudi na sekundarno. Danes je v srednješolsko izobraževanje vključena skoraj vsa mladina, tako, da je za mlade postalo dokončano srednješolsko šolanje kot neka izobraževalna norma (kljub temu pa vsi dijaki sekundarnega izobraževanja ne končajo uspešno).

Za srednjo šolo (Črnak-Meglič ur. 2005: 141) sta značilni dve strukturni nasprotji, in sicer: povečevanje vpisa v štiriletne šole (predvsem gimnazije) in velik ostanek nezasedenih mest v srednjih strokovnih ter poklicnih šolah. To je predvsem posledica tranzicijskih procesov, ki jih lahko pripišemo povpraševanju na trgu dela. Zaradi tega nekaterih razpisov za vpis v določene programe sploh ni več, oziroma so jih ukinili (pogostejše na področju tehniških strok, manj pogosto na področju ekonomskega, zdravstvenega, vzgojiteljskega poklica). Velik problem v strukturi ponudbe srednješolskega izobraževanja (poklicno in strokovno) je programska ponudba, ki temelji na tradicionalni industrijski oziroma obrtni strukturi poklicev in strok. V sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja se prepočasi in s težavo pojavlja izobraževanje za tiste poklice, ki jih prinaša sodobni čas (predvsem področja informatike, komunikacije, financ, zavarovalništva itd.).

V Republiki Sloveniji (Krek ur., Metljak ur. 2011: 183) se srednješolsko izobraževanje deli na splošno ter na poklicno in srednje strokovno in tehniško izobraževanje. Splošno izobraževanje se izvaja v programih splošne in strokovne gimnazije, poklicno in srednje strokovno in tehniško izobraževanje pa se izvaja v programih nižjega poklicnega izobraževanja, srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega izobraževanja, poklicno tehniškega izobraževanja in poklicnega tečaja.

1.2.4.1. GIMNAZIJA

Izobraževanje v gimnaziji traja 4 leta in se zaključi s splošno matura, ki omogoča pridobiti srednjo izobrazbo in vpis v univerzitetne študijske programe in v študijske programe višjega ter visokega strokovnega izobraževanja. K splošni gimnaziji spadajo: splošna gimnazija, klasična gimnazija, gimnazija s športnim oddelkom, gimnazija z evropskim oddelkom, gimnazijski izobraževalni program zasebne katoliške šole ter program mednarodne mature in Waldorfska gimnazija, ki izvaja srednješolsko izobraževanje po posebnih pedagoških načelih; strokovne gimnazije pa so tehniška, ekonomska in umetniška. K splošnemu izobraževanju sodi tudi maturitetni tečaj, ki omogoča načrtno in sistematično pripravo na splošno matura. (Krek ur., Metljak ur. 2011: 183)

1.2.4.2. NAČELA GIMNAZIJSKEGA PROGRAMA

Načela gimnazijskega programa (Krek ur., Metljak ur. 2011: 212) so usklajena s splošnimi načeli vzgoje in izobraževanja in vključujejo naslednje sestavine:

- načelo zagotavljanja kakovostne splošne izobrazbe,
 - načelo pripravljanja na študij na univerzi ne le s posredovanjem splošne izobrazbe, ampak tudi z razvijanjem delovnih oz. študijskih navad ter z oblikovanjem samostojne, odgovorne osebnosti dijakov,
 - načelo prilagajanja gimnazijskega programa zmožnostim in interesom vpisanih dijakov, in sicer tako, da bo lahko vsak dijak uresničil svoje potenciale in bo pridobil znanja in spretnosti, ki jih bo potreboval na svoji nadaljnji izobraževalni poti,
 - načelo zagotavljanja kakovosti znanja z ustrezno zahtevnostjo gimnazijskega izobraževanja,
 - načelo zagotavljanja doseganja odličnosti v znanju za tiste, ki imajo na posameznem področju zmožnosti in interes,
 - načelo ohranjanja temeljnega razmerja med obveznim in izbirnim delom predmetnika,
 - načelo vpeljevanja izbirnih vsebin,
 - načelo zagotavljanja pravičnosti, ki ga omogoča tudi zunanje preverjanje znanja.
- (Krek ur., Metljak ur. 2011: 212-213)

1.2.4.3. CILJI GIMNAZIJSKEGA PROGRAMA

Cilji gimnazijskega programa so naslednji (Krek ur., Metljak ur. 2011: 213-214):

- posredovanje znanja, ki je potrebno za nadaljnje šolanje, na mednarodno primerljivi ravni,
- razvoj odgovornega ravnanja in samostojne kritične presoje,
- posredovanje znanja o zgodovini in kulturi Slovenije, slovenskem jeziku in književnosti ter na narodnostno mešanih območjih znanja o madžarskem in italijanskem jeziku ter književnosti,
- spodbujanje zavesti o integriteti posameznika,
- razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti,
- vzgoja za odgovorno varovanje svobode, spoštovanje, strpno in miroljubno sožitje soljudi,
- razvoj in ohranjanje kulturne tradicije in seznanjanje z drugimi kulturami in civilizacijami,
- razvoj pripravljenosti za vzpostavljanje svobodne, demokratične in socialno pravične države,

- posredovanje znanja in vrednot, ki spodbujajo varovanje okolja, lastnega zdravja in odgovornost za trajnostni razvoj,
- razvoj zavesti o pravicah in odgovornostih človeka/državljana,
- razvoj nadarjenosti,
- omogočanje izbire poklica.

1.2.4.4. POKLICNO IZOBRAŽEVANJE

Nižje poklicno izobraževanje traja 2 do 3 leta in se konča z zaključnim izpitom, srednje poklicno izobraževanje traja praviloma 3 leta in se prav tako konča z zaključnim izpitom, srednje strokovno izobraževanje traja praviloma 4 leta in se konča s poklicno maturo, ki omogoča pridobiti srednjo strokovno izobrazbo, s poklicno maturo se končata tudi poklicno-tehniško izobraževanje, ki praviloma traja 2 leti in poklicni tečaj, ki traja 1 leto. (Krek ur., Metljak ur. 2011: 183)

1.2.4.5. NAČELA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Načela poklicnega izobraževanja so naslednja (Krek ur., Metljak ur. 2011: 248-250):

- Načelo socialnega partnerstva – temeljno načelo poklicnega in strokovnega izobraževanja

Iz imena načela lahko povzamemo, da je sistemska ureditev poklicnega in strokovnega izobraževanja naravnana na usklajevanje interesov delodajalcev, delojemalcev in ministrstev. Delodajalci pričakujejo, da bodo iz poklicnega in strokovnega izobraževalnega sistema pridobili usposobljene delavce, delojemalci so zainteresirani, da od izobraževalnega sistema pridobijo splošna in temeljna znanja, ki jih potrebujejo za opravljanje svojega poklica, ministrstva pa so nosilec širšega interesa države (uresničevanje koncepta vseživljenjskega učenja, zagotovitev ustreznega splošnega znanja, razvoj zavesti o nacionalni pripadnosti itd.).

- Načelo vseživljenjskega učenja v poklicnem in strokovnem izobraževanju

To je načelo, ki posega v programsko podobo in organizacijsko izvedbo poklicnega in strokovnega izobraževanja. Namen je zgraditev takega poklicnega in strokovnega izobraževalnega sistema, ki zagotovi enotnost sistema mladine in odraslih. Kar pa ne pomeni, da se programi prilagajajo zgolj odraslim, ampak, da se zagotovijo tudi individualne izobraževalne poti in večja izbirnost.

- Načelo različnih poti do istega cilja

Vedno bolj je pomembno vključevanje in sledenje novostim na različnih poklicnih področjih. Poleg formalne izobrazbe je na trgu dela vedno pomembnejše tudi dokazovanje ustreznih poklicnih kompetenc. V takem sistemu je potrebno predvideti različne izobraževalne poti, po katerih se dosegajo razne poklicne kompetence, ki so nujno potrebne za uspešno opravljanje dela.

1.2.4.6. CILJI POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Cilji poklicnega izobraževanja so naslednji (Krek ur., Metljak ur. 2011: 250-252):

- utrditev, dopolnitev in nadgradnja splošne izobrazbe iz osnovne šole, ki je ključna za življenje in delo,
- povezovanje strokovnega in splošnega znanja,
- poudarek na praktičnem znanju, ki je zaradi doseganja poklicnih kompetenc podprto s teoretičnim znanjem,
- prednost imajo primeri pred znanstveno sistematiko,
- doseg poklicne usposobljenosti (opravljanje nalog na podlagi navodil in postopkov dela),
- poudarek na praktično in življenjsko uporabnem znanju,
- vključevanje v neposredne delovne procese mora zagotoviti poklicno socializacijo zaradi usposabljanja in poteka v tesni povezavi s šolskimi strokovnjaki,
- priprava na nadaljnje šolanje.

1.2.5. VODENJE RAZREDA IN DISCIPLINA

Vodenje razreda (Pšunder 2011: 18-19) se je v preteklosti povezovalo predvsem z izvajanjem kontrole nad vedenjem učencev in na popravljanje njihovega vedenja. Pričakovalo se je, da se bo učenec brez nasprotovanja odzval na zahteve učitelja, ne glede na to, kakšne so le-te bile. Danes vodenje pomeni nekaj mnogo bolj kompleksnega kot le ukrepanje ob neprimernem vedenju učencev. Vodenje razreda se nanaša na tiste strategije, s katerimi lahko učitelj ustvari kar se le da produktivno, podporno, pozitivno, skrbno in harmonično okolje. Posledično lahko zgolj tako okolje otrokom in mladostnikom omogoči pridobivanje pozitivnih socialno-čustvenih izkušenj in nemoten učni proces.

Temeljna cilja discipline (Pšunder 2011: 16), ki veljata še danes in ju je opredelil Bagley, sta:

- vzpostavljanje in vzdrževanje pogojev, ki so najpomembnejši za napredovanje pri delu v šoli,
- priprava učencev na sodelovanje v družbi odraslih.

Zelo pogosto se pojma disciplina in kaznovanje (Pšunder 2011: 17) uporabljata kot sinonima. Vendar to ni ravno pravilna uporaba, saj disciplina nima vedno negativnega predznaka.

Bistvene razlike med pozitivno in negativno (kaznovalno) disciplino nazorno pojasnjuje Scarpaci (2007), ki navaja, da (je) pozitivna disciplina:

- temelji na postopkih – negativna na kaznovanju,
- izpostavlja, kako se stvari naredijo – negativna se usmerja na vedenje učencev,
- uporablja posledice kot podkrepitev – negativna temelji na kazni in nagradah,
- spodbuja razvoj samokontrole in samospoštovanja – negativna krepi neuspehe,
- dosledna in pričakovana – negativna poljubna in nepričakovana,
- sprejeta kot razumna in pravilna – negativna je lahko razumljena kot nepravilna, pretirano stroga,
- krepi medosebne odnose – negativna jih slabi,
- temelji na samovrednotenju – negativna na zunanjem vrednotenju,
- krepi posameznika – negativna ga izloča in povzroča neugodje,
- dogovorjena, posameznik si jo nalaga sam – negativna je naložena od zunaj,
- proaktivna – negativna reaktivna. (Pšunder 2011: 17-18)

Dandanes je kljub vsemu (Pšunder 2011: 18) sistem discipline v šolah kar precej nejasen in nedosleden. Učitelji veliko rajši uporabljajo, namesto preventivnih, reaktivne pristope. Preventivnim pristopom niti ne namenjajo dovolj pozornosti, kakor tudi ne poudarjajo učenja socialnih veščin. Več kot očiten je primanjkljaj učiteljevih spretnosti za obvladovanje resnejših težav, pri obvladovanju teh težav pa niti nimajo primerne podpore okolja.

Med opisanima pojmom, disciplina in vodenje razreda (Pšunder 2011: 20), obstaja zelo tesna povezava, saj učitelji uporabljajo sistem vodenja, ko želijo preprečiti vedenjske težave in uporabljajo disciplino kot tako, ko na vedenjske težave reagirajo. Torej, so nekatere (ne vse) disciplinske strategije, del strategij vodenja razreda.

Do sredine prejšnjega stoletja je v šolah prevladoval avtoritaren pristop k disciplini. Disciplina se ni obravnavala kot del poučevanja, ampak kot neizogibna dolžnost. Zajemala je represivne pristope, ki so jih učitelji uporabljali z namenom, da so se učenci primerno vedli. Temeljila je na zastraševanju, svarjenju, grajanju, prisiljevanju in po potrebi tudi kaznovanju, pri čemer je to pogosto vključevalo telesno kazen. Uporabljeni pristopi pogosto niso spoštovali otrokovega človeškega dostojanstva. Učitelji so kot avtoritete imeli moč in nadvlado nad učenci ter verjeli, da so takšni pristopi za učence potrebni in jim dolgoročno prinašajo koristi. (Pšunder 2011: 29)

V petdesetih letih prejšnjega stoletja je prišlo do pomembnega preobrata na področju discipline. Druga svetovna vojna je prinesla opazne spremembe v smeri večje enakosti in demokracije. Počasi so se te spremembe začele odražati na šolski disciplini. Aktualna so postajala prizadevanja, da bi se disciplina v šoli vzpostavljala na dostojnejši način, kot sta kaznovanje in zastraševanje. Raziskave so pokazale, da tradicionalni pristopi v novih okoliščinah niso bili več sprejemljivi. Uveljavljalo se je prepričanje, da morajo učitelji preseči kontroliranje učencev in na novo opredeliti vodenje ter pristope poučevanja, in sicer z namenom, da bodo kar najbolj zadovoljili potrebe učencev. (Pšunder 2011: 29)

Pomembni ljudje (Pšunder 2011: 30-31), ki so ogromno naredili za tak preobrat, ki je opisan zgoraj, so naslednji:

- Redl Fritz in William Wattenberg – vpliv skupinske dinamike na učenca;
- Burrhus Frederic Skinner – opisal uporabo nagrajevanja dobrega vedenja in kaznovanje slabega v šolah;
- Haim Ginott – uporaba komunikacije stran od moraliziranja (kaj je bilo narejeno narobe in kako to spremeniti, ne pa sklicevanje na učenčev značaj);
- Jacob Kounin – ugotovil je, da je učiteljevo spremljanje dogajanja v razredu in njegove sposobnosti poučevanja veliko učinkovitejše od kaznovanja;
- Rudolf Dreikurs – poudaril je pomembnost potrebe po pripadnosti, ki prav tako vpliva na vedenje učenca v razredu (če je ni, potem kmalu pride do maščevanja, iskanja pozornosti itd.);
- Lee in Marlene Canter – pravita, da se učenec vede primerno takrat, ko to sam želi. Prikazali sta različne pristope in opisali, kako jih uporabiti, ko se učenci vedejo neprimerno.

Najpomembnejši preobrat na področju discipline (Pšunder 2011: 31) je zagotovo Konvencija o otrokovih pravicah (1997), saj otroka opredeli kot osebo z lastnim človeškim dostojanstvom, ki mu pripadajo tudi določene pravice, obdobje otroštva pa označuje kot privilegirano in varovano življenjsko obdobje.

1.2.6. NEUSTREZNO VEDENJE UČENCEV

Termin »slabo vedenje« (Pšunder 2011: 25) je lahko zelo zavajajoč. Dejstvo je, da obstajajo nekatera vedenja, ki niso dobra v nobeni situaciji, pa vendarle je večino vedenj slabih le v določenih situacijah. Neustrezno vedenje kot tako je odvisno od vsakega posameznika posebej, ki izhaja iz različnih družin, religij in demografskih dejavnikov. Ravno zaradi tega se vedenje, ki je označeno kot nesprejemljivo, spreminja med različnimi družbami, subkulturami, kulturami, religijami, državami, šolskim okolišem itd. Če ne upoštevamo okoliščin nekega vedenja, ga bomo stežka označili za neustreznega.

Scarpaci in Chaplain (Pšunder 2011: 25-26) sta neustrezno vedenje še malce bolj razdelala. Scarpaci ga je razdelil glede na kategorije, tipe in vzroke. Glede na kategorije je delitev potekala v dveh skupinah, in sicer: igrano vedenje (navzven izraziti čustva in notranje konflikte), ki se nanaša predvsem na fizično nasilje do drugih in umik (izmikanje in zanikanje odgovornosti), ki se nanaša na zmanjšano sprejemanje odgovornosti za svoja dejanja. Glede na tip, je potekala delitev v pet skupin: moralno (laganje, goljufanje), osebno (fizično ali čustveno nasilje do drugih), legalno (kršenje pravil in zakonov), povezano z (ne)varnostjo (izpostavljanje drugih ali samega sebe fizičnim poškodbam) in povezano z vzgojo ter izobraževanjem (negativno učinkovanje na učenje – sošolcev ali samega sebe). Vsi ti tipi se lahko med sabo tudi prepletajo (npr. moralno in legalno: laganje na izpitu). Glede na vzroke je delitev potekala na tri kategorije, ki so med seboj prav tako lahko povezane: prva kategorija je frustracija učenca, ko nima ali ima zelo malo kontrole ob reševanju problema (ne razume snovi in zbadanje sošolcev), druga kategorija so konflikti (spori med sošolci – preusmeritev pozornosti iz primarne zadeve v neko drugo). Tretja kategorija so pravila. Chaplain je temeljne razloge za to vrsto vedenja, ki je označena za neprimerno, razdelil v tri skupine, in sicer: učenec (osebnost, temperament), šola (slabo vodenje, nekompetentnost) in skupnost (revščina, pomanjkanje discipline doma ali v družbi).

1.2.7. IZSTOP IZ ŠOLE OZ. OSIPNIŠTVO

Eden izmed najpomembnejših problemov izobraževanja (Črnak-Meglič ur. 2005: 144) je šolska neuspešnost oziroma osip. Nekatere raziskave so pokazale, da na količino osipa vpliva nefleksibilna oblika izobraževanja. Ravno zaradi tega so bile z novo zakonodajo in vsebinsko prenovno vpeljane različne oblike izobraževanja, model individualizacije in diferenciacije, ki naj bi močno pripomogle k zagotavljanju možnosti za učence z različnimi potrebami, zahtevami in zmožnostmi. Uradni podatki kažejo, da osip močno variira, a lahko kljub temu, zaradi različnih sprejetih ukrepov, opazimo njegov upad.

Za socialno uvrščanje in kakovost življenja otrok in mladostnikov (Javrh ur. 2011: 144) je izobrazba izrednega pomena, saj je izpad iz šolskega sistema nekaj najbolj dramatičnega in problematičnega, kar se lahko zgodi otroku ali mladostniku (primerljiv je na primer z nezaposlenostjo ali z nezmožnostjo vstopa v delo). Ta izpad je torej eden najpomembnejših dejavnikov socialne ranljivosti ali izključenosti in eno temeljnih političnih vprašanj, ki zadeva tako otroke in mladostnike, kakor tudi trg dela in sam izobraževalni sistem. Če sledimo definiciji, so mladi osipniki tisti mladi, ki zapustijo šolanje pred zaključkom izobraževalnega programa/razreda, brez vpisa/prepisa na drugo izobraževalno ustanovo ali šolo. Posledice tega izpada so drage tako za posameznika, kakor tudi za družbo. Razvrščamo jih v več skupin: socialne, zdravstvene, izobrazbene, ekonomske in individualne. Slednje so na primer: manjša funkcionalna pismenost, manjše ekonomske in zaposlitvene možnosti, pomanjkanje osnovne izobrazbe, večji občutek odtujenosti in več frustracij. Mladi, ki izpadejo iz šolskega sistema pred zaključkom, se po navadi zaposlujejo v nizko kvalificiranih in slabo plačanih delovnih mestih, več težav imajo pri prilagajanju na socialni sistem in delovno sfero, ker nimajo dobro razvitih delovnih navad in časovnega reda, in zelo težko sploh najdejo zadovoljujočo in ekonomsko varno zaposlitev.

Izstop iz šole ni impulzivno dejanje (Javrh ur. 2011: 146), ampak je kumulativni proces. Zelo redko je situacija taka, da bi bila odločitev o izstopu za mladostnika hipna. Po navadi se pojavijo kritične napetosti med osebnimi pogoji in težavami, ki so vezane predvsem na mladostnikovo socialno okolje, družino, šolske procese ter odzive. Končni razlog za izpad je res da slab šolski uspeh ali neizpolnjevanje pogojev za napredovanje, a dejstvo je, da se v ozadju skriva še veliko več dejavnikov. Le-ti so po navadi povezani s kakšnim socialnim ali osebnim problemom, zaradi katerega mladostnik ne zmore opravljati šolskih obveznosti. V

ozadju izpada so velikokrat zelo kompleksne osebne zgodbe in izkušnje šolanja, ki so zaznamovane zaradi spola, etnične pripadnosti ali socialnega izvora. Jordon in drugi strokovnjaki delijo razloge za izpad na dve kategoriji: poteg in potisk. Učinek potega so dolgoročni dejavniki, kot na primer: družinske težave, zdravje, nujna zaposlitev, slab ekonomski položaj, etnična pripadnost in družinske obveznosti, ki lahko, skupaj ali posamično, negativno vplivajo na delo in uspeh v šoli. Učinek potiska so dejavniki, ki so skriti znotraj šolskega sistema in negativno vplivajo na mladostnika ter povzročijo njegov odklonilen odnos do šolanja. Dejavniki potiska so na primer, če mladostnik trdi, da se v šoli ne počuti sprejetega, da ga učitelji ne marajo, se z njimi ne razume, da ne mara šole in ne zmore opravljati šolskega dela. Ker posledično mladostniki ne opravijo letnika oziroma so izključeni, imajo občutek, da so padli v luknjo, iz katere ne bodo nikoli mogli splezati na prostost. To pa povzroči popolno izgubo motivacije za nadaljevanje šolanja.

Med splošnimi šolskimi pogoji, ki prispevajo k izpadu, velja naštetih naslednje:

- delovanje šolskega sistema samega: koliko je šolski sistem prilagojen različnim značilnostim učencev, kakšno znanje je v njem prednostno, kakšni so načini ocenjevanja, delovanje prikritega učnega načrta,
- strukture programov: vsebine predmetov, kako so ti povezani med seboj,
- organiziranost izvajanja pouka: povezanost šolskega izobraževanja in praktičnega usposabljanja. (Javrh ur. 2011: 147)

Kljub temu, da je z izpadom povezanih ogromno dejavnikov (Javrh ur. 2011: 148), to še ne pomeni, da ti dejavniki že sami po sebi povzročijo izpad mladostnikov iz šolskega sistema. Le-ta je odvisen od sovplivanja mnogih kompleksnih spremenljivk, zato je tako težko določiti katere so pomembnejše. Raziskovalci se zgolj strinjajo s tem, da se tveganje za izpad začne že zelo zgodaj in je torej skladno s tem potrebno uvesti primerne intervencijske programe. Ti programi vsebujejo predvsem večkulturni način obravnave vseh, gojenje sodelovanja, prilagajanje posebnostim mladostnikov, ohranjanje dostojanstva posameznikov, motiviranje, strpno privzganje učnih navad in spodbujanje življenjskih načrtov ter postavljanje poklicnih ciljev pri vsakem mladostniku. Posledično ta program lahko prispeva k zmanjšanju izpada.

Za preprečevanje izpada iz šolskega sistema oziroma osipa (Javrh ur. 2011: 218) morajo sodelovati v šoli vsi udeleženi, in sicer: starši, učitelji, mladostnikov razrednik, svetovalni

delavci, vrstniki ter drugi, ki so vpleteni. Potrebno je izhajati iz mladostnika, odkrivati njegove vire moči in jih tudi krečiti. Zelo pomembna oseba, ki je vpletena, je razrednik, saj ima vpogled v vse vidike mladostnikovega šolskega uspeha in neuspeha. Svetovalni delavec vstopi v projekt kot koordinator projekta pomoči. V sodelovanju, kjer se zberejo vsi vpleteni, je namen, da se poišče možne skupne rešitve, vire moči in zamisli za uspešno delo. Poudarek je na soustvarjanju rešitev skupaj z mladostnikom. Če pa mladostnik že opusti šolanje, mu morajo biti na voljo ustrezne ustanove, kakršna je na primer PUM, kjer bo našel svoje mesto in čas, da si opomore, da lahko zopet poišče svoje vire moči, ustvarjalnost, in da, s pomočjo strokovnjakov, naredi in izvede načrt za okrevanje. Odgovornost strokovnjakov je, da postavijo ustrezen okvir, v katerem bodo z mladostnikom v razumevajočem in spoštljivem odnosu z dogovorno-odgovornim prijemom soustvarjali rešitve.

1.3. NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE

V celotnem izobraževalnem sistemu (Mrgole 2003: 27-30) obstajajo trije sistemi učenja: formalni (povezan z znanji, ki jih dobimo v formalnih organizacijah), ne-formalni (učenje v vsakdanjih situacijah skozi vse življenje) in a-formalni (organizirano učenje zunaj formalnih ustanov). Bistvo neformalnega izobraževanja so predvsem naslednje sestavine: udeleženec ima možnost izbire glede participacije – prostovoljno, proces učenja se nenehno prilagaja ciljem glede na razvoj in razumevanje udeleženca, potrebno je razlikovati cilj od poti, časovna opredelitev je bolj »svobodna« - ni togih in strogih urnikov, ni delitve na delovne enote ali učne ure itd. Neformalno izobraževanje vključuje tako formalne, kakor tudi a-formalne pristope. Cilji so strateški in daljnosežni.

Mnenje o mladih v družbi je še vedno povezano z negativnimi predstavami in stereotipi: mladi imajo status marginalne družbene skupine, ki je povezana s težavami in negativnimi podobami. Mladi so ali vir težav ali so v težavah. Mladost je obdobje prehajanja iz otroštva, preko prehodnega moratorija, v dobo zrelosti. Na tej poti naj bi mladi predelali socialno realnost skozi tri medsebojno prepletene registre: 1. na področju izgradnje osebne identitete, 2. na področju medosebne socializacije in 3. na področju soočanja z družbeno realnostjo. Vendar realnost ni absolutna kategorija, temveč jo določa družbena skupina, ki ji posameznik/posameznica pripada. Strategije, ki jih mladi pri tem uporabljajo, v nadaljevanju razvojnega procesa vplivajo na potek in formiranje identitete. Poleg razvoja identitete morajo mladi na poti od odvisnosti k relativni samostojnosti pridobiti izkušnje za tri bistvene

življenjske funkcije: 1. pridobitev izobraževalnih (poklicnih) kompetenc kot ključa za vstop na trg delovne sile, 2. se stanovanjsko osamosvojiti in 3. razviti nove oblike partnerstva (prehod od starševske naveze na ustvarjanje lastne družine). To je uveljavljen kulturni obrazec osamosvajanja in prevzemanja družbenih odgovornosti, kjer se morajo potrebnih znanj in spretnosti oziroma izkušenj naučiti. (Mrgole 2003: 35-36)

Pri delu z mladimi osipniki (Mrgole 2003: 39) lahko na podlagi izkušenj opazimo njihovo temeljno značilnost, in sicer odsotnost jasno postavljenih ciljev in odsotnost osebe, ki naj bi odigrala »pomembnega drugega«. Posledično nekateri mladi nimajo priložnosti pridobitve tistih izkušenj, ki so najbolj pomembne, s katerimi bi lahko predelovali realno pojavnost in pridobili veščine, ki so nujne za življenje.

Vodje so pri delu z mladimi (Mrgole 2003: 67) izpostavljeni nepredvidljivim naporom, med katerimi je na prvem mestu izgorevanje. Prvemu zagonu po navadi lahko sledijo komplementarna razočaranja, ki jih je nujno potrebno prebroditi. Ravno zaradi tega morajo mentorji, ki delajo z mladimi, obvezno vpeljati tako vrsto komunikacije, ki omogoča sprotno refleksijo pričakovanj, sprotno reševanje nastalih konfliktnih situacij in možnost izražanja počutja udeležencev. Najbolje je, če komunikacija poteka v dvojni vlogi: kot medij in pogoj kakovostnega medsebojnega sodelovanja. Komunikacija je torej neka kakovost na sebi, ki jo razvijamo in ustvarjamo skozi čas. Lastnosti komunikacije se povezujejo tudi z nekaterimi drugimi etničnimi merili: jasnost, odprtost, strpnost, iskrenost in spoštovanje.

1.4. METODE DELA V FORMALNIH IN NEFORMALNIH PROGRAMIH

1.4.1. KONCEPT DELOVNEGA ODNOSA IN IZVIRNI DELOVNI PROJEKT POMOČI

Delovni odnos uporabnike in socialne delavce opredeli kot soustvarjalce v skupnem projektu, v katerem imajo nalogo, da soustvarijo deleže v rešitvi. Delovni odnos omogoči, da se ustvarjanje rešitev za kompleksne probleme ljudi zastavi kot izvirni delovni projekt pomoči, ki zagotavlja, da se v procesu sliši glas otroka/učenca/mladostnik/uporabnika. Prva naloga socialnega delavca je ustvariti delovni odnos. (Šugman Bohinc ur. 2011: 16)

Elementi delovnega odnosa so naslednji (Šugman Bohinc ur. 2011: 17-18): dogovor o sodelovanju, instrumentalna definicija problema in osebno vodenje. Dogovor o sodelovanju je uvodni ritual, ki nam omogoča vzpostavljanje delovnega odnosa. Dogovor vsebuje pristanek na sodelovanje tukaj in sedaj in o času, ki ga imamo na voljo, ter dogovor o delovnem

odnosu, oziroma, kako bomo sploh delali. Socialna delavka mora opisati tako svojo vlogo, kakor tudi vlogo udeleženih v problemu. Poleg tega mora tudi vzpostaviti in varovati varen prostor za delo v katerem vsak pride do besede, da bi lahko problem bolje razumeli in ga tudi lažje rešili. Cel čas govorimo o sedanjosti, kar je mogoče storiti v tem trenutku. Pomembno je, da tukaj in sedaj začnemo proces soustvarjanja rešitev. Pri instrumentalni definiciji problema je bistvena naloga socialnega delavca, da soustvari proces pomoči, v katerem uporabniki raziskujejo svoj delež v rešitvi. Vsak uporabnik pove svojo definicijo problema, socialni delavec pa doda svoje videnje. S tem se začne oblikovanje nečesa uresničljivega. V središču sta dialog in sodelovanje, v katerem udeleženci v problemu soustvarjajo svojo udeležnost v oblikovanju rešitve (zagotavlja brezpogojno spoštovanje osebne izkušnje). Osebno vodenje je vodenje k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam oz. k dobrim izidom. Vodi k postopnemu oblikovanju zaželenih izidov. Delovni odnos je tudi osebni odnos. Socialna delavka se mora osebno odzvati, podeliti svoje izkušnje in zgodbe, ki odpirajo nov pogled na možne rešitve. Ravnati mora empatično in se na dogajanje v odnosu odzvati osebno.

Tako opredeljen delovni odnos bi težko ohranjali in vzdrževali (Šugman Bohinc ur. 2011: 17, 19-23), če se socialni delavci v praksi ne bi oprli še na štiri pomembne sodobne koncepte, in sicer: na perspektivo moči, etiko udeležnosti, znanje za ravnanje in ravnanje s sedanjostjo. Pri perspektivi moči iščejo moč uporabnice in njene vire. Pomagajo odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti uporabnikovo moč in njene vire, ko mu pomagajo, da doseže svoje cilje. Iz perspektive moči, sprašujejo po dobrih izidih, po sanjah in upanju, po virih, dobrih izkušnjah iz preteklosti itd. Pomembno je, da mobilizirajo moč uporabnika (talenti, znanja, sposobnosti, viri), da podprejo njihova prizadevanja, da dosežejo svoje sanje oz. cilje. Uporabniki bodo s tem imeli bolj kakovostno življenje; tako, ki bo v skladu z njihovim konceptom kakovosti. Etika udeležnosti usmerja v to, da objektivno socialno delavko zamenja sodelovanje, v katerem nihče nima zadnje besede in je niti ne potrebuje. Pogovor se nadaljuje, ni več iskanja vzroka ali resnice. Strokovnjak odstopi od moči, ki mu ne pripada – moč, da poseduje resnico ali rešitev, nadomesti jo skupno iskanje in raziskovanje. Socialna delavka mora zadržati negotovost iskanja in osebno udeležnost, ker je udeležena kot sogovornica, soustvarjalka. Znanje za ravnanje govori o posebnosti v socialnem delu razvitega znanja (tisto, ki ga je mogoče pretvoriti v akcijo) in o posebnosti ravnanja z njim. Ravnanje s sedanjostjo pa govori o tem, da je čas, ki ga porabijo v delovnem odnosu z uporabniki, najbolj dragocen delovni čas

v projektih pomoči. V pogovorih zavarujejo čas, ko se pogovor zgodi, razvije in konča, natanko tako, da ga je mogoče nadaljevati. Treba si je zagotoviti tudi čas, v katerem se lahko razvije razumevanje, sporazumevanje in steče proces soustvarjanja rešitev. Potrebujejo skrbno zavarovano sedanjost, da uporabnik dobi izkušnjo sodelovanja, ki spoštuje njegovo sposobnost.

Izvirni delovni projekt pomoči (Šugman Bohinc ur. 2011: 24, 156) se ustvarja znotraj delovnega odnosa: v njem se zapišejo posamezni koraki, podrobnosti procesa in, kar je najpomembneje, vedno znova se sklepajo dogovori o naslednjem koraku in zelenem izidu. Najpomembneje pri vsem tem je, da se sliši glas otroka oziroma učenca, saj je ravno on tisti, ki ima največ kompetenc za pojasnilo, katere težave ga pestijo, česa ne zna, kaj ga tare itd. Učitelj je tisti, ki mu mora zagotoviti enakovreden položaj in mu omogočiti, da postane ekspert iz izkušenj, in da bosta posledično skupaj skozi soustvarjanje prišla do ustrezne rešitve.

1.4.2. SINERGETIKA

Sinergetika je transdisciplinarna teorija o spontanem porajanju novih vzorcev organiziranosti sistema (npr. učenca in različnih interakcij, v katerih sodeluje v šoli). (Šugman Bohinc ur. 2011: 36)

S sinergetičnimi generičnimi načeli (Šugman Bohinc ur. 2011: 42-69) se pripomore k ustvarjanju (prvih) pogojev za prehode med vzorci. Schiepek je opisal 8 sinergetičnih generičnih načel:

- Ustvarjanje pogojev za (odnosno) stabilnost - prvo sinergetično generično načelo se nanaša na ustvarjanje okoliščin za stabilnost. To načelo osmišlja tako teoretična znanja, kot tudi praktične izkušnje iz interakcij z ljudmi in sistemi njihovih interakcij. Ko so ljudje v tako ali drugače nestabilnih življenjskih razmerah (ekološko, ekonomsko, politično, socialno, delovno, zdravstveno ipd.), vso razpoložljivo energijo uporabijo za stabiliziranje teh razmer. Številni problemi, s katerimi se srečujejo v šoli (npr. upiranje razumnim učnim zahtevam, neprimerno obnašanje do učiteljev ipd.) izražajo spoznavno-čustveno-vedenjske vzorce, ki so jih otroci navadno razvili že pred vstopom v šolo, da bi z njimi zadovoljili svoje temeljne potrebe po varnosti, pripadnosti in preživetju. Prvo sinergetično generično načelo govori o tem, kako

vzpostaviti primerni kontekst stabilnosti kot odzivno podlago za razvoj novih spoznavno-čustveno-vedenjskih navad.

- Razlikovanje vzorcev sistema, s katerim delamo - to načelo se udejanja tako, da se skrbno, spoštljivo in radovedno raziskuje življenjski svet učenca kot največjega poznavalca svojih izkušenj z učnimi težavami. To naredijo z različnimi vprašanji, komentarji, zgodbami, za katere menijo, da bi ga motivirale. Prav tako ga spodbujajo k prepoznavanju tistih učnih izkušenj, v katerih je bilo občutno nekaj drugače.
- Upoštevanje in krepitev občutka smiselnosti procesa sprememb - pomemben dejavnik, ki utrjuje odnos in omogoča delovanje vseh drugih dejavnikov vzpostavljanja okoliščin za začetno stabilnost, je zaupanje učenca z učnimi težavami in drugih udeležencev v izvirnem delovnem projektu pomoči, da je delo za spremembe smiselno. Sem sodi tudi upoštevanje življenjskega sloga, osebnih nalog, življenjskih ciljev osebe, ki je v središču izvirnega delovnega projekta pomoči. Sinergetično generično načelo o pomembnosti vzdrževanja in krepitev občutka, da si je smiselno prizadevati za želene spremembe, daje znanstven pomen izkušnji, ki jo imajo delavci v poklicih pomoči, zdravstva in izobraževanja, če se izloči skupine, ki veljajo za najbolj ogrožene za sindrom izgorevanja.
- Razlikovanje nadzornih parametrov oz. omogočanje energiziranja - govor o sinergetičnem generičnem načelu, ki se nanaša na parametre nadzora, je ena izmed najvznemirljivejših in verjetno tudi najbolj odločilnih dimenzij v procesih učenja in pomoči. Z udeleženci v izvirnem delovnem projektu pomoči se raziskuje, kaj je učenca z učnimi težavami spodbudilo, da bi začel opuščati manj funkcionalne vzorce učenja in razvil uspešnejše. Pomembne so izjemne izkušnje oz. redki zeleni dogodki v otrokovi preteklosti, ko mu je uspelo rešiti problemsko situacijo in se je z njo naučil, kar bi lahko preizkusili tudi sedaj.
- Prispevanje k destabilizaciji, prekinitvi neuspešnih vzorcev - pomembna odgovornost strokovnjaka je, da prepozna še tako majhne premike v smeri zelenega cilja in opozarja nanje tako, da jih npr. občuduje, se jim čudi, hvali učenca, da mu je uspelo, ga morda celo zavira pred prehitrim napredovanjem ipd. Našteti načini ravnanja dodatno socialno krepijo otroka in člane izvirnega delovnega projekta pomoči, da zdržijo spremembo običajnega vzorca, hkrati pa varujejo pred tem, da bi se

vzpostavile preveč ogrožajoče, nestabilne okoliščine, na katere bi se partnerji odzvali z vračanjem v staro stanje.

- Upoštevanje »kairosa« - časovne usklajenosti med ravnanjem pomagajočega in procesom učenja – za trenutek usklajenosti med udeleženci izvirnega delovnega projekta pomoči Schiepek uporabi grško besedo »kairos«. Kairotični trenutki priložnosti so izredno energizirajoči trenutki, ki jih doživijo udeleženci, jih telesno (npr. z očesnim stikom, z dotikom, z zvokom) ali besedno »usidrajo« in postanejo vodilna misel ali metafora za premike v smeri, ki si jo želijo.
- Omogočanje prekinitve simetrije med starimi in novimi vzorci - naloga udeležencev v izvirnem delovnem projektu pomoči, zlasti šolskih strokovnih delavk, je prizadevati si za to, da se nastala simetrija med starimi in novimi, nezadovoljivimi in želenimi vzorci prekine, tako da učenec v situaciji, ki od njega zahteva določeno ravnanje, namesto dosedanjega, ne več funkcionalnega, izbere alternativno vedenje. K izbiri novega načina delovanja pri večini ljudi pripomore usmerjenost na želeni cilj.
- Prispevanje k ponovni stabilizaciji in integraciji novih vzorcev - ena najbolj podcenjenih in spregledanih značilnosti procesov udejanjanja želenih sprememb je njihova stabilizacija. Tako kot je sistem (posameznik, družina, skupina, organizacija ali skupnost) potreboval ustrezne okoliščine in čas, da je razvil in utrdil svoje problemske vzorce, potrebuje primerne razmere in čas, da bo stabiliziral nove, sprva še zelo šibke vzorce rešitev. Sinergetično generično načelo stabilizacije spremenjenih načinov delovanja sistema poudarja, da učenec z učnimi težavami potrebuje številne pozitivne odzive in potrjevanja za svoje nove spoznavno-čustveno-vedenjske vzorce. Potrebuje priložnosti in čas, da jih lahko preizkusi v različnih situacijah, jih združi s svojimi obstoječimi samoopisi in vključi v zase smiselne odnose ter socialne strukture.

1.4.3. PROJEKTNO DELO

V okviru programa PUM (povzeto po: <http://www.pum-r.si/index.php/program-pum/40-pokai-ve-pum.html> - 25.4.2013), organizacije, ki sem jo raziskovala v okviru svoje diplomske naloge, je temeljna oblika dela projektno delo. Najpomembnejša značilnost te vrste dela je upoštevanje sposobnosti in interesov udeležencev, ki pri načrtovanju dela tudi sodelujejo. Temo projekta, metode, postopke in učne vire izberejo udeleženci sami, zgolj z malo pomoči mentorjev. Posledično se zaradi aktivnega sodelovanja in odločanja o poteku programa

povečuje njihova motivacija za sodelovanje v programu, za učenje in nadaljevanje izobraževanja.

Projektno delo se prav tako deli na štiri oblike, ki so med seboj zelo povezane (povzeto po: <http://www.pum-r.si/index.php/program-pum/40-pokai-ve-pum.html> - 25.4.2013):

- 1. Individualni učni projekti, ki so sestavina načrtovanja poklicne kariere. Vsebina le-teh izhaja iz osebnih ciljev udeležencev, ki so povezani z oblikovanjem individualne poklicne kariere, ali iz projekta, ki je povezan z osebnostno rastjo mladostnika, udeleženega v programu.
- 2. Izbirno projektno delo, katerega vsebina temelji na aktualnih učnih potrebah in interesih udeležencev. Iz izkušenj so udeležencem najbolj zanimive sodobne medijske produkcije, umetnost in potovanja. Ti projekti lahko trajajo od enega do treh mesecev, sodelujejo pa vsi udeleženci.
- 3. Produkcijsko projektno delo je usmerjeno k spoznavanju novih načinov uporabe energijsko manj zahtevnih tehnologij (okolju prijazne), novim načinom ustvarjalnosti in izdelavi predmetov ter razvoju možnosti za oživljanje starih obrtnih tehnologij, značilnih za lokalno okolje. Te vrste dela vključujejo razne storitve, ki jih udeleženci izvajajo za okolje.
- 4. Interesne dejavnosti se morajo smiselno povezovati s tistimi vsebinami, ki jim udeleženci programa tekom leta sledijo, a jih ni mogoče izpeljati v sklopu katerikoli drugih programov. Njihova vsebina je povezana bolj z dopolnjevanjem projektnih nalog.

1.4.4. TRANSAKCIJSKA ANALIZA

Transakcijska analiza je (povzeto po: http://www.libra.si/transakcijska_analiza.html 25.4.2013) sistemska psihoterapija za osebnostno rast in spremembo ter teorija osebnosti same. Je socialna in psihološka teorija osebnostne spremembe, katere utemeljitelj je bil ameriški psihiater Eric Berne. Njeni osnovni koncepti so naslednji:

- Referentni okvir – nanaša se na notranjo mapo realnosti. Izhaja iz tega, da se realnost mentalno predstavlja v zavesti, psihi in možganih osebe. Referentni okvir je sistem predstav o svetu, drugih in samemu sebi. Pomembno je, da se zavedamo dejstva, da ljudje ne reagirajo na dražljaje kot take, ampak reagirajo šele takrat, ko ravno tem

dražljajem dajo pomen. Najpomembnejši cilj terapevta je, da identificira predstave, ki jih ima uporabnik o svetu, drugih in o samemu sebi, ter da odkrije, na kakšen način se referenten okvir izraža v obstoječem problemu. (http://www.libra.si/transakcijska_analiza.html 25.4.2013)

- Ego stanje - V transakcijski analizi se na ego gleda kot na strukturo ali sistem, sestavljen iz različnih delov, ki se imenujejo ego stanja. Koncept selfa je važen za razumevanje ego stanja, ker kot svoj pravi jaz, oseba doživlja tisto ego stanje, v katerem se ta trenutek nahaja self. V idealnem slučaju je ego odrasle osebe celovit in nedefragmentiran, zasnovan na sistemu točnih predstav o sebi, drugih in svetu. To pomeni, da se odrasla oseba zaveda realnosti, da je realna in racionalna. Na osnovi točne slike stvarnosti odrasla oseba razmišlja racionalno, tako da oblikuje sprejemljiv vrednosti sistem in kaže ustrezna čustva. Takšna oseba je sposobna za spontanost, bližino in delo. V tem idealnem primeru je ego osebe celovit in integriran, oziroma izenačen z ego stanjem Odraslega. Doseganje opisane strukture osebnosti, ki jo imenujemo integrirani Odrasli, je cilj osebnega razvoja, kot tudi same terapije. V veliko primerih oseba iz svojega ego stanja Odraslega deluje samo občasno, v drugih primerih pa deluje iz drugih dveh ego stanj (ego stanje Otroka in ego stanje Starša), ki vsebujeta netočne in izkrivljene predstave o sebi, drugih in svetu, ki posledično posredujejo napačno logiko in napačne zaključke in s tem tudi neustrezen vrednostni sistem in neustrezna čustva. (http://www.libra.si/transakcijska_analiza.html 25.4.2013)
- Transakcija – se definira kot enota komunikacije (povzeto po: http://www.libra.si/transakcijska_analiza.html 25.4.2013) in je osrednji koncept v transakcijski analizi. Je v komunikaciji, ki jo sestavljata dve osebi, in je kot taka sestavljena iz transakcijskega dražljaja prve osebe, transakcijskega odgovora druge osebe in povratnega odgovora druge osebe. Tako ime je dobila zato, ker metoda dela temelji na analizi transakcije. Na eni strani se postavlja hipoteza o uporabnikovi diagnostiki, na drugi strani pa so intervencije tisti osnovni način, s katerim terapevt deluje na uporabnika in ga poziva na spremembo v obliki terapije.
- Življenjski skript - na osnovi analize človeških usod je Eric Berne ugotovil, da obstajajo zavedni, predzavedni in nezavedni patološki življenjski scenariji, po katerih ljudje kreirajo svojo življenjsko pot. Bistvo je v tem, da starši s svojimi sporočili

oblikujejo referentni okvir svojega otroka tako, da on, ko odraste, živi življenje na zelo predvidljiv in omejujoč način. Danes je v okviru transakcijske analize splošno sprejeto, da je življenjski skript patološki, za razliko od življenjskega načrta avtonomne osebnosti. Poudarek je na tem, da oseba v otroštvu prihaja do napačnih zaključkov o pomembnih življenjskih vprašanjih, in da jih vgrajuje v svoj referentni okvir kot temeljne življenjske aksiome, ki jih kasneje ne preverja več in zato ne živi v skladu z realnostjo, temveč v skladu s svojimi skriptnimi prepričanji. Opisani zaključki, ki so temelj življenjskega skripta, se imenujejo zgodnje ali skriptne odločitve in nastajajo na podlagi sprejemanja skriptnih sporočil staršev (skriptne prepovedi in kontraprepovedi), na podlagi otrokovih napačnih razumevanj sicer pravih starševskih sporočil ali na podlagi otrokovih lastnih napačnih zaključkov. (http://www.libra.si/transakcijska_analiza.html 25.4.2013)

Terapija je sestavljena iz petih faz:

- vzpostavljanje dobrega odnosa/stika z uporabnikom,
- definiranje neželenega ego stanja oziroma določanje ciljev v procesu terapije,
- terapija ego stanja Odrasli,
- terapija ego stanj Otroka in Starša,
- osebna in socialna integracija.

1.4.5. GEŠTALT TERAPIJA

Geštalt terapija je ena od humanističnih psihoterapevtskih modalitet. To pomeni, da poudarja človekovo naravno težnjo k uresničenju svojih potencialov. Geštalt terapija je primerna tako za delo s posamezniki, kot tudi za delo s pari, družinami in skupinami. Uporablja se v psihoterapiji, svetovanju in organizacijskem razvoju. Poleg tega so načela in metode geštalt terapije uporabne povsod, kjer je pomembno vzpostaviti kvaliteten stik z ljudmi (npr. socialno delo, zdravstvo, izobraževanje itd.). Osrednji pojem geštalt terapije je kontakt. V različnih pristopih v okviru geštalt terapije je ta pojem različno razumljen. Kontakt kot »prva realnost« je proces, ki se odvija na kontaktni meji med organizmom in okoljem. Kot takšen je osnova medosebnih odnosov, ni pa s pojmom odnosa istoveten. Neposredni kontakt človeka z njegovim okoljem je tisto, kar omogoča zavedanje ter preživetje in rast. V procesu terapije je geštalt terapevt pozoren na uporabnikov proces kontakiranja in načine, kako prekinja kontakt, kakor tudi na svoje lastne odzive. V dialogu z uporabnikom in ob uporabi terapevtskih

eksperimentov spodbuja njeno/njegovo doživljanje na takšen način, da se uporabnik lahko neposredno, v sedanjem trenutku, zave, kaj počne in kako to počne. (<http://psihoterapija.lektura.si/gestalt-psihoterapija.html> - 25.4.2013)

Eden od osnovnih ciljev geštalt terapije je kvaliteta zavedanja, ki uporabniku odpira možnost izbire in s tem prevzemanja odgovornosti za oblikovanje lastnega življenja. Z vidika vednosti je za geštalt terapevta najbolj relevantno vprašanje, kaj in na kakšen način lahko preko lastnega zavedanja spozna oz. uvidi uporabnik sam. Geštalt terapevt ne privzema vloge eksperta za uporabnikovo doživljanje in njegove življenjske odločitve. Geštalt terapevt bolj kot njegove interpretacije zanima uporabnikovo lastno doživljanje. Njegova vloga eksperta je predvsem v oblikovanju terapije na način, ki uporabniku omogoča, da sam postaja vse bolj avtonomen ekspert za svojo lastno eksistenco. V praksi to pomeni, da terapevt z uporabnikom raziskuje njegovo doživljanje, mu pomaga, da ozavešča lastne potrebe in občutke, opomeni svoje življenjske situacije, sprejema svoje lastne odločitve, razvija sposobnost globljega razumevanja sebe in okolja ipd. (<http://psihoterapija.lektura.si/gestalt-psihoterapija.html> - 25.4.2013)

Geštalt terapija omogoča, da s pomočjo kontakta, dialoga in odnosa, ki ga posameznik vzpostavi s terapevtom, le-ta spozna sebe, se zaveda sebe in s tem možnosti izbire in odgovornosti do tega, kako doživlja svoje življenje tukaj in sedaj. Ni recepta, kako, in tudi ni splošnih navodil za življenje, je le posameznik, ki nosi rešitve zase v sebi, le do njih ne more sam. Geštalt terapija omogoča odgovorno, kvalitetno in predvsem funkcionalno življenje. (<http://psihoterapija.lektura.si/gestalt-psihoterapija.html> - 25.4.2013)

1.5. ORGANIZACIJA RAZISKOVANJA – PUM RADOVLJICA

Program projektno učenje za mlajše odrasle (povzeto po: <http://www.pum-r.si/index.php/program-pum.html> - 25.4.2013) oziroma PUM spada pod neformalno izobraževanje. Je javno veljaven program, ki je namenjen mladim v starosti od 15 do 25 let, ki so brez izobrazbe, saj so opustili šolanje in na trgu dela zaradi pomanjkljivih izkušenj spadajo pod težje zaposljive. Njihov socialni status je posledično opredeljen tako z brezposelnostjo, kakor tudi z osipom. V devetdesetih letih je število mladostnikov, ki so opuščali šolanje, zelo naraslo. Prav tako je naraslo število mlajših brezposelnih. In ravno v tiste čase lahko zabeležimo začetke programa PUM. Prvotno se je izvajal eksperimentalno kot Center za mlajše odrasle. Po dveh letih praktičnih izkušenj se je program malce spremenil (dopolnil) in

preimenoval v Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM), leta 1998 pa je v Ljubljani potekala prva izpeljava. Značilnosti mladostnikov, ki so udeleženi na PUM-u, so zelo nizka motivacija za šolanje, nestvarna percepcija zaposlovanja in dela ter neustrezno načrtovana poklicna kariera. Posledično te in ostale negativne izkušnje šolske neuspešnosti in brezposelnosti vodijo ravno do družbene osamelosti in pomanjkanja funkcionalnih spretnosti, ki jih mladostnik nujno potrebuje za uspešno komunikacijo z okoljem. Posledice te osamelosti lahko vodijo do odvisnosti, marginalizacij ali celo avtoagresivnega in agresivnega vedenja. PUM je bil ustvarjen ravno s tem namenom, da bi se mladim pomagalo ustvarjalno in dejavno vključiti v družbeno življenje. Poskuša pa tudi motivirati mladostnike, da bi se po zaključku ponovno vključili v redno izobraževanje.

Cilj programa PUM (PUM curriculum 2000: 10) je predvsem pomoč mlajšim odraslim pri pridobivanju znanja in izkušenj, ki bi jim omogočili uspešnost v izbrani poklicni karieri, ali pri nadaljevanju izobraževanja. Bolj kot šolske izobraževalne vsebine so pomembni drugi dejavniki, ki zagotovijo temelje za nepretrgano in uspešno izrabo šolsko strukturiranih izobraževalnih virov, in sicer: izdelava življenjske strategije, temeljno splošno znanje, motivacija. Vse to poveča učno prožnost in zagotovi nadaljnjo podporo pri individualnem učenju.

2. PROBLEM

Svoja štiri leta študija sem v praktičnem delu posvetila neformalnemu programu Projektno učenje za mlajše odrasle v Radovljici (PUM). Poleg obvezne prakse, sem tam preživela tudi ogromno svojega prostega časa, saj mi je ta vrsta dela pisana na kožo. Ravno tu sem se v kar precejšnji meri spoznala z individualnim delom. Ta vrsta dela se mi zdi zelo uspešna za uporabnike, ki ga potrebujejo. Vedno sem se spraševala, kako le-ta poteka v formalnem programu oziroma v osnovni šoli.

V teoretičnem delu sem na kratko predstavila nekatere splošne značilnosti dela z mladostniki v formalnem in neformalnem programu, a kljub temu še vedno naletela na kar nekaj vprašanj, na katera nisem našla odgovorov. Vprašanja, ki so se mi odpirala, so se nanašala ravno na individualno delo, o katerem je literature zelo malo oziroma skoraj nič. Posledično je torej glavni cilj moje raziskave ugotoviti, kako individualno delo poteka v formalnem in neformalnem programu ter ju med seboj primerjati.

V raziskavi v ospredje postavljam naslednje raziskovalno vprašanje:

- metode individualnega dela (za strokovne delavce, ki to vrsto dela opravljajo),
- kakovost oziroma zadovoljstvo uporabnikov individualnega dela (za mladostnike, ki to vrsto dela koristijo).

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Vrsta moje raziskave (Mesec, 1997b: 6) je kvalitativna, saj so osnovno izkustveno gradivo, ki je zbrano v raziskovalnem procesu, pripovedi ali besedni opisi. Posledično bom svoje gradivo tudi obdelala in analizirala na beseden način, brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, in brez operacij nad števili.

3.2. SPREMENLJIVKE OZ. TEMA RAZISKOVANJA

Tema, ki jo bom preučevala v svoji raziskavi, je individualno delo oziroma metode, ki se uporabljajo za to vrsto dela tako v formalnih, kakor tudi v neformalnih programih.

3.3. MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Merski instrument je pripomoček, ki ga uporabljamo pri merjenju; z njegovo pomočjo izzovemo pri opazovani enoti vedenje, ki je indikator lastnosti, ki jo želimo meriti, in zabeležimo stopnjo (intenziteto, količino) te reakcije, oziroma registriramo njen položaj na merski lestvici. Merski instrument je pripomoček, ki usmerja postopek merjenja, opazovalčevo ravnanje pri merjenju dane lastnosti ali preprosto - merjenje. Razlikujemo več vrst merskih instrumentov. Glede na to, kakšne lastnosti merimo, razlikujemo teste in vprašalnike. (Mesec, 1997a: 16)

Zaradi vrste raziskovanja, vprašanj, ki so se mi porajala, in mojega namena primerjave formalnega in neformalnega programa, sem se odločila za standardiziran intervju (merski instrument je torej vprašalnik). Moja odločitev je temeljila na tem, ker sem želela doseči čim večjo primerljivost odgovorov, ki je v največji meri možna z »istim merilom« pri vsakem intervjuvancu.

Sestavila sem dve vrsti nizov vprašanj, in sicer: tako za mladostnike, ki individualno pomoč koristijo, kakor tudi za strokovne delavce, ki individualno pomoč izvajajo.

Viri podatkov v moji raziskavi so:

- mentorici na PUM-u v Radovljici,
- uporabnika PUM-a v Radovljici,
- strokovni delavki iz OŠ Gorje, ki individualno delo izvajata,
- učenca iz OŠ Gorje, ki individualno pomoč koristita,

- strokovni delavki iz OŠ Kranj, ki individualno delo izvajata,
- učenca iz OŠ Kranj, ki individualno pomoč koristita.

3.4. POPULACIJA IN VZOREC

3.4.1. POPULACIJA

Z raziskavo sem poskušala ugotoviti ne le metode dela pri individualnem delu, ampak tudi mnenja uporabnikov, ki ga koristijo (torej tudi iz zornega kota mladostnikov, ne zgolj strokovnih delavcev, ki ga izvajajo).

Populacijo mladostnikov sestavljajo vsi mladostniki, ki koristijo individualno pomoč ali v formalnem (OŠ) ali neformalnem programu (PUM), stari od 7 do 25 let.

Populacijo strokovnih delavcev sestavljajo vsi zaposleni v formalnem ali neformalnem programu, ki so usposobljeni za izvajanje individualnega dela oziroma individualne pomoči, namenjene uporabnikom, ki jo potrebujejo.

3.4.2. VZOREC

Vzorec je priložnostni neslučajnostni, in sicer zaradi njegove dostopnosti. Posplošeno so vsi pomembni za mojo raziskavo iz Gorenjske (natančneje: Radovljica, Kranj in Gorje).

Vzorec mladostnikov zajema šest mladostnikov, ki koristijo individualno pomoč. Dva mladostnika obiskujeta neformalni program Projektno učenje za mlajše odrasle v Radovljici, štirje pa formalni program oziroma osnovno šolo. Dva mladostnika prihajata iz OŠ Gorje, dva pa iz OŠ Franceta Prešerna v Kranju.

Vzorec strokovnih delavcev, ki individualno delo izvajajo, zajema dve strokovni delavki zaposleni v Projektne učenje za mlajše odrasle v Radovljici (mentorici), dve strokovni delavki iz OŠ Gorje (ena je po izobrazbi diplomirana univerzitetna pedagoginja in profesorica geografije, njeno delo je poučevanje geografije, državlanske in domovinske vzgoje ter etike in otrokom nudi dodatno strokovno pomoč po odločbi; druga pa je učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami) in dve iz OŠ Franceta Prešerna v Kranju.

3.5. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbiral sama s standardiziranim intervjujem, a sem vmes naletela tudi na nekatere ovire. Na začetku je bilo mišljeno, da opravi osem intervjujev, in sicer: štiri na

PUM-u v Radovljici, od tega z dvema mentoricama in dvema pumovcema, in štiri na OŠ Gorje, od tega z dvema strokovnima delavkama, ki individualno delo opravljata, in dvema učencema, ki individualno pomoč koristita. Zaradi mojega prostovoljstva na PUM-u v Radovljici, z njimi nisem imela nobenih težav niti pri izvajanju intervjujev niti pri sami privolitvi k sodelovanju, medtem ko sem jih imela pri OŠ kar nekaj. Menim, da brez vez ne bi imela prav veliko priložnosti za sodelovanje, tako da se mi zdi, da sem imela v tem primeru srečo, da poznam pravo osebo, ki mi je le-to omogočila. Ovire, ki sem jih že omenila na začetku, so, da nisem dobila priložnosti opraviti intervjujev na OŠ Gorje osebno, ampak so mi odgovore na moja vprašanja poslali preko elektronske pošte (v kontaktu sem bila na začetku z ravnateljem, kasneje z učiteljico za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami in tudi s pedagoginjo – vsak mi je posebej poslal odgovore na vprašanja). Posledično sem morala vključiti še eno osnovno šolo, in sicer OŠ Franceta Prešerna v Kranju. Tudi do njih sem prišla prek vez svoje mentorice na PUM-u v Radovljici, saj so že sodelovali v enem izmed projektov. Najprej sem vzpostavila kontakt z ravnateljem in mu poslala kratek opis po elektronski pošti, ki ga je on nato posredoval sodelavki, ki se s tem ukvarja. Kmalu zatem je z menoj stopila v stik socialna pedagoginja, s katero sem se nato dogovarjala, dokler nisem šla osebno v Kranj, na OŠ Franceta Prešerna, kjer sem izvedla intervjuje. Intervjuje sem izvedla najprej z učenkama (ena je vključena v individualno pomoč preko odločbe, ena brez), nato s specialno pedagoginjo in ne nazadnje še s socialno pedagoginjo.

Pri izvajanju intervjujev sem najprej zagotovila anonimnost podatkov. Pogovore sem posnela in jih kasneje doma prepisala. Zdi se mi, da je to najbolj primeren način, saj z njim zagotovo ničesar ne izpustiš, ker se lahko popolnoma posvetiš osebi, ki odgovarja na vprašanja, in aktivno poslušаш, saj se ne ukvarjaš z zapisovanjem. Preden sem začela snemati pogovor, sem zaprosila za dovoljenje in ponovno zagotovila anonimnost, torej, da bom jaz edina oseba, ki bo te posnetke poslušala.

Ker je šlo pri nekaterih intervjuvancih za mladoletne osebe, sem pred izvedbo intervjuja prosila za soglasje njihove starše oziroma odgovorne skrbnike.

Zbiranje podatkov je na PUM-u potekalo 26.4.2013.

Zbiranje podatkov iz OŠ Gorje je potekalo od 16.4.2013 do 21.5.2013, s tem, da sem na odgovore še ene strokovne delavke čakala do 29.5.2013.

Zbiranje podatkov iz OŠ Franceta Prešerna Kranj je potekalo od 21.5.2013 do 5.6.2013.

3.6. OBDELAVA PODATKOV

Kvalitativni pristop temelji na ugotavljanju in proizvodnji pomenov. Tak pristop nam omogoča neposredno iskanje odgovorov na prej postavljena vprašanja raziskovalnega načrta. Pri kvalitativni analizi gradiva raziskovalec pazljivo in sistematično obdelava celoten material z vsemi niansami in medsebojnimi povezavami pomenov v njem. Raziskovalec vzpostavi lastno razumevanje dogajanja in odnosov. (Grebenc 2003:71)

Svoje gradivo sem obdelala in analizirala kvalitativno (kvalitativna analiza). Intervjuje sem uredila in prepisala v program Microsoft Word. Naslednji korak je bil določitev enot kodiranja in prepisovanje pojmov. Intervjuje sem glede na intervjuvance in naravo svoje diplomske naloge (primerjava) razdelila na štiri enote, in sicer: na udeležence neformalnega programa PUM, učence iz OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj, mentorje neformalnega programa PUM in strokovne delavke iz OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj. Sledilo je združevanje pojmov v kategorije. Pojme sem hierarhično razvrstila in jih zatem osno kodirala. Naslednji korak je bilo selektivno kodiranje, kjer sem izmed vseh pojmov izbrala tiste, ki so se mi zdeli najbolj pomembni, vsebinski in povedni. Zadnja stvar, ki mi je preostala, je bilo še odnosno kodiranje, definiranje oz. izoblikovanje poskusne teorije.

4. REZULTATI

V svoji raziskavi sem prišla do naslednjih ugotovitev: pri oblikah individualnega dela obstajajo razlike med pumovci in osnovnošolci glede vključenosti, in sicer zato, ker vsak izmed njih jemlje vključenost malo drugače. Pumovci so vključeni v individualno učno pomoč in osebno svetovanje oz. pogovor aktivno, medtem ko so v individualni učni načrt vključeni zgolj pasivno skozi predloge in zato tega niso navedli kot obliko dela, v katero so vključeni, čeprav so tudi osnovnošolci vključeni v individualni učni načrt na enak način – torej zgolj skozi predloge. Pumovci mnogo bolj potrebujejo individualno posvečanje na način pozornosti ene osebe, saj doma tega nimajo ravno dovolj, medtem ko osnovnošolci potrebujejo individualno posvečanje zgolj v šolskem smislu, saj pozornost doma imajo, potrebujejo le nekoga, ki bi jim pomagal pri učnih težavah. Pumovcem torej največ pomeni, da lahko nekomu zaupajo svoje osebne težave, ker jim manjka podpore v domačem okolju, medtem ko osnovnošolci le-to doma imajo in jim največ pomeni, da uredijo ocene in napredujejo v šoli, ker jim to povzroča težave. Vsi so imeli na začetku neprijetne občutke glede individualnega dela, saj so se sovrstniki iz njih norčevali, češ da niso sposobni sami zaključiti šolanja, ampak jih danes nimajo več, saj se na te izraze ne ozirajo in imajo ob sebi ljudi, ki jih cenijo in spoštujejo, kljub temu, da potrebujejo dodatno pomoč.

Pri individualni učni pomoči tako na PUM-u, kakor tudi v osnovni šoli poteka na enak način (z učiteljem se skupaj učijo na način, ki je otroku primernejši in imajo možnost obdelave snovi počasneje ter si vzamejo več časa pri stvareh, ki so nerazumljive) in ima enak časovni okvir (eno do dve uri nekajkrat tedensko – pred izpiti pa dlje časa). Razlika je zgolj v tem, da se na PUM-u osebe, ki nudijo individualno učno pomoč, menjavajo, saj nimajo dovolj prostovoljcev, da bi lahko organizirali delo na način, da bi bil en prostovoljec vedno na voljo za enega pumovca. V osnovni šoli pa imajo učenci za vsak predmet vedno enega in istega učitelja, ker je individualno delo vključeno v obseg dela vsakega učitelja, ki se posveča učencu skozi celo leto. V osnovni šoli imajo torej dovolj osebja, da se osebe ne menjavajo.

Pri osebni svetovanju oz. pogovoru je razlika v tem, da morajo osnovnošolci imeti soglasje staršev, medtem ko ga pumovci ne potrebujejo, in sicer zato, ker je PUM neformalni program (OŠ pa formalni) in temelji na prostovoljni bazi, saj se mladostnik v PUM vključi prostovoljno (OŠ pa je obvezna). Poteka pa enako pri vseh, in sicer ena na ena, v obliki pogovora o relevantnih zadevah ali pa v primeru konfliktov. Izvajajo ga vedno iste osebe,

razen na PUM-u se pri nekaterih pumovcih osebe menjavajo, ker je odvisno od tega, kateri mentor ima čas, kateri mentor opazi težavo in kateri je za to vrsto težave najbolj primeren. Na osnovni šoli imajo ravno samo za osebno svetovanje oz. pogovor zaposleno eno osebo in zato te vrste dela izvaja zgolj ena oseba.

Pri individualnem učnem načrtu dejansko ni nobenih razlik, saj so tako pumovci, kakor tudi osnovnošolci vključeni vanj pasivno skozi predloge o možnih izboljšavah, ker je zapisovanje le-tega delo mentorice in učiteljev, ki so za to usposobljeni.

Glede izvajanja individualnega dela so na PUM-u mnogo bolj osredotočeni na osebno plat udeleženca. Spremljajo ga tudi na šole, na začetku leta opravijo intervju (o njegovih željah, hobijih itd.). Izvajajo tudi individualno učno pomoč, osebno svetovanje oz. pogovor in izdelavo individualnega učnega načrta (tako kot v OŠ), s tem, da izvajajo tudi dodatne vrste pomoči (ki sem jih že naštel), saj so v urniku bolj fleksibilni, ker gre za neformalni program, kjer ni pouka in je veliko več poudarka na posameznikih kot skupini. Bolj se jim posvečajo na osebni ravni, zaradi tega, ker ima velika večina pumovcev težave ravno pri tem, saj prihajajo iz družin, kjer ne dobijo veliko podpore in se ne počutijo popolnoma čustveno varne za izražanje. Metode dela in cilje ugotavljajo na enak način, in sicer skozi pogovor in ugotavljanje njihovih močnih in šibkih področij, ker le tako lahko izvedo, kaj udeležencem in osnovnošolcem najbolj ustreza, da bodo najlažje opravili šolske obveznosti. Glede težav, ki pretijo mladostnike, se na PUM-u mnogo bolj osredotočajo na težave in zadeve, ki se dogajajo udeležencem izven šolskega sistema, saj je velikokrat ravno tam pravi razlog za težave z učenjem. Bolj se posvečajo udeležencem na osebni ravni, saj veliko bolj potrebujejo pomoč na tem področju, in ker gre za neformalni program, imajo, k sreči, temu namenjena tudi sredstva in, predvsem, čas. Težave s katerimi se srečujejo mentorji in učitelji, pa so si tudi malce različne. Na PUM-u mentorje najbolj frustrira, da nimajo dovolj časa za vse udeležence, saj se jim želijo maksimalno posvetiti, v OŠ pa jim največjo težavo povzročajo formalne zadeve, kot je na primer iskanje kabinetov. Razlog je spet v tem, da se na PUM-u ne obremenjujejo toliko s formalnostmi, saj se jim ni treba, ker so neformalni program, kjer sta njihov glavni namen in cilj boljše počutje mladostnika, medtem ko so v osnovnih šolah veliko bolj obremenjeni s formalnostmi, saj je to njihovo delo in so tam zato, da otroku zagotovijo čim boljšo izobrazbo in to je vse. Enako je pri pridobitvah mladostnikov, in sicer iz istega razloga. Uspešnost individualnega dela merijo oboji na približno enak način (skozi sprotno

evalvacijo, pogovor z otrokom oz. mladostnikom itd.), saj je le ta najbolj funkcionalen in primeren za delo, ki poudarja ravno posameznike.

Pri individualni učni pomoči je največja razlika med PUM-om in OŠ v tem, da jo na PUM-u izvajajo predvsem študentje oz. prostovoljci in zunanji sodelavci, na OŠ pa učitelji in pedagogi. To pa zaradi tega, ker so na osnovni šoli zaposleni učitelji z namenom poučevanja (in so zato tudi plačani), na PUM-u pa ni zaposlenih nobenih učiteljev in tudi ni dovolj denarja, da bi individualno učno pomoč lahko izvajal kdorkoli drug kot prostovoljci in nekateri zunanji sodelavci. V formalnih programih imajo, za razliko od PUM-a, metode točno določene po seznamu Ministrstva za šolstvo (ker formalnim programom zakon točno določa po katerih metodah se morajo ravnati). A kljub temu, da PUM nima seznama metod, tako v formalnih programih, kakor tudi v neformalnih, upoštevajo želje in potrebe učencev in udeležencev ter se z njimi učijo tako, kakor je njim lažje. V obeh programih poteka enako, in sicer individualno in s poudarkom na začetni vzpostavitvi stika oz. pogovora ter z motivacijo tistega, ki uči, ker je tako veliko več pomnjenja. Približno enako je pri pogostosti oz. časovnem okvirju individualne učne pomoči. OŠ je veliko bolj zakonsko omejena in določena kot pa PUM (točno določeno število ur, medtem ko se na PUM-u izvaja vsakodnevno in celodnevno), in sicer že zaradi narave programa, saj je eden formalen drug pa neformalen. Glede vključenosti staršev so na OŠ v veliki meri vključeni, medtem ko na PUM-u niso. Razlog je v tem, da je PUM prostovoljni program, v katerega so vključeni mladostniki sami in je njihova odločitev, kdaj bodo starši vključeni in kdaj ne (gre za odrasle ljudi, velikokrat z malce težkim ozadjem, ki so se popolnoma sposobni sami odločiti).

Razlika med PUM-om in OŠ je, da na PUM-u mladostnike, ki potrebujejo pomoč strokovnjakov, vključijo v druge inštitucije (v primeru spolnih zlorab h Katji Bašič, v primerih motenj hranjenja v svetovalnico Muza, v primerih duševnih težav k pedopsihiatrinji itd.), ker sami niso usposobljeni za to vrsto dela, in ker namen PUM-a ni terapevtski. V obliki pogovorov, skozi transakcijsko analizo (vsak človek je OK, niso OK njegova dejanja), pomagajo udeležencem skozi vsakdanje težave, ki jih pretijo. Radovljiški PUM je eden izmed redkih, ki to vrsto pomoči izvajajo, čeprav ni po kurikulumu PUM-a. Izvajajo jo zato, ker so vse mentorice – čisto slučajno – tudi socialne delavke. Na OŠ osebno svetovanje oz. pogovor izvajajo sami (socialna pedagoginja in psiholog), saj imajo za to vrsto dela posebej zaposlene ljudi in uporabljajo več različnih metod ne samo TA, ker vsak uporablja tisto, ki mu je bližja.

V pogostosti oz. v časovnem okvirju je na PUM-u spet bolj fleksibilno in neformalno kot v OŠ, in sicer zato, ker je temu tudi namenjen program, da ni vse tako formalno in časovno omejeno. Na PUM-u imajo osebno svetovanje oz. pogovor po potrebi in kolikor dolgo ga udeleženec potrebuje. Na OŠ je za to točno določen časovni okvir (del šolske ure) in pogostost (dva do trikrat na teden), saj so zakonsko omejeni in imajo za vse vrste dela točno določene obrazce (poleg pa še soglasje staršev, ki ga na PUM-u ne potrebujejo). Enako je z vključenostjo staršev, kot pri individualni učni pomoči, in sicer so na OŠ v veliki meri vključeni, medtem ko na PUM-u niso. Spet je razlog v tem, da je PUM prostovoljni program, v katerega so vključeni mladostniki sami in je njihova odločitev, kdaj bodo starši vključeni in kdaj ne (gre za odrasle ljudi, velikokrat z malce težkim ozadjem, ki so se popolnoma sposobni sami odločiti).

Individualni učni načrt tako na PUM-u, kakor tudi v OŠ izvajajo mentorji oz. učitelji s pomočjo različnih obrazcev. Razlika je zgolj v tem, da ga na PUM-u izvajajo prek obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije, v OŠ pa prek obrazcev iz Ministrstva za šolstvo, ker je tako določeno. Metode so malce bolj drugačne, a kljub temu za vsakega zakonsko določene. Na PUM-u na podlagi želja in predlogov udeležencev zapišejo učni načrt za vsakega posameznika in vanj zapišejo tudi njihove cilje tako na izobraževalnem, kakor tudi na osebnem področju. Ker gre za dogovarjanje, je tudi uspešnost toliko večja, saj so udeleženci vanj vključeni. V OŠ je spet vse bolj formalno, ker gre za obvezen program in ne prostovoljen, in zapišejo individualni učni načrt poleg skupnega pogovora in upoštevanja učencev tudi na podlagi strokovnega mnenja, ki ga učiteljski zbor za izdelavo potrebuje, ker jim mora Ministrstvo odobriti dodatne ure, namenjene posameznikom, na PUM-u pa odobritve ne potrebujejo, ker je neformalni program temu namenjen. Pogostost izvajanja oz. časovni okvir je enak pri obeh programih, in sicer: enkrat letno izvajanje in spreminjanje oz. dodajanje stvari po potrebi, ker je najpomembneje, da je prilagojeno posamezniku, ki skozi leto napreduje (ali nazaduje) in se njegove potrebe, močne in šibke točke, tudi spreminjajo. Pri vključenosti staršev je enaka situacija, kakor pri individualni učni pomoči in osebnem svetovanju oz. pogovoru, in sicer, da so na OŠ v veliki meri vključeni, medtem ko na PUM-u niso. Spet je razlog v tem, da je PUM prostovoljni program, v katerega so vključeni mladostniki sami in je njihova odločitev, kdaj bodo starši vključeni in kdaj ne (gre za odrasle ljudi, velikokrat z malce težkim ozadjem, ki so se popolnoma sposobni sami odločiti).

5. RAZPRAVA

Svoje rezultate lahko smiselno povežem tudi s teorijo. Kot že rečeno, je eden izmed najpomembnejših problemov izobraževanja (Črnak-Meglič ur. 2005: 144) šolska neuspešnost oziroma osip. Nekatere raziskave so pokazale, da na količino osipa vpliva nefleksibilna oblika izobraževanja. Ravno zaradi tega so bile z novo zakonodajo in vsebinsko prenovo vpeljane različne oblike izobraževanja, model individualizacije in diferenciacije, ki naj bi močno pripomogle k zagotavljanju možnosti za učence z različnimi potrebami, zahtevami in zmožnostmi. Ena izmed najpomembnejših vpeljav v šolski sistem je potemtakem sigurno individualno delo. Ta vrsta dela mladostnikom omogoča olajšanje pri izobraževanju, če imajo kakršnekoli težave. Za socialno uvrščanje in kakovost življenja otrok in mladostnikov (Javrh ur. 2011: 144) je izobrazba izrednega pomena, saj je izpad iz šolskega sistema nekaj najbolj dramatičnega in problematičnega, kar se lahko zgodi otroku ali mladostniku (primerljiv je na primer z nezaposlenostjo ali z nezmožnostjo vstopa v delo). Ravno individualno delo je tisto, ki v formalnem izobraževanju lahko prepreči izpad iz šolanja.

Že v svojih rezultatih sem, kot pričakovano, ugotovila, da marsikateremu otroku oz. mladostniku šola povzroča veliko količino stresa. Eden izmed načinov, kako ga, kar se le da, olajšati, je definitivno individualno delo, ki se v mnogih pogledih, med formalnim in neformalnim programom, močno razlikuje. Največja razlika, in zdi se mi, da tudi najpomembnejša, je fleksibilnost. V formalnih programih so zakonsko in s časom mnogo bolj omejeni. Na primer, v OŠ je točno določeno število ur namenjenih individualnem delu, ki se jih pod nobenim pogojem ne sme prekoračiti. Velikokrat je teh ur tudi premalo. Medtem ko je neformalni program PUM, ravno tej vrsti dela v veliki meri tudi namenjen in ima posledično za to več časa.

Ugotovila sem tudi, da že ime programa veliko pomeni, in sicer formalni program sloni skoraj izključno na formalnostih in šolskih zadevah, medtem ko je neformalni veliko bolj svoboden in sloni bolj na osebnih zadevah. Že iz odgovorov udeležencev in osnovnošolcev sem opazila, kako se navezanost razlikuje. Pumovci jemljejo PUM kot svoj drugi dom, oziroma nekateri celo prvi dom, ter ga tako tudi obravnavajo (prav tako mentorje in prostovoljce). Osnovnošolci so v svojih odgovorih bolj poudarjali pomen individualnega dela v šolskem smislu, torej, da jim je najpomembneje, da napredujejo v naslednji razred. Predvsem je bilo to opazno pri vprašanjih o osebnem svetovanju oz. pogovoru. Pumovci so navajali pomembnost

individualnega dela na osebnem področju življenja, kako je lažje preživeti s pomočjo mentoric in njihovih nasvetov, medtem ko so osnovnošolci bolj poudarjali pomembnost na šolskem področju, organiziranju dela in pridobitvi lepših oz. boljših ocen.

6. SKLEPI

Iz rezultatov svoje raziskave bi lahko povzela naslednje sklepe:

- Tako pumovci, kakor tudi osnovnošolci so vključeni v tri vrste individualnega dela, in sicer: individualno učno pomoč, osebno svetovanje oz. pogovor in izdelavo individualnega učnega načrta.
- Pri individualni učni pomoči tako na PUM-u, kakor tudi v osnovni šoli poteka na enak način (z učiteljem se skupaj učijo na način, ki je otroku primernejši, in imajo možnost obdelave snovi počasneje ter si vzamejo več časa pri stvareh, ki so nerazumljive) in ima enak časovni okvir (eno do dve uri nekajkrat tedensko – pred izpiti pa dlje časa).
- Osebno svetovanje oz. pogovor izvajajo vedno iste osebe, razen na PUM-u se pri nekaterih pumovcih osebe menjavajo, kar je odvisno od tega, kateri mentor ima čas, kateri mentor opazi težavo in kateri je za to vrsto težave najbolj primeren. Na osnovni šoli imajo ravno samo za osebno svetovanje oz. pogovor zaposleno eno osebo in zato te vrste dela izvaja zgolj ena oseba.
- V izdelavo individualnega učnega načrta so tako pumovci, kakor tudi osnovnošolci vključeni bolj pasivno, skozi predloge o možnih izboljšavah oz. spremembah.
- Glede izvajanja individualnega dela so na PUM-u mnogo bolj osredotočeni na osebno plat udeleženca, na OŠ pa se fokusirajo bolj na formalnosti, kot so ocene.
- Pri individualni učni pomoči je največja razlika med PUM-om in OŠ v tem, da jo na PUM-u izvajajo predvsem študentje oz. prostovoljci in zunanji sodelavci, na OŠ pa učitelji in pedagogi.
- Na PUM-u imajo osebno svetovanje oz. pogovor po potrebi in kolikor dolgo ga udeleženec potrebuje. Na OŠ je za to točno določen časovni okvir (del šolske ure) in pogostost (dva do trikrat na teden), saj so zakonsko omejeni in imajo za vse vrste dela točno določene obrazce (poleg tega pa še soglasje staršev, ki ga na PUM-u ne potrebujejo).
- Individualni učni načrt tako na PUM-u, kakor tudi v OŠ izvajajo mentorji oz. učitelji s pomočjo različnih obrazcev. Razlika je zgolj v tem, da ga na PUM-u izvajajo prek obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije, v OŠ pa prek obrazcev iz Ministrstva za šolstvo, ker je tako določeno.
- Vključenost staršev je enaka pri vseh vrstah individualnega dela. V formalnih programih so starši zelo vpeti v to vrsto dela z otrokom, medtem ko v neformalnih

programih, že zaradi prostovoljne baze, mentorji prepustijo odločitev o vpetosti staršev mladostnikom.

7. PREDLOGI

Iz svojih ugotovitev in sklepov lahko opredelim tudi nekaj predlogov tako v praktičnem delovanju, kakor tudi v teoretičnem delu:

- Neformalnim programom, kot je na primer PUM, bi morali zagotoviti več finančnih sredstev, da bi imeli mogoče možnost zaposliti več mentorjev. Posledično bi bilo več časa za več udeležencev, saj bi se delo porazdelilo in ne bi bili tako obremenjeni. Če bi bilo več časa, bi ga lahko namenili osebemu svetovanju oz. pogovoru in individualni učni pomoči.
- Kar se tiče teoretičnega dela, je na žalost na voljo zelo malo literature o individualnem delu, vrstah le-tega in njegovem izvajanju. Moj predlog bi bil, da bi bilo strokovne literature o individualnem delu z mladostniki več, saj je individualno delo eno izmed pomembnejših del tako v formalnih, kakor tudi v neformalnih programih.
- Glede na to, da nekateri učenci v OŠ ne dosegajo standardov za pridobitev odločbe, bi bilo mogoče bolje, če bi bilo za te vrste otrok organiziranih malo več ur individualnega dela in osebnega svetovanja oz. pogovora, saj sem prepričana, da bi jim to prišlo zelo prav. Za njih je organiziranih manj ur ravno zaradi tega, ker nimajo odločbe in se očitno Ministrstvu ne zdi dovolj prioriteto delo z učenci s težavami, a brez odločbe.
- Po pogovoru s socialno pedagoginjo iz OŠ Franceta Prešerna Kranj je izdelava individualnega učnega načrta zelo zahtevna zadeva. Po najinem pogovoru oz. intervjuju je tudi sama predlagala, da bi bilo zaradi zahtevnosti izdelave nujno potrebno dodatno izobraževanje za vse strokovne delavce, ki so vanj vpeti.
- Glede na to, da so formalni programi veliko bolj zakonsko omejeni glede časa in načina dela, menim, da bi bilo potrebno otrokom, ki potrebujejo individualno pomoč, zagotoviti več časa, saj bi lahko tako tudi vzpostavili bolj osebni stik s komerkoli sodelujejo.
- V svoji diplomski nalogi sem napisala oziroma raziskala zgolj en neformalni program in dva formalna. Velika možnost je, da če bi raziskala več osnovnih šol, mogoče celo srednje šole in več neformalnih programov, bi bili rezultati še boljši in še bolj zanimivi.

- Glede na to, da sem raziskovala individualno delo na način, da sem intervjuvala udeležence, učence, učitelje in mentorje, bi bilo mogoče še bolje, če bi v intervjuje vključila tudi starše in še njim zastavila nekaj vprašanj.

8. LITERATURA IN VIRI

Literatura

Črnak-Meglič A. (ur.). (2005). *Otroci in mladina v prehodni družbi: analiza položaja v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Maribor: Aristej.

Grebenc V. (2003). *Zmanjševanje socialne škode povezane z uživanjem drog in iskanje odgovorov v skupnosti*, magistrsko delo: Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Javrh P. (ur.), Kuran M. (ur.). (2012). *Temeljne zmožnosti odraslih: priročnik za učitelje*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije (prvi natis).

Javrh P. (ur.). (2011). *Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije (prvi natis).

Krek J. (ur.), Metljak M. (ur.). (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo (prva izdaja, prvi natis).

Lavrič M. et al. (2011). *Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino; Maribor: Aristej.

(a) Mesec B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1 (skripta)*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

(b) Mesec B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2 (skripta)*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Mrgole A. (2003). *Kam z mularijo?: načela kakovosti neformalnega dela z mladimi*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Maribor: Aristej.

Pšunder M. (2011). *Vodenje razreda*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.

Šugman Bohinc L. (ur.). (2011). *Učenci z učnimi težavami. Izvirni delovni projekt pomoči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Ule M. et al. (1996). *Mladina v devetdesetih: analiza stanja v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče: Ministrstvo za šolstvo in šport R Slovenije, Urad R Slovenije za mladino.

Internetni viri:

- <http://www.pum-r.si/index.php/program-pum/40-pokai-ve-pum.html> (ogledano: 25.4.2013)
- http://www.libra.si/transakcijska_analiza.html (ogledano: 25.4.2013)
- <http://psihoterapija.lektura.si/gestalt-psihoterapija.html> (ogledano: 25.4.2013)
- <http://www.pum-r.si/index.php/program-pum.html> (ogledano: 25.4.2013)

9. PRILOGE

9.1. DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - MENTORJI

Intervju G (Mentorica na PUM-u Radovljica)

- Kakšne vrste individualnega dela z otroci/mladostniki izvajate?
- 1. / Z mladostniki izvajamo predvsem osebno svetovanje oziroma pogovor,/ osebno svetovanje oz. pogovor
- 2. / individualno učno pomoč,/ individualna učna pomoč
- 3. / spremljanje udeležencev skozi celotno leto/ spremljanje udeležencev skozi celotno leto
- 4. / in intervju ob vstopu v program./ intervju ob vstopu v PUM
 - Kdo pri Vas izvaja individualno učno pomoč?
- 5. / Individualno pomoč pri nas izvajajo študenti,/ študenti
- 6. / prostovoljci,/ prostovoljci
- 7. /zunanjí sodelavci (prek podjemnih pogodb)/ zunanji delavci prek podjemnih pogodb
- 8. / in občasno tudi mentorji, če imamo le kaj časa./ občasno mentorji, če je dovolj časa
 - Kdo pri Vas izvaja osebno svetovanje/pogovor?
- 9. / Osebno svetovanje izvajamo mentorice./ mentorice
 - Kdo pri Vas izvaja izdelavo individualnega učnega načrta?
- 10. / Individualni učni načrt tudi izvajamo mentorji/ mentorji
- 11. / preko točno predpisanih obrazcev (Andragoški center Slovenije)./ preko predpisanih obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije
 - Kakšne metode dela uporabljate pri individualni učni pomoči?
- 12. / Pomembno je predvsem to, da se prilagodimo učnim navadam/ prilagajanje učnim navadam udeleženca
- 13. / in potrebam udeleženca./ prilagajanje potrebam udeleženca
- 14. / Uporabljamo različne pristope in metode, kot so na primer miselni vzorci,/ miselni vzorci
- 15. / ponavljanje,/ ponavljanje
- 16. / branje,/ branje
- 17. / izpisovanje,/ izpisovanje
- 18. / Poteka pa vedno ena na ena./ vedno poteka ena na ena

- Kakšne metode dela uporabljate pri osebni svetovanju/pogovorih?
19. / Metode dela pri osebni svetovanju so načela transakcijske analize,/ načela transakcijske analize
20. / torej da je vsak udeleženec O.K., neustrezna so zgolj nekatera njegova vedenja./ vsak udeleženec je O.K., neustrezna so njegova vedenja
21. / Pomembno pri tem pa je, da uporabljamo humor,/ humor
22. / smo empatični/ empatijo
23. / in imamo neko toplino./ toplino
- Kakšne metode dela uporabljate pri izdelavi individualnega učnega načrta?
24. / Individualni učni načrt izdelamo po določenem obrazcu,/ individualni učni načrt izdelajo po določenem obrazcu
25. / ampak se mladostniki sami odločijo kakšne cilje imajo oziroma jih želijo doseči/ udeleženci se sami odločijo kakšne cilje imajo oz. katere želijo doseči
26. / in kaj se bodo učili./ udeleženci se sami odločijo kaj se bodo učili
- Na kakšen način ugotavljate metode individualnega dela pri posamezniku?
27. / Metode individualnega dela pri vsakem posamezniku ugotavljamo z individualnim pogovorom/ z individualnim pogovorom
28. / in predvsem z upoštevanjem njihovih želja./ z upoštevanjem udeležencevih želja
- Kako pogosto izvajate individualno učno pomoč?
29. / Individualna učna pomoč poteka vsak dan./ vsak dan
- Kako pogosto izvajate osebno svetovanje/pogovore?
30. / Tudi osebno svetovanje oziroma pogovor poteka vsak dan./ vsak dan
- Kako pogosto izvajate izdelavo individualnega učnega načrta?
31. / Individualni učni načrt izdelamo ob vstopu mladostnika v program,/ ob vstopu mladostnika v program PUM
32. / spremljamo in spreminjamo pa ga vsak dan, oziroma sproti po potrebi./ individualni učni načrt se spremlja in spreminja vsak dan oz. sproti po potrebi
- Kakšen je časovni okvir individualne učne pomoči?
33. / Po navadi poteka po eno uro z vsakim udeležencem./eno uro
- Kakšen je časovni okvir osebnega svetovanja/pogovorov?
- ~~/To pa je popolnoma odvisno od situacije v kateri je mladostnik./~~
34. / Včasih poteka 5 minut,/ 5minut

35. / včasih pa tudi do ene ure in pol./ ena ura in pol
36. / Tudi tukaj se upoštevajo potrebe udeleženca oziroma kaj on potrebuje./ upoštevajo se potrebe udeleženca v primeru njegove težave
- Kakšen je časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta?
37. / Odvisen je od situacije in potreb udeleženca./ odvisno od situacije in potreb udeleženca oz. kako obsežen je njegov načrt
- Ali so starši vključeni v individualno učno pomoč (če so, na kakšen način)?
38. / Mi delamo samo z mladostniki, v izjemnih primerih pa tudi s starši, na primer ko vidimo da lahko starši vplivajo na mladostnika pozitivno./ v izjemnih primerih so vključeni, npr. ko vidijo da starši lahko pozitivno vplivajo na mladostnika
- Ali so starši vključeni v osebno svetovanje/pogovore (če so, na kakšen način)?
39. / Večinoma delamo samo z mladimi, ker gre za odrasle ljudi./ večinoma delajo z mladimi, ker gre za odrasle ljudi
40. / s starši pa samo v primeru, če mladostnik izrazi to željo, ker se zaveda, da bodo ogromno doprinesli k rešitvi odnosov in izboljšanju kvalitete življenja./ s starši delajo zgolj kadar mladostnik izrazi to željo
- Ali so starši vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta (če so, na kakšen način)?
41. / Starši so s tem seznanjeni/ starši so z individualnim učnim načrtom seznanjeni
42. / in po navadi sami pokličejo ter se pozanimajo./ starši po navadi sami pokličejo in se pozanimajo o individualnem učnem načrtu
43. / Načeloma delamo z mladimi, saj so odrasle osebe in upoštevamo njihova mnenja ter želje./ načeloma delajo z mladimi, saj so odrasle osebe in se upoštevajo njihova mnenja in želje
- Na kakšen način določate cilje individualnega dela z otroci/mladostniki?
44. / Določamo jih v skladu s potrebami in željami mladostnikov/ določajo jih v skladu s potrebami in željami uporabnikov
45. / skozi individualni pogovor./ določajo jih skozi individualni pogovor
46. / Spodbujamo pa jih tudi pri tem, da reagirajo in se odločajo kot odrasli./ udeležence spodbujajo, da reagirajo in se odločajo kot odrasli
- Kakšne težave imajo otroci/mladostniki s katerimi delate individualno?
47. / Težav je kar precej. Na primer: osebnostne težave,/ osebnostne težave
48. / težave v odnosih doma,/ težave v odnosih doma

49. / nasilje v družini (posledično težave z nasiljem),/ nasilje v družini in posledično težave z nasiljem
50. / medvrstniško nasilje,/ medvrstniško nasilje
51. / spolne zlorabe,/ spolne zlorabe
52. / duševne bolezni/ duševne bolezni
53. / in motnje hranjenja./ motnje hranjenja
- S kakšnimi težavami se soočate pri individualnem delu?
54. / Zgodbe in težave mladostnikov te kar precej pretresejo,/ zgodbe in težave mladostnikov so pretresljive
55. / včasih pa se zgodi lahko, da sploh ne veš kako bi v situaciji z mladostnikom reagiral in kako bi mu pomagal, zato je tu supervizija izrednega pomena./ včasih ne veš kako pomagati, zato je supervizija izrednega pomena
- Kaj po Vašem mnenju mladostniki pridobijo z individualnim delom?
- ~~/Po mojem mnenju mladostniki ogromno pridobijo./~~
56. / Rešujejo lahko svoje težave,/ sposobnost reševanja svojih težav
57. / naučijo se asertivnosti oziroma zadrževanja jeze,/ asertivnosti oz. zadrževanja jeze
58. / razmislijo preden reagirajo ali rečejo,/ sposobnost razmisleka pred reakcijo
59. / rešijo svoje osebne težave,.../ sposobnost reševanja svojih osebnostnih težav
- Na kakšen način merite uspešnost individualnega dela?
60. / Uspešnost individualnega dela pa merimo z opažanjem izboljšanja kakovosti življenja pri mladostnikih,/ z opažanjem izboljšanja kakovosti življenja pri mladostnikih
61. / s končno evalvacijo,/ s končno evalvacijo
62. /ko vrednotimo cilje na tri mesece,.../ z vrednotenjem ciljev na tri mesece
63. /Največ pa pove tudi to, ko pumovci sami pristopijo do tebe in povedo, da se na PUM-u zelo dobro počutijo./ mladostniki sami pristopijo do mentorjev in povedo, da se na PUM-u zelo dobro počutijo

Intervju H (mentorica na PUM-u Radovljica – univ. dipl. soc. del.)

- Kakšne vrste individualnega dela z otroci/mladostniki izvajate?
- ~~/Individualno delo na PUM-u je v bistvu kar obsežna stvar./~~

1. / Deli se tako, da najprej z vsakim, ki pride na PUM naredimo individualni načrt, v katerem opredelimo izobraževalne cilje in osebne cilje./ individualni učni načrt v katerem so opredeljeni izobraževalni in osebni cilji
2. / Potem se ta izobraževalni načrt skozi leto spremlja./ individualni učni načrt se skozi leto spreminja
3. / Na začetku naredimo tudi intervju, v katerem tudi sami opredelijo katere cilje imajo, kaj si želijo, povejo svoje hobije itd./ intervju ob vstopu v PUM v katerem udeleženci opredelijo cilje, želje, svoje hobije idr.
4. / Vsaka mentorica tudi spremlja svoje pumovce, ki tudi več ve o njegovih izpitih, kakšne ima cilje itd./ spremljanje udeležencev skozi celo leto
~~/To je majhen delček individualnega dela./~~
5. / Potem drugi delček individualnega dela predstavljajo tudi svetovalni pogovori./ osebno svetovanje oz. pogovor
6. / Svetovalne pogovore delamo po načelih transakcijske analize/ osebno svetovanje oz. pogovor poteka po načelih transakcijske analize
7. / in sicer izvajamo jih seveda individualno,/ osebno svetovanje oz. pogovor se izvaja individualno
8. / tudi če so kakšni konflikti v skupini, vedno imamo načelo da vse konflikte ali kritike ali karkoli drugega izvajamo s pumovci z vsakim posebej, nikoli pred skupino./ kakršnikoli konflikti ali kritike se rešuje individualno in ne pred skupino
9. / Ti svetovalni razgovori potekajo vsak dan, glede na to kakšne težave imajo, ki so pa zelo raznovrstne./ osebno svetovanje oz. pogovor poteka vsak dan
10. / Tretja oblika je spremljanje in vodenje udeležencev, kar pomeni, da jih spremljamo na šole, na govorilne ure, na vse možne inštitucije./ spremljanje in vodenje udeležencev na šole, govorilne ure in druge inštitucije
11. / Pri svetovalnih razgovorih ugotavljamo tudi kakšno pomoč potrebujejo in se tako lahko vključujejo tudi v druge inštitucije (npr.: v svetovalnico za motnje hranjenja, CSD),/ v osebнем svetovanju oz. pogovoru podajo možnost vključevanja v druge inštitucije (CSD, svetovalnica za motnje hranjenja)
12. /ker naš namen ni da bi delali neko terapijo,/ namen PUM-a ni terapevtski
13. / ampak jih usmerjamo v različne načine oblike pomoči/ namen PUM-a je usmerjanje v različne oblike pomoči

14. / in imamo tudi svojo mrežo strokovnjakov./ PUM ima svojo mrežo strokovnjakov
15. / Naslednja točka, ki je izrednega pomena pa je individualna učna pomoč./ individualna učna pomoč
- Kdo pri Vas izvaja individualno učno pomoč?
16. / Individualno učno pomoč izvajajo študenti,/ študenti
17. / zunanji sodelavci/ zunanji sodelavci
18. / in prostovoljci./ prostovoljci
19. / Zaenkrat smo imeli samo enega študenta,/ eden študent
20. / drugače pa samo študentke/ ostalo študentke
21. / in sicer večino iz FSD,/ študenti FSD
22. / andragogike/ študenti andragogike
23. / in pedagogike./ študenti pedagogike
- Kdo pri Vas izvaja osebno svetovanje/pogovor?
24. / Osebno svetovanje oziroma pogovor izvajamo mentorice./ mentorice
25. / Kot sem že povedala, da si mentor programa PUM, potrebuješ univerzitetno izobrazbo in pa licenco za izvajanje mentorstva./ mentor PUM-a potrebuje univerzitetno izobrazbo in licenco za izvajanje mentorstva
- ~~/Je pa tako, da je trenutno 11 PUM-ov v Sloveniji, ki so si tudi zelo različni./ trenutno 11 različnih PUM-ov v Sloveniji~~
26. / V Radovljici je zgolj slučaj, da smo vse mentorice socialne delavke./ v Radovljici vse mentorice tudi socialne delavke
27. / Ni pa to pogoj, lahko si ti na primer slavist ali karkoli, ker je v prvi vrsti PUM izobraževalni program in pač ni namenjen svetovanju v tem smislu./ izobrazba iz socialnega dela ni pogoj za mentorstvo v PUM-u, saj ni namenjen v prvi vrsti svetovanju
28. / Seveda po eni strani je, saj to vsi delamo, ker imajo pumovci take težave, ampak načeloma ni bilo tako mišljeno./ zaradi težav udeležencev mentorji izvajajo osebno svetovanje oz. pogovor, čeprav PUM temu ni namenjen
29. / Pri nam je tako, ker imamo mentorji to znanje, izobraževali smo se iz transakcijske analize 4-5 let,/ v Radovljici so se mentorji izobraževali iz transakcijske analize, zato osebno svetovanje oz. pogovor tudi izvajajo
30. / tako da to delamo sproti, ni pa to po kurikulumu sestavina PUM-a./ osebno svetovanje oz. pogovor ni po kurikulumu sestavina PUM-a

31. / Seveda so svetovalni pogovori, ampak ne v smislu neke terapije,/ osebno svetovanje oz. pogovor ni mišljen kot terapija
32. /če je potreben ta namen se vključujejo bolj v zunanje inštitucije,/ v primeru potrebe terapije se vključi zunanje inštitucije
33. / na primer ko smo ugotovili da ima nekdo spolno zlorabo, so se vključili h Katji Bašič,/ v primeru spolnih zlorab h Katji Bašič
34. / za motnje hranjenja v svetovalnico Muza,/ v primerih motenj hranjenja v svetovalnico Muza
35. / če imajo duševne težave, gredo k pedopsihiatrinji,.../ v primerih duševnih težav k pedopsihiatrinji
36. / Saj se nam zaupajo in povejo, tako da to že izvemo./ mentorji izvedo za težave zaradi zaupanja
37. / Ampak če bi bil nekdo na primer slavist, je bolje da tega ne počne, kot da povzroči škodo, zaradi svojega neznanja./ v primeru da je mentor slavist bolje, da ne izvaja osebnega svetovanja oz. pogovora, saj lahko škoduje
- Kdo pri Vas izvaja izdelavo individualnega učnega načrta?
38. / Individualni učni načrt izvajamo mentorji./ mentorji
39. /Gre za obrazce, ki so predpisani s strani Andragoškega centra Slovenije./ preko predpisanih obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije
40. / Notri se pa zapisujejo dosežki,/ v individualni učni načrt se zapišejo dosežki udeleženca
41. / cilji na osebnem/ v individualni učni načrt se zapišejo cilji na osebnem področju udeleženca
42. / in izobraževalnem področju/ v individualni učni načrt se zapišejo cilji na izobraževalnem področju udeleženca
43. / ter sodelovanje pri projektih./ v individualni učni načrt se zapiše sodelovanje udeleženca pri projektih
- Kakšne metode dela uporabljate pri individualni učni pomoči?
44. / Pri individualni učni pomoči je tako da učno pomoč izvajajo prostovoljci/ individualno učno pomoč izvajajo prostovoljci
45. / in včasih mentorji, če imamo le trenutek časa./ individualno učno pomoč izvajajo mentorji, če imajo dovolj časa
46. / Učna pomoč poteka ena na ena,/ individualna učna pomoč poteka ena na ena
47. / saj smo ugotovili, da skupinsko učenje nikamor ne pride./ skupinsko učenje ne funkcionira

48. / Prilagodi se potrebam vsakega posameznika, na primer nekateri imajo učne težave od disleksije,/ prilagojene so potrebam posameznika, npr. če ima udeleženec disleksijo
49. / do motnje pozornosti in je treba vse te stvari prilagoditi/ prilagojene so potrebam posameznika, npr. če ima udeleženec motnjo pozornosti
50. / Je pa tako, da učna pomoč ni samo učna pomoč, ker je najprej potrebno vzpostaviti nek odnos, neko zaupanje, da se pumovci dobro počutijo,/ pred individualno učno pomočjo je potrebno vzpostaviti nek stik, za boljše počutje udeleženca
51. / najpomembnejša je tudi motivacija tistega, ki uči,/ pomembna je motivacija tistega ki uči
52. / na primer kakšen odnos ima nekdo do učenja (če ima prostovoljec ki uči že na splošno odpor do učenja, potem bo pumovcu še težje, ker se prostovoljčev nezaveden odnos do učenja do predmeta, do pumovca ki ga uči, čuti in na njih seveda posledično tudi vpliva, saj imajo že tako slabe izkušnje z motivacijo in učenjem, tako da se ta nezaveden odnos pozna desetkratno in mora biti prostovoljec najbolj navdušen nad učenjem ali pa nad zgodovino, geografijo, matematiko,... da si pumovci lahko lažje zapomnijo)./ pomemben je odnos do učenja tistega ki uči, saj se ta odnos takoj preslika na udeleženca, npr. če ima prostovoljec odpor do zgodovine, ga bo imel tudi udeleženec kateremu pomaga
- Kakšne metode dela uporabljate pri osebem svetovanju/pogovorih?
53. / Delamo po načelih transakcijske analize./ načela transakcijske analize
54. / Ta temelji predvsem v tem, da so naši pumovci vsi vredni,/ vsi udeleženci so OK
55. / da ločimo dejanja od njihove osebnosti,/ ločitev dejanj od osebnosti udeleženca
56. / da se vedno pogovarjamo o tem katera dejanja oziroma vedenja niso O.K./ pogovor o tem katera dejanja oz. vedenja niso O.K.
57. / kako se lahko izboljša stvari./ pogovor o možnostih izboljšanja zadev
58. / Veliko se pogovarjamo o posledicah, ki sledijo vedenjem./ pogovor o posledicah, ki sledijo določenim vedenjem
59. / Kar je tipično tudi za adolescenco po navadi o posledicah niti ne razmišljajo/ udeleženci po navadi o posledicah ne razmišljajo
60. / tako da jih poskušamo soočiti s tem kaj se bo mogoče zgodilo v določenem primeru./ poskušajo jih soočiti z možnimi posledicami v določenem primeru
61. / Večina ljudi ima precej hude težave, tako da ni vedno dobrih odločitev/ težave so lahko tako hude, da ni vedno dobrih odločitev

62. / in jih poskušamo usmeriti, da izberejo najmanj slabo od slabih,/ poskušajo jih usmeriti k izboru najmanj slabe odločitve od slabih
63. / ker se velikokrat ne da kar tako rešit, saj nimamo neke magične paličice da bi se vse super rešilo, ampak mogoče bo pa vsaj nekoliko manj slabo./ lahko da se ne da kar tako rešiti in je zgolj manj slabo kot pa dobro
64. / Potem druga pomembna stvar je, da delamo iz odraslega,/ delajo iz odraslega
65. /tudi če so stari od 15 let naprej, saj je namen da se osamosvojijo,/ namen je da se udeleženci osamosvojijo, kljub njihovi starosti
66. / jih ne kritiziramo/ udeležencev ne kritizirajo
67. / in ne delamo z njimi kot z otroci,/ z udeleženci ne ravnaajo kot z otroci
68. / gre za enakovreden odnos kjer ima vsak svoj delček odgovornosti, ker tudi mi nismo vsevedni./ uveljavljajo enakovreden odnos z udeleženci, kjer ima vsak del odgovornosti
69. / Bistvo je torej, da so na poti v odraslega./ udeleženci so na poti v odraslega
70. / Tudi če imajo v ožji družini določene težave jih poskušamo okrepiti v tem smislu, da se osamosvojijo, zaključijo šolanje in se ne čutijo odgovorne ali krive, če doma ne morejo zadev urediti./ udeležence krepijo proti osamosvojitvi, zaključku šolanja
71. / Trudimo se jim tudi dokazati, da imajo potencial v sebi/ trudijo se dokazati udeležencem, da imajo v sebi potencial
72. / in da je PUM prostor kjer lahko odkrijejo./ PUM je prostor kjer udeleženci lahko odkrijejo svoje potencialne
73. / Zadnja a kljub temu skoraj najpomembnejša sestavina pri nas pa je uporaba humorja, kar je eden najboljših elementov./ humor
74. / Uporabljamo od črnega do drugih vrst,/ vse vrste humorja
75. / ker se mi zdi da včasih ko so stvari že zelo hude se da precej rešit ravno s humorjem./ velikokrat je lahko humor pomembna sestavina reševanja težav
- Kakšne metode dela uporabljate pri izdelavi individualnega učnega načrta?
76. / Torej tukaj je nek predpisan obrazec,/ individualni učni načrt izdelajo po določenem obrazcu
77. / sami smo si izdelali potem še intervju/ individualnem učnem načrtu so dodali intervju
78. / in bistvo tega vsega je, da se ga spremlja./ bistvo individualnega učnega načrta je, da se ga spremlja
79. / Spremlja pa se ga vsakodnevno s pogovori, katere izpite morajo še opraviti,.../ individualni učni načrt se spremlja vsakodnevno s pogovori

80. / V bistvu je tako kot doma, ko imaš otroka in moraš o njim vse vedeti, kaj ima, kako ima,.../ spremljanje individualnega učnega načrta je kot spremljanje svojega otroka
- Na kakšen način ugotavljate metode individualnega dela pri posamezniku?
81. / Metode ugotovimo predvsem s tem, da upoštevamo dogovorni pristop/ z dogovornim pristopom
82. / in da delujemo tukaj in zdaj./ z delovanjem tukaj in zdaj
83. / Upoštevamo želje pumovcev/ z upoštevanjem želja udeležencev
84. / in že skozi osebne pogovore marsikaj ugotovimo kako s kom delati in kako do koga pristopiti./ skozi osebno svetovanje oz. pogovor
- Kako pogosto izvajate individualno učno pomoč?
85. / Učna pomoč se izvaja vsak dan,/ vsak dan
86. / ampak je še to premalo, skoraj vedno zmanjka časa./ skoraj vedno zmanjka časa za vse udeležence
- Kako pogosto izvajate osebno svetovanje/pogovore?
87. / Tudi vsak dan./ vsak dan
- Kako pogosto izvajate izdelavo individualnega učnega načrta?
88. / Tukaj pa se naredi najprej intervju,/ najprej se opravi intervju
89. / po kakih 14 dnevih šele ko se neko vključi v skupino in ko ima občutek varnosti, da se vpelje pa naredimo ta individualni učni načrt/ individualni učni načrt izvedejo po približno 14 dneh, ko se udeleženec vključi v skupino
90. / in običajno je tako, da se povežemo s šolo, svetovalnimi delavci, učitelji in profesorji./ ob izdelavi individualnega učnega načrta se povežejo s šolo, svetovalnimi delavci, učitelji in profesorji
91. / Gremo tudi na govorilne ure,/ ob izdelavi individualnega učnega načrta gredo tudi na govorilne ure
92. / saj je šola kot taka zelo pomembna za njih, ker dobijo iz tega tudi ogromno samopotrditve in se jim okrepi samozavest./ šola je za udeležence izrednega pomena zaradi samopotrditve in krepitve samozavesti
93. / Individualni učni načrt pa se izdeluje in preoblikuje skozi celo leto./ individualni učni načrt se izdeluje in preoblikuje skozi celo leto
- Kakšen je časovni okvir individualne učne pomoči?
94. / Izvaja se vsak dan,/ vsak dan

95. / odvisno pa je od posameznika saj se jim prilagodimo. Na primer tisti, ki imajo težave s hiperaktivnostjo zdržijo dvakrat dnevno po pol ure z odmori./ odvisno od posameznika npr. tisti ki imajo težavo s hiperaktivnostjo, zdržijo dvakrat dnevno po pol ure z odmori
96. / nekateri pa so sposobni zdržati tudi do dve uri./ do dve ure
97. / Je pa tako, glede na to da je v skupini 24-25 udeležencev se vsako jutro na animaciji domenimo kdo ima učno pomoč kdaj in s kom./ vsako jutro na animaciji se domenijo kdo ima učno pomoč kdaj in s kom
98. / Torej naj bi se vsak učil nekaj vsak dan/ vsak dan
99. /ali vsaj vsak drugi dan./ vsak drugi dan
- Kakšen je časovni okvir osebnega svetovanja/pogovorov?
100. / Tega pa ne merimo v minutah./ ne meri se v minutah
101. / Je zelo odvisno, lahko je od 10 minut/ 10 minut
102. / do 45 minut./ 45 minut
103. / odvisno od zadeve za katero se gre in kakšna je njena teža./ odvisno od teže uporabnikove situacije
104. / V dnevu nimamo posebno določenega časa namenjenega pogovorom./ v dnevu ni posebno določenega časa namenjenega pogovorom
105. / ampak to poteka glede na skupino in udeležence. Delajo se tiste stvari, ki imajo določeno prednost, na primer če je nekdo na robu samomora je jasno, da ima pogovor prednost pred kuharsko delavnico./ poteka glede na skupino in udeležence, delajo se stvari, ki imajo prednost npr. če je nekdo na robu samomora je jasno, da ima pogovor prednost pred kuharsko delavnico
- Kakšen je časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta?
106. / Če bi vse skozi leto pogledal, gre kar precej časa za te stvari./ skozi celotno leto precej časa
107. / Zato, ker ga ti ne izdeláš, ampak se celo leto izdeluje./ načrt se celo leto izdeluje
108. / Naredi se nek okvir, ki se skozi leto spreminja./ narejen okvir načrta se skozi leto spreminja
- Ali so starši vključeni v individualno učno pomoč (če so, na kakšen način)?
109. / S starši sodelujemo, ampak če pumovci želijo,/ s starši sodelujejo če je to želja udeleženca
110. / ker če ne želijo jih poskušamo upoštevati./ s starši ne sodelujejo če je to želja udeleženca
111. / Po navadi je tako, da starši pokličejo, če jih zanima./ starši sami pokličejo, če jih zanima
112. / Zanima jih šola./ starše zanima šola
113. / izpiti,/ starše zanimajo izpiti

114. / njegovo počutje itd./ starše zanima udeležencevo počutje
115. / Lahko seveda pridejo tudi na pogovor,/ starši pridejo tudi na pogovor
116. / nimamo pa ekstra strukturiranega časa za njih v smislu govorilnih ur./ nimajo ekstra strukturiranega časa za starše v smislu govorilnih ur
117. / Večinoma je tudi tako, da si pumovci tega ne želijo, saj jemljejo PUM za njihov prostor/ večinoma si udeleženci ne želijo sodelovanja s starši
- Ali so starši vključeni v osebno svetovanje/pogovore (če so, na kakšen način)?
- ~~/Tudi tukaj je podobno kot sem že prej omenila./~~
118. / PUM je program za mlajše odrasle in pumovci so sami tudi odgovorni tako za izpite kakor tudi učenje./ udeleženci so sami odgovorni za izpite in učenje
119. / Ne potekamo v tem smislu, da bi klicali na primer starše, da ima njihov sin jutri izpit in da naj ga priganjajo da se uči,.../ PUM ne poteka v smislu sporočanja staršem z namenom priganjanja udeležencev
120. / Večinoma imajo starši vsega dovolj že iz šole, saj so bili vedno pri svetovalnih delavcih na razgovorih in teh zadevah tako da gre tukaj bolj kot ne za paradoks, saj jim mi velikokrat rečemo naj ga pustijo, podpirajo, ga bomo že mi usmerjali./ starši raje vidijo da mentorji poskrbijo za udeleženca
121. / V nasprotnem primeru, torej v primeru "teženja" s strani staršev, gre lahko vse skupaj samo v negativo./ kadar je prisotno priganjanje s strani staršev, gre lahko vse skupaj v negativo
122. / Absolutno pa dobivajo informacije/ starši dobivajo informacije
123. /in imajo možnost priti tudi osebno./ starši imajo možnost priti osebno
- Ali so starši vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta (če so, na kakšen način)?
- ~~/Gre za isto situacijo, kot sem že pri prejšnjih dveh vprašanjih odgovorila./~~
124. / Imajo vedno možnost kontakta,/ starši imajo vedno možnost kontakta
125. / seznanjeni so z zadevami,/ starši so seznanjeni z zadevami
126. / ne potekajo pa zadeve tako striktno kot v šoli, smo bolj mi zato tu./ zadeve ne potekajo tako striktno kot v šoli, zato so tu mentorji, da poskrbijo za vse
- Na kakšen način določate cilje individualnega dela z otroci/mladostniki?
127. / Cilje določimo s pogovorom,/ s pogovorom
128. / jih zapišemo v načrt,/ cilje zapišejo v načrt

129. / izpite imamo razobešene na stenah, da je vidno/ izpite imajo razobešene na stenah, da je vsem vidno
130. / in se tudi sami potem označijo in zapišejo katere so že opravili in s kakšno oceno./ udeleženci se sami označijo in zapišejo katere izpite so opravili in s kakšno oceno
131. / Vpisuje pa se tudi v osebni listu na dosežke./ dosežke in cilje zapišejo tudi v osebni list
132. / V bistvu je v vsakem primeru vsak dan na animaciji razvidno katere izpite mora kdo narediti./ vsakodnevno na animaciji je razvidno katere izpite mora kdo narediti
133. / Pri osebnih dosežkih gre pa bolj za individualne razgovore/ pri osebnih dosežkih gre bolj za individualne razgovore
134. / ko opaziš neko malenkostno spremembo pri pumovcu (frizura, vključevanje v nogomet)./ pomembno je da opaziš udeleženčev še tako majhno spremembo kot je na primer frizura
- Kakšne težave imajo otroci/mladostniki s katerimi delate individualno?
- ~~/Naši pumovci, mislim, da imajo res vse vrste težav ki sploh obstajajo./~~
- ~~/V letošnji skupini na primer imajo kar precej težke težave./~~
135. / Pri puncah na primer je precej izražena motnja hranjenja./ motnja hranjenja
136. / samopoškodbeno vedenje (rezanje)./ samopoškodbeno vedenje (rezanje)
137. / V veliki meri gre za duševne težave (depresija)./ duševne težave (depresija)
138. / potem psihotične izkušnje (shizofrenija),.../ psihotične izkušnje (shizofrenija)
139. / PUM v prvi vrsti sicer ni namenjen mladim ki imajo duševne težave,/ PUM v prvi vrsti ni namenjen mladim z duševnimi težavami
140. / ampak pač zelo dobro sodelujemo s psihiatrično bolnico Begunje/ zelo dobro sodelujejo s psihiatrično bolnišnico Begunje
141. /in recimo ko jih odpustijo in je stanje malce boljše je fino, da se vključijo v PUM./ ko so mladostniki odpuščeni iz psihiatrične bolnišnice Begunje je koristno za njih, da se vključijo v PUM
142. / Kljub temu, pa delajo tako kot ostali, tudi če traja eno leto (nekateri jemljejo še zdravila), jih spodbujamo da delajo šolo, izpite, ni favoriziranja ali da bi imeli status bolnega in ubogega, ampak delajo tako kot ostali./ vsi udeleženci so enakovredni drug drugemu, ni favoriziranje, ne glede na to ali kdo jemlje zdravila ali ne
143. / Največ jim pomeni to, da ne veljajo za "čudne" in da se vključijo v neko vrstniško skupino./ udeležencem največ pomeni, da se lahko vključijo v vrstniško skupino, ki ne obsoja, kjer so dobrodošli in varni

144. / Zelo veliko jih ima težave z nasiljem, ker imajo izkušnje z nasiljem doma,/ nasilje v družini in posledično težave z nasiljem
145. / pogoste so tudi težave z alkoholizmom doma,/ težave z alkoholizmom doma
146. / z zapuščenostjo, (živijo pri babici ali dedku) ko sta se na primer starša ločila, vsak si je ustvaril novo družino, novega skupnega otroka in velikokrat se zgodi, da nekako izpadejo./ občutki zapuščenosti v primeru ločitve staršev, ko si ustvarijo novo družino
147. / Mogoče je to čisto nehote, da dobijo tak občutek, da niso več zaželeni ali pa je dejansko tako./ občutki zapuščenosti so lahko resnični ali pa povzročeni nehote
148. / Naslednje težave, ki niso tako redke pa so še revščina/ revščina
149. / in spolne zlorabe./ spolne zlorabe
150. / Lansko leto smo imeli na primer 7 punc, od tega jih je 5 imelo neko motnjo hranjenja./ lansko leto je 5 punc od 7 imelo neko motnjo hranjenja
- S kakšnimi težavami se soočate pri individualnem delu?
151. / Meni se zdi, da je največja težava to, da imamo premalo časa./ premalo časa
152. / V programu so trije mentorji za eno skupino in je zastavljen tako, da se dela projektno delo, produkcijsko delo, interesne dejavnosti in individualno delo./ trije mentorji so zadolženi za celo skupino, za projektno, produkcijsko in individualno delo
153. / Ampak kot sem že rekla, PUM v osnovi res ni namenjen v smislu nekega razreševanja, ampak v praksi pa je to tako, da če je nekdo popolnoma sesut, je logično da se mu boš posvetil in z njim pogovoril./ PUM ni namenjen razreševanju, a če je v praksi nekdo sesut se boš sigurno temu posvetil
154. / Dejstvo pa je tudi, da individualno delo ne more potekati zgolj 10 minut in če jih je 25 v skupini je meni osebno največja frustracija, ko vidim da tavajo po PUM-u in imajo določene težave, jaz pa nimam časa da bi se vedno z vsakim pogovorila tako obsežno kot bi bilo mogoče potrebno./ največja frustracija je, da ni dovolj časa, da bi se pogovorili z vsemi, tudi če je očitno da udeleženec to potrebuje
155. / Je pa tako, da če z njimi ne delaš individualno, potem tudi stvari v skupini ne bodo funkcionirale in obratno./ če ni individualnega dela, potem tudi skupina ne funkcionira dobro in obratno
156. / Stvar je torej precej kompleksna, ker mora biti neka usklajenost./ zaradi usklajenosti je individualno delo dokaj kompleksno

- Kaj po Vašem mnenju mladostniki pridobijo z individualnim delom?
157. / PUM je res za njih prvi dom, drugi dom/ PUM postane mladostnikov prvi oz. drugi dom
158. / in največ kar pridobijo je to, da se tukaj dobro počutijo in da so lahko taki kot so./ na PUM-u se dobro počutijo in so lahko taki kot so
159. / Z individualnim delom dobijo neke pozitivne potrditve da na primer karkoli so že storili, karkoli se je zgodilo, nikoli ne bomo mi tisti, ki bodo rekli da je nekaj z njim hudo narobe ali pa jih kritizirali osebno zaradi njihovih dejanj./ pozitivne potrditve brez kritik
160. / Trudimo se vleči iz njih najbolj pozitivne stvari, ker imajo že tako ali tako slaba mnenja o sebi./ pozitivno mnenje o samem sebi
161. / Zato smo mi tisti, ki jih moramo spodbujati in govoriti da so O.K., da z njimi ni nič narobe,... Ravno to pa se novim pumovcem zdi najbolj vesoljsko, ker so od prej vajeni, da jih ljudje "non-stop" kritizirajo./ zavedanje, da z njimi ni nič narobe, da so O.K.
- Na kakšen način merite uspešnost individualnega dela?
162. / Uspešnost se kaže na razvoju, na primer če spremljaš nekoga ki je vključen eno leto vidiš kako je napredoval,/ kaže se na razvoju mladostnika, ko opazijo njegov napredek tekom leta
163. / ker če ni kvalitetnega individualnega dela, potem se tudi v skupini ne znajdejo ravno najbolje/ če ni kvalitetnega individualnega dela, se mladostniki ne znajdejo v skupini
164. /(ogromno torej potrebujejo pogovora)./ skozi pogovor
165. / Opaziš tudi kako dozoriyo,/ skozi opažanja mladostnikovega dozorevanja
166. / se naučijo novih stvari in jih v življenju tudi upoštevajo za naprej./ ko se mladostniki naučijo novih stvari in jih nadalje v življenju upoštevajo

9.2. DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - PUMOVCI

Intervju A (mladostnik PUM – Radovljica)

- V katero obliko individualnega dela si vključen? (individualna učna pomoč, osebno svetovanje/pogovor, izdelava individualnega učnega načrta,...)
1. / Vključen sem v osebno svetovanje/ vključenost v osebno svetovanje
2. / in individualno učno pomoč/ vključenost v individualno učno pomoč
- Če si vključen v individualno učno pomoč, kako le ta poteka?
3. / Po navadi poteka v obliki zapiskov,/ zapiski
- ~~/drugače pa je odvisno od vsakega predmeta posebej/ odvisnost od predmeta~~

4. / (npr.: pri matematiki delamo vaje,...)/ pri matematiki dela vaje
 - Če si vključen v izdelavo individualnega učnega načrta, na kakšen način?
5. / V izdelavo individualnega učnega načrta nisem vključen./ v izdelavo individualnega učnega načrta ni vključen
 - Kaj ti je pri individualnem delu najbolj všeč?
6. / Najbolj mi je všeč pozitiven odnos mentorjev/ pozitiven odnos mentorjev
7. / in prostovoljcev./ pozitiven odnos prostovoljcev
 - Pri čem meniš, da ti individualno delo najbolj pomaga?
8. / Mislim, da mi individualno delo najbolj pomaga pri učenju./ pri učenju
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga individualna učna pomoč?
9. / Učno pomoč bi ocenil s 4./ 4
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga osebno svetovanje/pogovor?
10. / Tudi osebno svetovanje bi ocenil s 4./ 4
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga izdelava individualnega učnega načrta?
11. / Drugače ga ne izvajam jaz,/ individualnega učnega načrta ne izvaja
12. / ampak se mi zdi, da mi pomaga,/ predstavlja mu pomoč
13. / saj sem bolj organiziran/ več organiziranosti
14. / in lažje spremljam svoje izpite./ lažje spremljanje izpitov
 - Ali zaupaš mentorjem/učiteljem, ki s tabo delajo individualno?
15. / Svojim mentorjem sigurno zaupam,/ zaupanje v mentorje
16. / ker mi pomagajo tudi pri osebnih težavah./ pomoč pri osebnih težavah
 - Ali se počutiš neprijetno, ker si vključen v individualno delo/pomoč?
17. / Ne, ne počutim se prav nič neprijetno,/ neprijetnih občutkov glede vključenosti ni
18. / ker se mi ne zdi to nič kaj takega./ vključenost v individualno pomoč ne predstavlja nič sramotnega
 - Koliko časa dnevno poteka tvoja individualna učna pomoč?
19. / Približno eno uro./ eno uro
 - Kdo ti razporedi odmore med individualno učno pomočjo?
20. / Odmore mi razporedi mentorica/ odmore razporeja mentorica

21. / ali prostovoljka,/ odmore razporeja prostovoljka
22. / odvisno s kom se učim./ odvisno kdo nudi individualno učno pomoč
- Ali ti individualno učno pomoč nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
23. / Osebe se menjavajo./ osebe se menjavajo
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
24. / Bolj bi mi bilo všeč, če se osebe ne bi menjavale,/ bolje so vedno iste osebe
25. / ker bi potem vsak vedel kako delati s kom./ posledično je poznan način dela
- Ali ti osebno svetovanje/pogovore nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
26. / Tudi tu se osebe menjavajo./ osebe se menjavajo
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
27. / Bolje bi mi bilo, da se osebe ne bi menjavale,/ bolje so vedno iste osebe
28. / zato, da se lahko samo enemu zaupam./ zaradi zaupanja
- Ali iz izdelavo individualnega učnega načrta nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
29. / To ni moje delo,/ ni njegovo delo
30. / ampak je delo mentoric./ delo mentoric

Intervju B (mladostnik PUM – Radovljica)

- V katero obliko individualnega dela si vključen? (individualna učna pomoč, osebno svetovanje/pogovor, izdelava individualnega učnega načrta,...)
1. / Vključen sem v individualno učno pomoč/ vključenost v individualno učno pomoč
2. / in osebno svetovanje./ vključenost v osebno svetovanje
- Če si vključen v individualno učno pomoč, kako le ta poteka?
- ~~/Popolnoma odvisno je od predmeta do predmeta,/ odvisno od predmeta~~
3. / drugače pa najraje vidim, če mi nekdo bere,/ najbolje če mu nekdo bere
4. / saj se mi zdi, da si skozi branje lahko največ zapomnim./ največ pomnjenja je skozi branje
- Če si vključen v izdelavo individualnega učnega načrta, na kakšen način?
5. / V to pa nisem vključen./ ni vključen
- Kaj ti je pri individualnem delu najbolj všeč?
6. / Najbolj mi je všeč seveda to, da se samo meni posvetijo./ individualno posvečanje
- Pri čem meniš, da ti individualno delo najbolj pomaga?
7. / Najbolj mi pomaga, ker se mi zdi, da si veliko več zapomnim pri učenju./ pri pomnjenju

8. / Pri osebni svetovanju, mi je pa zelo všeč, da dobim nasvete za življenje/ nasveti za življenje pri osebni svetovanju
9. / in vidim kako nekdo drug gleda na določeno stvar (drugi pogledi)/ pogled z drugega zornega kota pri osebni svetovanju
- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga individualna učna pomoč?
10. / Učno pomoč bi ocenil s 4./ 4
- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga osebno svetovanje/pogovor?
11. / To bi tudi ocenil s 4./ 4
- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga izdelava individualnega učnega načrta?
12. / Čeprav ga ne delam jaz,/ individualnega učnega načrta ne izvaja
13. / ampak mentorice,/ individualni učni načrt izdelajo mentorice
14. / mislim, da mi glede na uspešno opravljanje izpitov kar pomaga./ mu pomaga glede na uspešnost pri izpitih
- Ali zaupaš mentorjem/učiteljem, ki s tabo delajo individualno?
15. / Sigurno, da jim zaupam./ mentorici zaupa
16. / Brez njih bi bile zadeve veliko težje./ brez mentoric bi bilo težje
17. / Z njimi mi je lažje./ z mentorici je lažje
- Ali se počutiš neprijetno, ker si vključen v individualno delo/pomoč?
18. / Po mojem da ne,/ ni neprijetnih občutkov
19. / ker to ni nobena taka huda ali grda stvar,/ ne predstavlja grdih stvari
20. / sploh pa ne nekaj, česar bi se moral sramovati./ ne predstavlja sramu
- Koliko časa dnevno poteka tvoja individualna učna pomoč?
21. / Približno eno uro./ eno uro
22. / Lahko pa se zgodi, da pred izpitom malo podaljšamo./ pred izpitom lahko tudi dlje kot eno uro
- Kdo ti razporedi odmore med individualno učno pomočjo?
23. / Dogovorim se s tistim, ki me uči./ odvisno od dogovora s tistim ki uči

- Ali ti individualno učno pomoč nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
24. / Individualno učno pomoč mi ne nudi vedno ista oseba, ampak se osebe menjavajo./ osebe se menjavajo
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
25. / Bolj bi mi bilo všeč, če se osebe ne bi menjavale,/ bolje vedno iste osebe
26. / ker vsakič ko pride druga oseba, moram razlagati kako se najlažje učim/ posledično ni potrebno konstantno ponavljanje razlaganja svojega načina učenja
27. / in ima vsak drugačne pristope./ vsak ima drugačne pristope
- Ali ti osebno svetovanje/pogovore nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
28. / Osebno svetovanje mi nudi vedno ista oseba./ vedno ista oseba
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
29. / Bolje mi je tako kot je, se pravi da me ima vedno ista oseba,/ bolje vedno ista oseba
30. / ker ji lahko res zaupam/ lažje zaupanje
31. / in imava nek stik./ obstoj nekega stika
- Ali ti izdelavo individualnega učnega načrta nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
32. / To naredi mentorica./ izdelavo individualnega načrta opravi mentorica

9.3. DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - UČITELJI

Intervju I (učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami iz OŠ Gorje)

- Kakšne vrste individualnega dela z otroci/mladostniki izvajate?
1. / Pomoč učencem s PP usmerjenimi z odločbami s strani ZZŠ./ pomoč učencem s PP usmerjenimi z odločbami s strani ZZŠ
- Kdo pri Vas izvaja individualno učno pomoč?
2. / Razredni/ razredni učitelji
3. / in predmetni učitelji,/ predmetni učitelji
4. / pedagogi./ pedagogi
- Kdo pri Vas izvaja osebno svetovanje/pogovor?
5. / Po potrebi šolska svetovalna delavka,/ šolska svetovalna delavka

6. / pa tudi sama pri učencih, s katerimi delam./ učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami
 - Kdo pri Vas izvaja izdelavo individualnega učnega načrta?
7. / Spec. pedagog/ specialni pedagog
8. /v sodelovanju z ostalimi člani strokovne skupine./ specialni pedagog skupaj s strokovno skupino
 - Kakšne metode dela uporabljate pri individualni učni pomoči?
9. / Metode tehnik učenja učne snovi/ metode tehnik učenja učne snovi
10. /(dodatna razlaga s konkretizacijo učne snovi,/ dodatna razlaga s konkretizacijo učne snovi
11. / metoda uporabe avdiovizualnih sredstev,/ metoda uporabe avdiovizualnih sredstev
12. / razgovor,/ razgovor
13. / metoda opazovanja,/ metoda opazovanja
14. / zaznavanja,/ metoda zaznavanja
15. / občutenja,/ metoda občutenja
16. / metoda dela s slikami,/ metoda dela s slikami
17. / zemljevidi,/ metoda dela z zemljevidi
18. / sprostivne tehnike,/ sprostivne tehnike
19. / vaje za izboljšanje pozornosti in koncentracije,/ vaje za izboljšanje pozornosti in koncentracije
20. / Brain gym,/ Brain gym
21. / aktivnosti za izboljšanje branja (npr. VKM branja),/ aktivnosti za izboljšanje branja
22. / zapisovanja (grafomotorika),/ aktivnosti za izboljšanje zapisovanja (grafomotorika)
23. / razvijanje soc. spretnosti/ razvijanje soc. spretnosti
24. /(soc.-interaktivne vaje,/ soc.-interaktivne vaje
25. / igra vlog – učenec kot igralec ali opazovalec) .../ igra vlog – učenec kot igralec ali opazovalec
 - Kakšne metode dela uporabljate pri osebni svetovanju/pogovorih?
26. / Voden pogovor/ voden pogovor
27. /(učenec govori o težavi, problemu in z mojo pomočjo najde možne rešitve)./ učenec s pomočjo učiteljice najde možne rešitve
28. / Zapisovanje./ zapisovanje

- Kakšne metode dela uporabljate pri izdelavi individualnega učnega načrta?
29. / Skupinska konzultacija,/ skupinska konzultacija
30. / mnenja,/ mnenja
31. / predlogi./ predlogi
- Na kakšen način ugotavljate metode individualnega dela pri posamezniku?
32. / Skozi poznavanje učenca,/ skozi poznavanje učenca
33. / njegovih specifik/ skozi poznavanje specifik učenca
34. / in težav/ skozi poznavanje težav učenca
- Kako pogosto izvajate individualno učno pomoč?
35. / Glede na izkazane potrebe./ glede na izkazane potrebe
- Kako pogosto izvajate osebno svetovanje/pogovore?
36. / Glede na izkazane potrebe./ glede na izkazane potrebe
- Kako pogosto izvajate izdelavo individualnega učnega načrta?
37. / Glede na izkazane potrebe./ glede na izkazane potrebe
- Kakšen je časovni okvir individualne učne pomoči?
38. / Odvisno od zmožnosti učenca/ odvisno od zmožnosti učenca
39. / in specifične njegovih težav./ odvisno od specifične težav učenca
- Kakšen je časovni okvir osebnega svetovanja/pogovorov?
40. / Omejen./ omejen
41. / Temu je namenjen del šolske ure./ del šolske ure
42. / izjemoma več časa/ izjemoma več kot del šolske ure
43. / ali pa svetovanje ni potrebno./ svetovanje ni potrebno
- Kakšen je časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta?
44. /1 mesec po zakonu,/ 1 mesec
45. / v praksi bi včasih potrebovali več časa./ v praksi bi potrebovali več časa, da bi bolje spoznali otroka
- Ali so starši vključeni v individualno učno pomoč (če so, na kakšen način)?
46. / Dobijo konkretna navodila za delo z učencem v domačem okolju./ starši dobijo konkretna navodila za delo z učencem v domačem okolju
47. / Vendar je od njih odvisno, ali to dejansko doma tudi izvajajo (npr. VKT branja)./ od staršev je odvisno ali pomoč učencu doma dejansko tudi izvajajo

48. / Včasih z uveljavljanjem svojih pristopov k učenju in neupoštevanjem predlaganih postopkov npr. pri usvajanju računanja, tudi nehote, porušijo naš trud./ včasih starši z neupoštevanjem predlaganih postopkov npr. pri računanju porušijo ves trud
49. / Dejstvo je, da moraš velikokrat najprej podučiti starše in vzporedno delati z učencem./ najprej podučijo starše kako pomagati učencu doma in vzporedno delajo z učencem
50. / Velja tudi, da učenec s PP kljub DSP v šoli največkrat še vedno težje sledi učnemu procesu in doseganju minimalnih standardov znanj, če vzporedno ne poteka kontinuirano delo za šolo in domačem okolju./ učencu je težje napredovati če ne poteka kontinuirano delo za šolo v domačem okolju
- Ali so starši vključeni v osebno svetovanje/pogovore (če so, na kakšen način)?
51. / Osebno svetovanje je vezano na predloge in prikaze ustreznih načinov, pristopov k učenju v domačem okolju./ osebno svetovanje je vezano na predloge in prikaze ustreznih načinov, pristopov k učenju v domačem okolju
52. / Včasih je vezano tudi na vzgojno področje (doslednost, meje, vztrajnost, mirnost, razlaga nekih otrokovih težav za njihovo lažje razumevanje otroka ipd.)./ osebno svetovanje je včasih vezano tudi na vzgojno področje (doslednost, meje, vztrajnost, mirnost, razlaga nekih otrokovih težav za njihovo lažje razumevanje otroka ipd.)
- Ali so starši vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta (če so, na kakšen način)?
53. / Imam starše, s katerimi gremo od stavka do stavka skozi zapis IP-ja, kar je včasih lahko tudi že nagib v skrajnost./ nekateri starši želijo zelo temeljito pregledati formalni individualni učni načrt
54. / Po drugi strani nam starši direktno povedo, da smo mi zadolženi za pripravo IP-ja in to ni njihovo delo./ nekateri starši nimajo nobene želje pregledati formalni individualni učni načrt, saj trdijo da to ni njihovo delo
55. / vsakem primeru je čisto vsak starš pred sprejemom IP-ja povabljen na pogovor, kjer lahko še stvari dodelamo, spremenimo .../ vsak starš je pred sprejemom formalnega individualnega učnega načrta povabljen na pogovor, kjer je možnost, da se določene stvari spremenijo ali dodelajo

- Na kakšen način določate cilje individualnega dela z otroci/mladostniki?
56. / Ob vseh obveznostih, ki nam jih nalagajo, je zares težko delati strašne analize in postavljati ne vem koliko majhnih ciljev, ki jih moramo doseči npr. tekom šolskega leta./ od vseh obveznosti, za to ni časa
57. / Učence poznamo in za vsakega točno vemo, katero je tisto področje, na katerem moramo delati in napredovati./ učence poznajo in za vsakega točno vedo na katerem področju morajo delati in napredovati
- Kakšne težave imajo otroci/mladostniki s katerimi delate individualno?
58. / Različne. Eni so osebnostno močnejši – teh se razne pripombe sošolcev manj »dotaknejo«./ osebno močnejših učencev se zbadljivke sovrstnikov ne dotaknejo
59. / Imamo pa tudi kar nekaj učencev z nizko samopodobo,/ nizko samopodobo
60. / nesamozavestne,/ nesamozavest
61. / občutljivejše in jih lahko vsaka pripomba sošolcev, drugih učencev na šoli ali učiteljev še bolj potre./ občutljivost na pripombe sovrstnikov in učiteljev
62. / Vsi učenci, s katerimi delamo individualno so usmerjeni z odločbo ZZŠ in so prepoznani kot otroci z različnimi PP: dolgotrajno bolni otroci,/ dolgotrajna bolezen
63. / gluhi in naglušni otroci/, gluhost in naglušnost
64. /otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,/ govorno-jezikovne motnje
65. /otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU)/ primanjkljaji na posameznih področjih učenja
66. /ter otroci s čustvenimi/ čustvene motnje
67. /in vedenjskimi motnjami./ vedenjske motnje
- S kakšnimi težavami se soočate pri individualnem delu?
68. / Pomanjkanje kabinetov za ustrezno ind. delo z učenci./ pomanjkanje kabinetov za individualno delo
69. / Učenca, ki ima že v osnovi težave z vzpostavljanjem pozornosti in koncentracije iskanje prostora po šoli ali delo v neustreznem okolju le še dodatno destimulira./ učenca dodatno iskanje prostora po šoli destimulira
- Kaj po Vašem mnenju mladostniki pridobijo z individualnim delom?
70. / Na osebnostnem področju: podporo,/ podporo
71. / vodenje,/ vodenje
72. / razumevanje,/ razumevanje

73. / usmerjanje,/ usmerjanje

74. / spodbude,/ spodbude

75. / pomoč .../ pomoč

- Na kakšen način merite uspešnost individualnega dela?

76. / Ga ne merim./ ga ne merijo

77. / Dajem vse od sebe in živim v realnosti./ učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami daje vse od sebe in živi v realnosti

78. / Želim, da čim več teh otrok kasneje v življenju uspe,/ učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami želi, da bi čim več otrok kasneje v življenju uspelo

79. / seveda so pa vedno odstopanja./ obstajajo odstopanja, ko otroci kasneje v življenju niso uspešni

Intervju J (univerzitetna diplomirana pedagoginja in profesorica geografije – OŠ Gorje)

- Kakšne vrste individualnega dela z otroci/mladostniki izvajate?

1. / Pomoč učencem s PP usmerjenimi z odločbami s strani ZZŠ/ pomoč učencem s PP usmerjenimi z odločbami s strani ZZŠ

2. / ter IUP, ki pripada oddelku 0,5 ure./ individualna učna pomoč

- Kdo pri Vas izvaja individualno učno pomoč?

3. / Razredni/ razredni učitelji

4. / in predmetni učitelji,/ predmetni učitelji

5. / pedagogi./ pedagogi

- Kdo pri Vas izvaja osebno svetovanje/pogovor?

6. / Po potrebi šolska svetovalna delavka,/ šolska svetovalna delavka

7. / pa tudi sama pri učencih, s katerimi delam in sem jim razredničarka./ pedagoginja

- Kdo pri Vas izvaja izdelavo individualnega učnega načrta?

8. / Spec. pedagog/ specialni pedagog

9. /v sodelovanju z ostalimi člani strokovne skupine/ specialni pedagog skupaj s strokovno skupino

10. / ali pedagog, kateremu je otrok dodeljen po odločbi./ pedagog ki je otroku dodeljen po odločbi

- Kakšne metode dela uporabljate pri individualni učni pomoči?

11. / Metode tehnik učenja učne snovi/ metode tehnik učenja učne snovi

12. /(dodatna razlaga s konkretizacijo učne snovi,/ dodatna razlaga s konkretizacijo učne snovi
13. / metoda uporabe avdiovizualnih sredstev,/ metoda uporabe avdiovizualnih sredstev
14. / razgovor,/ razgovor
15. / metoda opazovanja,/ metoda opazovanja
16. / zaznavanja,/ metoda zaznavanja
17. / občutenja,/ metoda občutenja
18. / metoda dela s slikami,/ metoda dela s slikami
19. / zemljevidi,/ metoda dela z zemljevidi
20. / sprostivne tehnike,/ sprostivne tehnike
21. / vaje za izboljšanje pozornosti in koncentracije,/ vaje za izboljšanje pozornosti in koncentracije
22. / Brain gym,/ Brain gym
23. / aktivnosti za izboljšanje branja (npr. VKM branja),/ aktivnosti za izboljšanje branja
24. / zapisovanja (grafomotorika),/ aktivnosti za izboljšanje zapisovanja (grafomotorika)
25. / razvijanje soc. spretnosti/ razvijanje soc. spretnosti
26. /(soc.-interaktivne vaje,/ soc.-interaktivne vaje
27. / igra vlog – učenec kot igralec ali opazovalec) .../ igra vlog – učenec kot igralec ali opazovalec
 - Kakšne metode dela uporabljate pri osebni svetovanju/pogovorih?
28. / Vodeni pogovor/ vodeni pogovor
29. /(učenec govori o težavi, problemu in z mojo pomočjo najde možne rešitve)./ učenec s pomočjo učiteljice najde možne rešitve
30. / Zapisovanje./ zapisovanje
 - Kakšne metode dela uporabljate pri izdelavi individualnega učnega načrta?
31. / Skupinska konzultacija,/ skupinska konzultacija
32. / mnenja,/ mnenja
33. / predlogi./ predlogi
 - Na kakšen način ugotavljate metode individualnega dela pri posamezniku?
34. / Skozi poznavanje učenca,/ skozi poznavanje učenca
35. / njegovih specifik/ skozi poznavanje specifik učenca
36. / in težav./ skozi poznavanje težav učenca

- Kako pogosto izvajate individualno učno pomoč?
37. / Glede na izkazane potrebe/ glede na izkazane potrebe
38. / in dodeljene ure po odločbi./ glede na ure, ki so dodeljene v odločbi
- Kako pogosto izvajate osebno svetovanje/pogovore?
39. / Glede na izkazane potrebe./ glede na izkazane potrebe
- Kako pogosto izvajate izdelavo individualnega učnega načrta?
40. / Glede na izkazane potrebe:/ glede na izkazane potrebe
41. / vsako leto na začetku šolskega leta je potrebno za vsakega učenca pripraviti program./ vsako leto na začetku šolskega leta
- Kakšen je časovni okvir individualne učne pomoči?
42. / Odvisno od zmožnosti učenca/ odvisno od zmožnosti učenca
43. /in specifikje njegovih težav/ odvisno od specifikje težav učenca
44. /(od 2 uri tedensko/ dve uri tedensko
45. / do največ 3 ure tedensko)/ tri ure tedensko
- Kakšen je časovni okvir osebnega svetovanja/pogovorov?
46. / Omejen./ omejen
47. / Temu je namenjen del šolske ure./ del šolske ure
48. / izjemoma več časa/ izjemoma več kot le del šolske ure
49. / ali pa svetovanje ni potrebno./ svetovanje ni potrebno
- Kakšen je časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta?
50. / 1 mesec po zakonu,/ 1 mesec
51. / v praksi bi včasih potrebovali več časa, da bolje spoznamo otroka./ v praksi bi potrebovali več časa, da bi bolje spoznali otroka
- Ali so starši vključeni v individualno učno pomoč (če so, na kakšen način)?
52. / Dobijo konkretna navodila za delo z učencem v domačem okolju./ starši dobijo konkretna navodila za delo z učencem v domačem okolju
53. / Vendar je od njih odvisno, ali to dejansko doma tudi izvajajo (npr. VKT branja)./ od staršev je odvisno ali pomoč učencu doma dejansko tudi izvajajo
54. / Včasih z uveljavljanjem svojih pristopov k učenju in neupoštevanjem predlaganih postopkov npr. pri usvajanju računanja, tudi nehote, porušijo naš trud./ včasih starši z neupoštevanjem predlaganih postopkov npr. pri računanju porušijo ves trud

55. / Dejstvo je, da moraš velikokrat najprej podučiti starše in vzporedno delati z učencem./
najprej podučijo starše kako pomagati učencu doma in vzporedno delajo z učencem
56. / Velja tudi, da učenec s PP kljub DSP v šoli največkrat še vedno težje sledi učnemu procesu in doseganju minimalnih standardov znanj, če vzporedno ne poteka kontinuirano delo za šolo v domačem okolju./ učencu je težje napredovati če ne poteka kontinuirano delo za šolo v domačem okolju
- Ali so starši vključeni v osebno svetovanje/pogovore (če so, na kakšen način)?
57. / Osebno svetovanje je vezano na predloge in prikaze ustreznih načinov, pristopov k učenju v domačem okolju./ osebno svetovanje je vezano na predloge in prikaze ustreznih načinov, pristopov k učenju v domačem okolju
58. / Včasih je vezano tudi na vzgojno področje (doslednost, meje, vztrajnost, mirnost, razlaga nekih otrokovih težav za njihovo lažje razumevanje otroka ipd.)./ osebno svetovanje je včasih vezano tudi na vzgojno področje (doslednost, meje, vztrajnost, mirnost, razlaga nekih otrokovih težav za njihovo lažje razumevanje otroka ipd.)
- Ali so starši vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta (če so, na kakšen način)?
59. / Imam starše, s katerimi gremo od stavka dom stavka skozi zapis IP-ja, kar je včasih lahko tudi že nagib v skrajnost./ nekateri starši želijo zelo temeljito pregledati formalni individualni učni načrt
60. / Po drugi strani nam starši direktno povedo, da smo mi zadolženi za pripravo IP-ja in to ni njihovo delo./ nekateri starši nimajo nobene želje pregledati formalni individualni učni načrt, saj trdijo da to ni njihovo delo
61. / V vsakem primeru je čisto vsak starš pred sprejemom IP-ja povabljen na pogovor, kjer lahko še stvari dodelamo, spremenimo .../ vsak starš je pred sprejemom formalnega individualnega učnega načrta povabljen na pogovor, kjer je možnost, da se določene stvari spremenijo ali dodelajo
- Na kakšen način določate cilje individualnega dela z otroci/mladostniki?
62. / Ob vseh obveznostih, ki nam jih nalagajo, je zares težko delati strašne analize in postavljati ne vem koliko majhnih ciljev./ od vseh obveznosti, za to ni časa
- Kakšne težave imajo otroci/mladostniki s katerimi delate individualno?
63. / Različne. Pretežno so to otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja./ primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- S kakšnimi težavami se soočate pri individualnem delu?
64. / Pomanjkanje kabinetov za ustrezno ind. delo z učenci./ pomanjkanje kabinetov za individualno delo
65. / Učenca, ki ima že v osnovi težave z vzpostavljanjem pozornosti in koncentracije iskanje prostora po šoli ali delo v neustreznem okolju le še dodatno destimulira./ učenca dodatno iskanje prostora po šoli destimulira
- Kaj po Vašem mnenju mladostniki pridobijo z individualnim delom?
66. / Na osebnostnem področju: podporo,/ podporo
67. / vodenje,/ vodenje
68. / razumevanje,/ razumevanje
69. / usmerjanje,/ usmerjanje
70. / spodbude,/ spodbudo
71. / pomoč .../ pomoč
- Na kakšen način merite uspešnost individualnega dela?
72. / To je zelo težko./ to je zelo težko
73. /Uspeh je če individualno napreduje,/ če individualno napreduje
74. / čeprav bo težje ujel uspešne vrstnike./ zavedajo se da bodo ti učenci težko ujeli uspešne vrstnike

Intervju K (socialna pedagoginja – OŠ Franceta Prešerna Kranj)

- Kakšne vrste individualnega dela z otroci/mladostniki izvajate?
1. / Dodatno strokovno pomoč z otroci ki so z odločbo usmerjeni v osnovnošolski program s prilagojenim izvajanjem/ dodatna strokovna pomoč za otroke z odločbo
2. / in individualna/ individualna strokovna pomoč
~~/ter skupinska strokovna pomoč./ skupinska strokovna pomoč~~
3. / Pri učencih z odločbo gre lahko ali za individualno/ individualna pomoč za učence z odločbo
~~/ali skupinsko delo, odvisno kaj odločba navaja./ skupinska pomoč za otroke z odločbo~~
4. / Potem pa je tu tudi svetovanje za otroke za katere je zaradi vedenjskih, čustvenih ali kakršnihkoli drugih težav v šoli potrebna obravnava./ osebno svetovanje oz. pogovor zaradi vedenjskih, čustvenih ali drugih težav
- Kdo pri Vas izvaja individualno učno pomoč?
5. / Specialna pedagoginja,/ specialna pedagoginja

6. / socialna pedagoginja,/ socialna pedagoginja
7. / pedagoginja/ pedagoginja
8. / in včasih psiholog (za učence z odločbo, ampak to v zelo redkih primerih)./ psiholog
 - Kdo pri Vas izvaja osebno svetovanje/pogovor?
9. / Pedagoginja,/ pedagoginja
10. / psiholog/ psiholog
11. / in socialna pedagoginja./ socialna pedagoginja
 - Kdo pri Vas izvaja izdelavo individualnega učnega načrta?
12. / Pri odločbah je nekdo koordinator strokovne skupine,/ koordinator strokovne skupine
13. / tako da vsi učitelji ki so v strokovni skupini naredijo svoj učni načrt kar se tiče odločb,/ vsak učitelj oz. član strokovne skupine naredi svoj individualni učni načrt
14. / recimo če sem jaz vključena kot socialna pedagoginja naredim svoj učni načrt,/ socialna pedagoginja naredi svoj individualni učni načrt
15. / specialna pedagoginja svojega,/ specialna pedagoginja naredi svoj individualni učni načrt
16. / in vsi ti načrti potem predstavljajo neko celoto./ vsi individualni učni načrti članov strokovne skupine predstavljajo celoto
17. / Pri izdelavi pa vedno povabimo tudi starše/ ob izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi starši
18. / in učenca, otroke v večini na predmetni stopnji, na nižji stopnji pa otroke malo manj vključimo, ampak ne zaradi tega da bi bilo karkoli narobe, ampak zgolj zato, ker večji kot so, lažje prepoznavajo svoje potrebe in se zavedajo svojih težav./ ob izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi otroci, večinoma iz predmetne stopnje, saj se bolj zavedajo svojih potreb in težav
 - Kakšne metode dela uporabljate pri individualni učni pomoči?
19. / Razgovor,/ razgovor
20. / razlaga,/ razlaga
21. /demonstracija,/ demonstracija
22. /delo z besedilom,/ delo z besedilom
23. /reševanje besedilnih nalog,/ reševanje besedilnih nalog
24. /samostojno delo,/ samostojno delo
25. /urejanje raznoraznih sličic,/ urejanje raznoraznih sličic
26. /veliko je didaktičnih igrice,/ didaktične igrice

27. /risanje,/ risanje
28. /razni grafični izdelki,/ grafični izdelki
29. /računanje,/ računanje
30. /igra,/ igra
31. /gibalne dejavnosti,/ gibalne dejavnosti
32. /branje,/ branje
33. /pisanje./ pisanje
 - Kakšne metode dela uporabljate pri osebnem svetovanju/pogovorih?
34. / Sama vodim tako mediacijo/ mediacija
35. / kakor tudi svetovalne pogovore./ vodeni pogovor
36. / Pri mediaciji gre predvsem za to, da učenec sam uvidi problem in se z njim sooči, ter se sooči z rešitvami ki jih poskuša najti./ pri mediaciji učenec sam uvidi problem, se z njim sooči in se sooči z rešitvami, ki jih poskuša najti
37. / Pri svetovalnem osebнем pogovoru pa je več različnih tehnik in vsaka šola se nekako približa svoji vrsti./ vsaka šola se približa svoji tehniki glede osebnega svetovanja oz. pogovora
38. / Tukaj poznamo transakcijsko analizo,/ transakcijska analiza
39. / vedenjsko kognitivna,/ vedenjsko kognitivna terapija
40. / realitetna terapija in druge./ realitetna terapija
 - Kakšne metode dela uporabljate pri izdelavi individualnega učnega načrta?
41. / Tukaj pa sledimo okviru zakona. Obstajajo sicer neke smernice (organizacija pouka, metode dela, prilagoditve izvajanja ur) in vsaka šola v Sloveniji sledi obrazcu, ki ga je izdalo Ministrstvo za šolstvo./ sledijo okvirju zakona, ki določa smernice in točen obrazec, ki ga je izdalo Ministrstvo za šolstvo
42. / Je pa res, da je izdelava učnega načrta v vseh metodah in oblikah (za vsakega otroka posebej določiti točno metodo, obliko dela, cilje in le te tudi sprotно preverjati) zelo zahtevna/ izdelava formalnega individualnega učnega načrta je zelo zahtevna
43. / in se mi zdi, da bi bila tukaj potrebna možnost dodatnega izobraževanja za strokovne delavce, ki ga izdelujejo./ potrebno bi bilo dodatno izobraževanje za izdelovalce formalnega individualnega učnega načrta
 - Na kakšen način ugotavljate metode individualnega dela pri posamezniku?
44. / Najprej spoznaš otroka,/ s spoznavanjem otroka

45. / recimo določene obravnave trajajo lahko leto, dva tri,/ nekatere obravnave lahko trajajo leto ali več let
46. / in v tem času vsakega učenca spoznajo ter vidiš ali je bolj vizualni, slušni ali tipni tip,/ v času obravnave spoznaš kateri tip je učenec (slušni, tipni ali vizualni)
47. / spoznaš njegove učne strategije,/ v času obravnave spoznajo učenčeve učne strategije
48. / organiziranje prostega časa,/ v času obravnave spoznajo učenčevo organiziranje prostega časa
49. / kako se loti posamezen otrok učenja,/ v času obravnave spoznajo kako se posamezen učenec loti učenja
50. / kako preverja znanje in na kakšen način./ v času obravnave spoznajo kako in na kakšen način učenec preverja znanje
51. / To se vse upošteva pri individualiziranem programu za otroke z odločbo, ki ga strokovna skupina mora pripraviti vsako leto./ ugotovitve v času obravnave se upoštevajo pri individualnem delu z učencem
- Kako pogosto izvajate individualno učno pomoč?
52. / Izvajamo jo 27 ur na teden./ 27 ur na teden
53. / Od tega imam 4 ure na teden namenjene individualni in skupinski strokovni pomoči/ 4 ure so namenjene individualni in skupinski strokovni pomoči
54. / in 23 ur za otroke po odločbi/ 23 ur je namenjenih učencem z odločbo
55. /(od tega kako je zapisano v odločbi pa je odvisno koliko ur na teden otrok koristi individualno učno pomoč – nekateri eno, nekateri dve, nekateri pa tri ure)./ v odločbi je zapisano koliko ur pripada učencu
- Kako pogosto izvajate osebno svetovanje/pogovore?
56. / Odvisno od situacije,/ odvisno od situacije
57. / potreb otrok,/ odvisno od potreb otrok
58. / učiteljev,/ odvisno od učiteljev
59. / staršev/ odvisno od staršev
60. /(kadar pride do kakšnih konfliktov, kršenja šolskega reda in drugih težav)./ v primeru konfliktov ali kršenja šolskega reda in drugih težav
61. / Sigurno pa tam nekje dva svetovanja na teden./ dva svetovanja na teden
- Kako pogosto izvajate izdelavo individualnega učnega načrta?
62. / Pripravi se na začetku šolskega leta,/ pripravi se na začetku šolskega leta

63. / oziroma če otrok dobi odločbo med šolskim letom tudi med šolskim letom./ če učenec dobi odločbo sredi leta, se pripravi formalni individualni učni načrt sredi leta
64. / V roku tridesetih dni mora strokovna skupina pripraviti individualiziran program za učenca (to je zakonsko določeno)/ zakonsko določen rok za pripravo formalnega individualnega učnega načrta je 30 dni
65. / potem se pa ta program preverja preko celega leta./ formalni individualni učni načrt se preverja preko celega leta
66. / Po potrebi, ob koncu prvega ocenjevalnega obdobja, vsekakor pa na koncu šolskega leta po se skupaj s starši in strokovno skupino naredi neko zaključno evalvacijsko poročilo./ ob koncu prvega ocenjevalnega obdobja ali ob koncu šolskega leta se skupaj s starši in strokovno skupino naredi zaključno evalvacijsko poročilo
67. / Sproti se vidi tudi napredek učenca ali morebitne težave tako da se metode in oblike dela ter učni proces lahko tudi prilagodi/ formalni individualni učni načrt se sproti preverja in prilagaja
- Kakšen je časovni okvir individualne učne pomoči?
68. / Po navadi učenci pridejo preduro,/ učenci pridejo preduro
69. / ali pa takrat ko imajo prosto./ učenci pridejo ko imajo prosto
70. / Možnost je tudi po pouku, ampak je takrat koncentracija toliko nižja, da ni enakega napredka kot zjutraj./ učenci pridejo po pouku, ampak ni enakega napredka kot zjutraj zaradi nižje koncentracije
71. / Urnik teh ur individualne učne pomoči pa se določi že na začetku leta skupaj z učenci in posameznimi učitelji (ne glede na odločbo)./ urnik ur individualne učne pomoči se določi na začetku leta skupaj z učenci in učitelji
72. / V obsegu gre pa po navadi za eno/ ena ura na dan
73. / ali dve uri na dan./ dve uri na dan
- Kakšen je časovni okvir osebnega svetovanja/pogovorov?
74. / Kar se tiče osebnega svetovanja, moramo dobiti najprej soglasje staršev./ pred osebnim svetovanjem oz. pogovorom je potrebno najprej pridobiti soglasje staršev
75. / Lahko je kratkotrajno (enomesečno)/ enomesečno
76. / ali pa traja tudi več let – torej so dlje v obravnavi v smislu osebnega svetovanja./ več let
77. / Učitelji in svetovalna služba presodijo ob dogovoru s starši, da je za otroka dobro, da na primer hodi na osebna svetovanja ali enkrat na 14 dni/ enkrat na 14 dni

78. /ali enkrat na teden, odvisno od dogovora in situacije./ enkrat na teden

- Kakšen je časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta?

79. / Zakonsko določenih trideset dni, v roku katerih mora biti individualiziran učni načrt izdelan./ 1 mesec

- Ali so starši vključeni v individualno učno pomoč (če so, na kakšen način)?

80. / Z njimi stopimo v stik še preden pride do odločbe, saj učenci z različnimi učnimi težavami, potrebujejo pomoč tudi doma./ s starši stopijo v stik še preden pride do odločbe, saj učenec potrebuje pomoč tudi doma

81. / Staršem tudi svetujemo kako lahko svojemu otroku doma pomagajo./ svetujejo staršem kako pomagati učencu doma

82. / Tam kjer so starši bolj vključeni v pomoč svojemu otroku so rezultati skoraj vedno vidno boljši./ rezultati so boljši tam, kjer starši doma učencu pomagajo

83. / Mnenja staršev so zelo dobrodošla, saj jih tudi ko otrok dobi odločbo, povprašamo kaj si oni želijo, če bi želeli kaj dodati,.../ mnenja staršev so vključena, upoštevana oz. dobrodošla

- Ali so starši vključeni v osebno svetovanje/pogovore (če so, na kakšen način)?

84. / Tudi tukaj so vključeni, saj potrebujemo za osebno svetovanje njihovo soglasje./ starši so vključeni v osebno svetovanje oz. pogovor, saj morajo podati soglasje

85. / Razen v primeru, če otrok dobi enega od administrativnih opominov, takrat pa je osebno svetovanje obvezno, ampak so kljub temu o vsem obveščeni./ v primeru da učenec dobi administrativni opomin, je osebno svetovanje oz. pogovor obvezen, a so starši tudi obveščeni

86. / Imajo pa tudi možnost da sami pridejo na razgovor ali z razrednikom ali s svetovalno službo./ starši imajo možnost priti na razgovor z razrednikom ali svetovalno službo

- Ali so starši vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta (če so, na kakšen način)?

87. / Tudi tukaj so vključeni starši, saj lahko ob izdelavi tudi sami podajo svoja mnenja in predloge, ki so več kot dobrodošla, saj sami najbolje poznajo svojega otroka./ starši so vključeni skozi mnenja in predloge

88. / Prav tako pa so vključeni pri odločbah, saj so oni tisti, ki nam prinesejo strokovno mnenje, po katerem se ravnamo, da bi otroku kar se le da olajšali delo v šoli./ starši so vključeni tudi pri odločbah, saj so oni tisti, ki prinesejo strokovno mnenje

- Na kakšen način določate cilje individualnega dela z otroci/mladostniki?
- 89.** / Zelo pomembno je, da pri otroku vidiš kje so njegova močna/ pomembno je, da opazijo učenčeva močna področja
- 90.** /in kje so njegova šibka področja./ pomembno je, da opazijo učenčeva šibka področja
- 91.** / Pomembno je da se močna področja krepijo saj se tako lahko marsikaj spremeni posledično tudi na šibkih področjih in sicer v pozitivni smeri seveda./ pomembna je krepitev močnih področij učenca, saj posledično lahko pride do pozitivnih sprememb na šibkih področjih
- 92.** / Na primer konkretno: razrednik pove, da ima otrok težave pri razumevanju prebranega besedila in potem je cilj, da otrok čim večkrat prebere določeno besedilo, ki je seveda lahko prilagojeno otrokovemu razumevanju (na primer da je v manjši obliki in da je krajše) in potem se skupaj z otrokom individualno pogovarja in se ga usmerja, da lahko čim bolj samostojno reši odgovore na vprašanja./ primer če ima učenec težave pri razumevanju besedila, se mu besedilo prilagodi in skupaj z učiteljem ga s pomočjo pogovora in usmerjanja posledično bolje razume
- 93.** / Tako da cilje se meri glede na otrokove trenutne sposobnosti/ glede na otrokove trenutne sposobnosti
- 94.** / in dosežke/ glede na otrokove dosežke
- 95.** / ter potem recimo po določenem času se jih tudi preverja./ po določenem času se cilje, sposobnosti in dosežke preverja
- Kakšne težave imajo otroci/mladostniki s katerimi delate individualno?
- 96.** / Učne težave,/ učne težave
- 97.** / vedenjske težave,/ vedenjske težave
- 98.** / čustvene težave;/ čustvene težave
- 99.** / v bistvu bi rekla težave v socialni integraciji./ težave v socialni integraciji
- S kakšnimi težavami se soočate pri individualnem delu?
- 100.** / Največja težava je predvsem to, ker zakon določa točno določene usmeritve za določene vrste otrok glede na njihove primanjkljaje in zelo veliko je otrok, ki jih komisija razporedi da imajo splošne učne težave in taki otroci potem ne dobijo v okviru odločbe nobene učne pomoči./ veliko je otrok, ki ne dobijo odločbe, a kljub temu potrebujejo dodatno pomoč
- 101.** / Tako da se šola potem sama odloči koliko ur bo namenila temu otroku, da se mu pomaga./ šola se sama odloči koliko ur dodatne pomoči bo namenila otroku, ki ni dobil odločbe

- 102.** / Na razredni stopnji to še poteka,/ na razredni stopni dodatna pomoč uspešno poteka, kljub temu, da so nekateri otroci brez odločbe
- 103.** / na predmetni stopnji pa take otroke skušamo usmeriti v pomoč ki se na naši šoli izvaja prek javnih del vendar ta ni tako kontinuirana ali pa dobijo še kakšne inštrukcije s strani staršev./ na predmetni stopnji poteka dodatna pomoč za otroke brez odločb prek javnih del in dodatnih inštrukcij s strani staršev
- 104.** / Je torej velika škoda in težava da nekateri otroci po odločbi niso upravičeni do učne pomoči zgolj zaradi tega ker ne dosegajo neke točno določene standarde./ velika škoda je, da nekateri otroci niso upravičeni do dodatne pomoči, zgolj zaradi tega ker ne dosegajo nekih točno določenih standardov
- 105.** / Poleg tega pa se velikokrat zgodi tudi, da otroci niso pripravljeni sodelovati na primer ker individualno delo jemljejo kot dodatno delo in je takrat moja naloga, da jih spodbujam in usmerjam ter strukturiram učno uro na ta način, da jim je kar se le da zanimiva./ pomanjkanje motivacije učencev, ker nekateri individualno delo jemljejo kot dodatno delo
- Kaj po Vašem mnenju mladostniki pridobijo z individualnim delom?
- 106.** / Predvsem samozavest,/ samozavest
- 107.** / samopodobo,/ samopodobo
- 108.** / da uvidijo, da če v določene stvari vložijo trud, energijo in motivacijo imajo možnost uspeha,/ uvid, da če v določene stvari vložijo trud, energijo in motivacijo imajo možnost uspeha
- 109.** / ter da sami zmorejo ogromno in so lahko zelo uspešni./ zavedanje, da sami zmorejo ogromno in so lahko zelo uspešni
- 110.** / Izboljšajo se jim/ izboljšajo se jim učne navade
- 111.** /in pridobijo tudi nove učne navade,/ pridobijo nove učne navade
- 112.** / lažje organizirajo šolsko delo,.../ lažjo organiziranost šolskega dela
- Na kakšen način merite uspešnost individualnega dela?
- 113.** / Posebne evalvacije nimamo./ nimajo posebne evalvacije
- 114.** / Tako da uspešnost merimo s feedbackom otrok/ s feedbackom otrok
- 115.** / in s pogovori s starši./ s pogovori s starši
- 116.** / Je pa sigurno, da se uspešnost ne sme meriti na splošno ampak individualno za vsakega posameznika./ uspešnost se ne sme meriti na splošno ampak individualno za vsakega posameznika

117. / Za nekoga je lahko uspešno zgolj to da je do nečesa sam prišel,/ za nekoga je lahko uspešno zgolj to da je do nečesa sam prišel

118. / ali pa da je dobil lepo oceno. Odvisno je torej od sposobnosti vsakega posameznika./ lepe ocene

Intervju L (specialna pedagoginja – OŠ Franceta Prešerna Kranj)

- Kakšne vrste individualnega dela z otroci/mladostniki izvajate?

1. / Izvajam individualno delo z otroci, ki imajo učne težave,/ individualno delo z otroci z učnimi težavami

2. / s tistimi, ki imajo odločbe,/ individualno delo z otroci z odločbo

3. / s tistimi ki še nimajo odločbe ampak kljub temu potrebujejo pomoč./ individualno delo z otroci brez odločbe

- Kdo pri Vas izvaja individualno učno pomoč?

4. / Večina ur opraviva jaz, specialna pedagoginja/ specialna pedagoginja

5. / in socialna pedagoginja./ socialna pedagoginja

6. / Včasih pa to vrsto dela opravijo tudi psiholog,/ psiholog

7. / pedagoginja/ pedagoginja

8. / in učitelji./ učitelji

- Kdo pri Vas izvaja osebno svetovanje/pogovor?

9. / Po navadi psiholog,/ psiholog

10. / socialna pedagoginja/ socialna pedagoginja

11. / ali pedagoginja./ pedagoginja

- Kdo pri Vas izvaja izdelavo individualnega učnega načrta?

12. / To pa izvajamo tisti, ki delamo z otrokom, se pravi tisti, ki mu bomo nudili pomoč/ strokovni delavci, ki nudijo otroku pomoč

13. / in v sodelovanju z otroci/ pri izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi otroci

14. / in starši./ pri izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi starši

15. / Starši po navadi izrazijo kake želje, predloge, saj otroka tudi najbolj poznajo in s tem izrazijo kaj bi otroku najbolj pomagalo./ starševska vključenost v izdelavo individualnega učnega načrta je preko predlogov, zaradi poznavanja lastnega otroka

- Kakšne metode dela uporabljate pri individualni učni pomoči?

16. / Različno, lahko je razgovor,/ razgovor

17. / razlaga,/ razlaga
18. /demonstracija (da pokažemo kako se kaj dela, da vedo kako potem kaj delat, torej/
demonstracija
19. /ali da delajo z besedilom,/ delo z besedilom
20. /berejo,/ branje
21. /samostojno delajo),/ samostojno delo
22. /lahko jih konkretno učim kako se rešujejo določene naloge,/ konkretno učenje načina
reševanja določenih nalog
23. /kako računajo,/ računanje
24. /uporaba raznih didaktičnih iger,.../ didaktične igre
 - Kakšne metode dela uporabljate pri osebnem svetovanju/pogovorih?
25. / Tukaj se pač pogovarjam, oblika razgovora/ razgovor
26. / Sicer pa kakih resnih pogovorov in svetovanj jaz nimam, saj delam večinoma z otroci ki
imajo učne težave in jim pomagam predvsem pri učenju./ specialna pedagoginja nima
osebnega svetovanja oz. pogovora, pomaga zgolj pri učenju
 - Kakšne metode dela uporabljate pri izdelavi individualnega učnega načrta?
27. / Pogovorim se z učitelji otroka in vsemi ki z otrokom delajo, kakšni so načrti in potem te
stvari vpeljem v individualni učni načrt./ pogovor z učitelji in ostalimi ki z učencem delajo,
ugotovitve pa so vključene v formalni individualni učni načrt
28. / Starši prinesejo strokovno mnenje in si s pomočjo tega tudi pomagaš, da zapišeš nek
program kaj vse bi otrok potreboval./ upoštevanje strokovnega mnenja, ki ga prinesejo starši
29. / Strokovno mnenje, pa je mnenje komisije ki otroka pregleda in potem na podlagi tega dobi
dodatno strokovno pomoč./ strokovno mnenje je mnenje komisije, ki otroka pregleda
30. / Pregledajo ga na zavodu različni strokovnjaki in sicer na primer psiholog, zdravnik,
psihiater./ otroka na zavodu pregledajo psiholog, zdravnik, psihiater idr.
31. / Potem izdelajo strokovno mnenje v katerem predlagajo kaj bi otroku pomagalo ter
predlagajo tudi kakšne svoje načine prilagoditve za otroka./ v strokovnem mnenju so navedeni
predlogi o pomoči učencu in načini prilagoditve učenca
32. / To vse piše v tem strokovnem mnenju, ki ga starši dobijo in prinesejo nam, da mi naredimo
program, ki bi bil za otroka res čim bolj primeren ustrezen in uspešen./ strokovno mnenje
prinesejo starši v šolo, na podlagi katerega se izdela formalni individualni učni načrt

- Na kakšen način ugotavljate metode individualnega dela pri posamezniku?
33. / Delamo samo na pogovoru, torej skozi to se mi zdi, da kar najboljše izvemo kaj bi otroku najbolj ustrezalo./ skozi pogovor
- Kako pogosto izvajate individualno učno pomoč?
34. / Z vsakim individualno nekje dva/ dvakrat na teden
35. / do trikrat na teden/ trikrat na teden
36. /(v nekaterih primerih lahko tudi enkrat)./ enkrat na teden
- Kako pogosto izvajate osebno svetovanje/pogovore?
37. / Po potrebi./ po potrebi
- Kako pogosto izvajate izdelavo individualnega učnega načrta?
38. / Enkrat letno,/ enkrat letno
39. / ko otrok dobi vse te dokumente./ takrat ko učenec pridobi vse potrebne dokumente
- Kakšen je časovni okvir individualne učne pomoči?
40. / Na voljo imam 22 ur na teden, ki jih potem porazdelim./ 22 ur na teden
41. / Sama delam izključno samo to, torej bi bil časovni okvir lahko vsak dan/ vsak dan
- Kakšen je časovni okvir osebnega svetovanja/pogovorov?
42. / To je tako ali tako vključeno v delo, saj ne moreš nekomu pomagati samo skozi učenje ampak tudi skozi pogovor./ vključen v delo, saj ne moreš nekomu pomagati samo skozi učenje ampak tudi skozi pogovor
- Kakšen je časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta?
43. / Uradni rok je en mesec. Torej da v enem mesecu, ko dobiš vse dokumente, spišeš individualni učni načrt./ 1 mesec
- Ali so starši vključeni v individualno učno pomoč (če so, na kakšen način)?
44. / Mi jim vedno svetujemo kako naj z otrokom delajo,/ staršem svetujejo kako naj z otrokom delajo v smislu učne pomoči
45. / saj če doma ne delajo ni nekih pozitivnih rezultatov./ če ni dodatne pomoči staršev doma niti ni pozitivnih rezultatov
- Ali so starši vključeni v osebno svetovanje/pogovore (če so, na kakšen način)?
46. / Tukaj bi lahko drugi več povedali saj sama ne opravljam uradnega svetovanja ampak mogoče zgolj pogovor tekom učne pomoči./ specialna pedagoginja ne opravlja osebnega svetovanja oz. pogovora

- Ali so starši vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta (če so, na kakšen način)?
47. / Starši so kot sem že povedala vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta, že skozi strokovno mnenje/ starši so vključeni skozi strokovno mnenje
48. / in predloge kaj bi njihovemu otroku najbolj pomagalo./ starši so vključeni skozi predloge o pomoči za učenca
- Na kakšen način določate cilje individualnega dela z otroci/mladostniki?
49. / Glede na predmetnik/ glede na prednost določenega predmeta oz. glede na predmet, ki učencu povzroča težave
50. / in glede na otroka, ki ima težave./ glede na težave, ki jih učenec ima
- Kakšne težave imajo otroci/mladostniki s katerimi delate individualno?
51. / Zelo različno, glede na to da sama ogromno delam z otroci na nižji stopnji, se večinoma učimo brati,/ z branjem
52. / pisati,/ s pisanjem
53. / računati,/ z računanjem
54. / torej osnovne stvari, grafomotorike,/ z grafomotoriko
55. / koncentracije,/ s koncentracijo
56. / pozornosti,... Na takih področji delam največ./ s pozornostjo
- S kakšnimi težavami se soočate pri individualnem delu?
57. / Recimo če otroci ne delajo doma,/ učenec ne dela doma
58. / če ne upoštevajo tega kar se naj bi delalo/ učenec ne upošteva navodil
59. / in če starši niso zelo vpeti v te stvari se vidi da tudi pri otroku ni napredka in je potem šola kriva za te stvari, čeprav se šola trudi./ ne vključenost staršev v pomoč učencu
60. / Je pa zelo redko, da starši sami od sebe pridejo, jih moraš kar pogosto opominjati./ starši redko sami od sebe pridejo
61. / Seveda pa ne vsi, nekateri se zelo trudijo in vse zadeve budno spremljajo./ nekateri starši se zelo trudijo in vse zadeve budno spremljajo
- Kaj po Vašem mnenju mladostniki pridobijo z individualnim delom?
62. / Mojo pozornost,/ pozornost specialne pedagoginje
63. / da lahko izrazijo tisto kar znajo,/ možnost, da lahko izrazijo tisto kar znajo
64. / saj nekateri bolje delajo individualno./ nekateri bolje delajo individualno

65. / Pridobijo načine dela, ki so njim bolj primerni/ načine dela, ki so jim bolj primerni

66. / in mogoče tudi samostojnost, da znajo sami urejat take in drugačne zadeve, ki jim povzročajo težave./ samostojnost

- Na kakšen način merite uspešnost individualnega dela?

67. / To pa vidiš če otrok napreduje ali ne,/ po opazanjih, če otrok napreduje

68. / če si zapomni zadeve ali ne,/ po opazanjih če si otrok zapomni zadeve

69. / torej sprotno preverjanje/ sprotno preverjanje

70. / in na koncu koncev tista formalnost, ki so ocene oziroma učni uspeh./ na podlagi učnega uspeha

9.4. DOLOČITEV ENOT KODIRANJA IN PREPISOVANJE POJMOV - UČENCI

Intervju C (učenec z odločbo – OŠ Gorje)

- V katero obliko individualnega dela si vključen? (individualna učna pomoč, osebno svetovanje/pogovor, izdelava individualnega učnega načrta,...)

1. / Vključen sem v individualno učno pomoč,/ vključenost v individualno učno pomoč

2. / v osebni pogovor,/ vključenost v osebni pogovor

3. / izdelavo individualnega učnega načrta/ vključenost v izdelavo individualnega učnega načrta

4. / in v individualno pisanje testov s podaljšanim časom./ vključenost v individualno pisanje testov s podaljšanim časom

- Če si vključen v individualno učno pomoč, kako le ta poteka?

5. / Poteka prilagojeno meni,/ prilagojena njemu

6. / zelo podobno kot dopolnilni pouk./ podobnost z dopolnilnim poukom

- Če si vključen v izdelavo individualnega učnega načrta, na kakšen način?

7. / Na začetku leta/ na začetku leta

8. / povem kaj bi bilo po mojem mnenju treba spremeniti./ podajanje predlogov o spremembah

- Kaj ti je pri individualnem delu najbolj všeč?

9. / Najbolj mi je všeč da snov jemljem bolj temeljito/ temeljitejše obravnavanje snovi

10. / in malo počasneje/ počasnejše obravnavanje snovi

11. / in da lahko izpopolnim zapiske v zvezku/ izpopolnitev zapiskov

12. / in s tem se doma veliko lažje učim./ posledično je učenje lažje

- Pri čem meniš, da ti individualno delo najbolj pomaga?

13. / Pri angleščini./ pri angleščini

- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga individualna učna pomoč?
- 14. / 4/ 4**
- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga osebno svetovanje/pogovor?
- 15. / 1/ 1**
- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga izdelava individualnega učnega načrta?
- 16. / 4/ 4**
- Ali zaupaš mentorjem/učiteljem, ki s tabo delajo individualno?
- 17. / V večini ja./ zaupanje v učitelje**
- Ali se počutiš neprijetno, ker si vključen v individualno delo/pomoč?
- 18. / Čisto nič,/ ni neprijetnih občutkov**
- 19. / saj me prijatelji dobro razumejo./ razumevanje prijateljev**
- Koliko časa dnevno poteka tvoja individualna učna pomoč?
- 20. / Veliko premalo časa,/ premalo časa**
- 21. / le dve šolski uri na teden./ dve šolski uri na teden**
- Kdo ti razporedi odmore med individualno učno pomočjo?
- 22. / Nihče, saj ga ne potrebujem,/ ga ne potrebujem**
- 23. / če bi ga potreboval pa bi ga sigurno dobil./ če bi ga potreboval, bi ga dobil**
- Ali ti individualno učno pomoč nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
- 24. / Vedno je ena za angleščino/ vedno ista za en predmet**
- 25. / in druga za slovenščino./ vedno ista za en predmet**
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
- 26. / Všeč mi je tako kot sem napisal da imam./ bolje je vedno ista oseba**
- Ali ti osebno svetovanje/pogovore nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
- 27. / Vedno ista oseba./ vedno ista oseba**
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
- 28. / Všeč mi je da je vedno ista oseba,/ bolje je vedno ista oseba**
- 29. / ker ji lahko malce bolj zaupam./ lažje zaupanje**

- Ali iz izdelavo individualnega učnega načrta nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?

30. / Takrat je tam veliko učiteljev/ prisotnost velikega števila učiteljev

31. / in je samo enkrat na leto./ poteka enkrat letno

- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?

32. / Všeč mi je tako kot je./ prisotnost velikega števila učiteljev

Intervju D (učenec z odločbo - OŠ Gorje)

- V katero obliko individualnega dela si vključen? (individualna učna pomoč, osebno svetovanje/pogovor, izdelava individualnega učnega načrta,...)

1. / Vključen sem v individualno učno pomoč/ vključenost v individualno učno pomoč

2. / in osebni pogovor./ vključenost v osebni pogovor

- Če si vključen v individualno učno pomoč, kako le ta poteka?

3. / Trikrat na teden/ trikrat tedensko

4. / s predmetnimi učitelji./ s predmetnimi učitelji

- Če si vključen v izdelavo individualnega učnega načrta, na kakšen način?

5. / Z individualnim učnim načrtom sem seznanjen./ z individualnim učnim načrtom je seznanjen

- Kaj ti je pri individualnem delu najbolj všeč?

6. / Dodatno delo z učitelji./ dodatno delo z učitelji

- Pri čem meniš, da ti individualno delo najbolj pomaga?

7. / Pri učnem uspehu./ pri učnem uspehu

- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga individualna učna pomoč?

8. / 4/ 4

- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga osebno svetovanje/pogovor?

9. / 5/ 5

- Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga izdelava individualnega učnega načrta?

10. / 2/ 2

- Ali zaupaš mentorjem/učiteljem, ki s tabo delajo individualno?
11. / Odvisno od stvari za katero se gre./ odvisno od tega za kaj se gre
- Ali se počutiš neprijetno, ker si vključen v individualno delo/pomoč?
12. / Včasih mi je bilo,/ včasih so bili neprijetni občutki vključeni
13. / zdaj pa mi je veliko manj./ dandanes je neprijetnih občutkov manj
- Koliko časa dnevno poteka tvoja individualna učna pomoč?
14. / Maksimalno ena šolska ura./ eno šolsko uro
- Kdo ti razporedi odmore med individualno učno pomočjo?
15. / Ga ne potrebujem./ ga ne potrebuje
- Ali ti individualno učno pomoč nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
16. / Za en predmet ista oseba./ za en predmet vedno ista oseba
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
17. / Všeč mi je tako kot je./ bolje je vedno ista oseba za en predmet
- Ali ti osebno svetovanje/pogovore nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
18. / Vedno ista oseba./ vedno ista oseba
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
19. / Tako kot je,/ bolje je vedno ista oseba
20. / saj lahko bolj zaupaš osebi./ večje zaupanje
- Ali iz izdelavo individualnega učnega načrta nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
21. / Iste osebe./ vedno iste osebe
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
22. / Všeč mi je tako kot je,/ bolje je vedno iste osebe

Intervju E (učenka brez odločbe – OŠ Franceta Prešerna Kranj)

- V katero obliko individualnega dela si vključen? (individualna učna pomoč, osebno svetovanje/pogovor, izdelava individualnega učnega načrta,...)
1. / Vključena sem v individualno učno pomoč,/ vključenost v individualno učno pomoč
2. / osebno svetovanje/ vključenost v osebno svetovanje
3. / in izdelavo individualnega učnega načrta./ vključenost v izdelavo individualnega učnega načrta

- Če si vključen v individualno učno pomoč, kako le ta poteka?
4. / Z učiteljico se zmeniva določen dan in uro./ dogovor o času in dnevu poteka individualne učne pomoči z učiteljico
~~Potem jaz pridem tja,~~
 5. / najprej se malo pogovoriva,/ pogovor o relevantnih zadevah
 6. / učiteljici povem če je kaj narobe oz. kateri predmet mi dela težave/ pogovor o možnih težavah pri različnih predmetih
 7. / kaj povadiva,/ vadita
 8. / včasih pa tudi pridem pred poukom, da se lahko tukaj učim./ občasno prihod pred poukom ki je namenjen učenju
 - Če si vključen v izdelavo individualnega učnega načrta, na kakšen način?
 9. / Po navadi je to enkrat na leto, na začetku leta/ izdelava poteka enkrat letno, na začetku leta
 10. / in sem vključena tako, da dam predloge, kaj bi lahko spremenili, da bi bilo bolje in lažje./ vključenost skozi predloge o spremembah na bolje in lažje
 - Kaj ti je pri individualnem delu najbolj všeč?
 11. / Najbolj mi je všeč, da se samo meni posveča,/ individualno posvečanje
 12. / da mi vse lahko obrazloži/ razlaga
 13. / in da mi pomaga./ pomoč
 - Pri čem meniš, da ti individualno delo najbolj pomaga?
 14. / Najbolj mi pomaga pri ocenah./ pri ocenah
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga individualna učna pomoč?
 15. / 4/ 4
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga osebno svetovanje/pogovor?
 16. / 5/ 5
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga izdelava individualnega učnega načrta?
 17. / 4/ 4
 - Ali zaupaš mentorjem/učiteljem, ki s tabo delajo individualno?
 18. / Ja, sigurno jim zaupam./ učiteljem zaupa

- Ali se počutiš neprijetno, ker si vključen v individualno delo/pomoč?
19. / Na začetku mi je bilo malce neprijetno,/ na začetku malce neprijetni občutki
20. / ampak zdaj mi pa ni več,/ dandanes neprijetnih občutkov ni več
21. / ker mi zelo pomaga pri ocenah in pri spraševanju./ olajšanje pri ocenah in spraševanju
- Koliko časa dnevno poteka tvoja individualna učna pomoč?
22. / Po navadi je eno šolsko uro,/ eno šolsko uro
23. / približno dvakrat na teden./ dvakrat tedensko
- Kdo ti razporedi odmore med individualno učno pomočjo?
24. / Odmor imam, če imam na primer dve šolski uri skupaj,/ v primeru dveh šolskih ur skupaj ima odmor
- Ali ti individualno učno pomoč nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
25. / Vedno ista oseba./ vedno ista oseba
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
26. / Bolje je, da je ista,/ bolje je vedno ista oseba
27. / ker sem te osebe navajena./ zaradi navajenosti na osebo
- Ali ti osebno svetovanje/pogovore nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
28. / Vedno je ista oseba./ vedno ista oseba
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
29. / Bolje je, da je ista,/ bolje je vedno ista oseba
30. / ker mi ni treba še za nazaj razlagat,/ ni potrebe po ponovni razlagi o tem kaj se je že zgodilo
31. / ker že vse ve in se mi ni treba ponavljati./ znanje o osebi in ni potrebe po ponavljanju
- Ali iz izdelavo individualnega učnega načrta nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
32. / Vedno so iste osebe./ vedno iste osebe
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
33. / Bolje je, da so vedno iste osebe,/ bolje vedno iste osebe
34. / ker gre za ljudi, ki me poznajo in mi skušajo pomagati./ gre za ljudi ki jo poznajo in želijo pomagat

Intervju F (učenka z odločbo – OŠ Franceta Prešerna Kranj)

- V katero obliko individualnega dela si vključen? (individualna učna pomoč, osebno svetovanje/pogovor, izdelava individualnega učnega načrta,...)
1. / Vključena sem v individualno učno pomoč/ vključenost v individualno učno pomoč
 2. / in osebno svetovanje/ vključenost v osebno svetovanje
 3. / pa tudi v izdelavo individualnega učnega načrta./ vključenost v izdelavo individualnega učnega načrta
 - Če si vključen v individualno učno pomoč, kako le ta poteka?
 4. / Zmenim se z učiteljico,/ dogovor z učiteljico
 5. / povem če je kaj novega/ pogovor o novostih
 6. / potem pa delava na snovi oziroma se uči/ učenje snovi
 7. / in če česa ne vem mi pomaga./ pomoč v primeru nerazumevanja
 - Če si vključen v izdelavo individualnega učnega načrta, na kakšen način?
 8. / Vključena sem tako, da povem kaj bi lahko spremenili, da bi mi bilo lažje./ vključenost skozi predloge o možnih izboljšavah
 - Kaj ti je pri individualnem delu najbolj všeč?
 9. / Najbolj mi je všeč, da lahko dobim dodatno razlago./ dodatna razlaga
 - Pri čem meniš, da ti individualno delo najbolj pomaga?
 10. / Pri ocenah/ pri ocenah
 11. / in uspehu./ pri uspehu
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga individualna učna pomoč?
 12. / 3-4/ 3-4
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga osebno svetovanje/pogovor?
 13. / 4/ 4
 - Na lestvici od 1 do 5 (1 je najmanj, 5 je največ), koliko se ti zdi, da ti pomaga izdelava individualnega učnega načrta?
 14. / 4/ 4
 - Ali zaupaš mentorjem/učiteljem, ki s tabo delajo individualno?
 15. / Ja, jim zaupam./ učiteljem zaupa

- Ali se počutiš neprijetno, ker si vključen v individualno delo/pomoč?
16. / Včasih mi je bilo malce neprijetno,/ včasih so bili prisotni neprijetni občutki
17. / zdaj pa mi je vseeno, saj na koncu je pomembno kakšen imaš uspeh/ dandanes ji je vseeno zaradi pomembnosti učnega uspeha
18. / in če ti kdo pri tem pomaga ni to nič kaj takega./ pomoč ni nič kaj takega
- Koliko časa dnevno poteka tvoja individualna učna pomoč?
19. / Eno šolsko uro/ eno šolsko uro
20. / po trikrat na teden./ trikrat tedensko
21. / Če se pa kdaj zgodi, da imamo športni dan ali kaj takega, pa nadomestiva izgubljen čas./ v primeru izostanka se ure nadomestijo
- Kdo ti razporedi odmore med individualno učno pomočjo?
22. / Po navadi imam eno šolsko uro, tako da ga ne potrebujem./ zaradi trajanja individualne učne pomoči eno šolsko uro, odmora ne potrebuje
- Ali ti individualno učno pomoč nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
23. / Individualno učno pomoč imam za tri predmete,/ individualno učno pomoč ima za tri predmete
24. / tako da je za vsak predmet drug učitelj./ za vsak predmet drug učitelj
25. / Tako da imam načeloma vedno eno in isto osebo./ torej vedno ena in ista oseba
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
26. / Bolj mi je všeč tako kot imam, da je ena in ista oseba,/ bolje je vedno ena in ista oseba
27. / saj če česar ne dokončava prejšnjič, potem naslednjič točno veva kje nadaljevati,/ v primeru nedokončanih stvari se ve kje je potrebno nadaljevati
28. / ni mi treba dodatno razlagati in izgubljati časa./ ni potrebe po dodatni razlagi in izgubi časa
- Ali ti osebno svetovanje/pogovore nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
29. / Vedno ista oseba/ vedno ista oseba
- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?
30. / Tako kot imam mi je bolj všeč,/ bolje je vedno ena in ista oseba
31. / ker jim lahko zaupam/ večja možnost za zaupanje
32. / in vedo zakaj se gre./ poznanstvo drug drugega in težav
- Ali iz izdelavo individualnega učnega načrta nudi vedno ista oseba, ali se osebe menjavajo?
33. / Vedno so iste osebe./ vedno iste osebe

- Kaj ti je bolj všeč in zakaj?

34. / Tako mi je bolj všeč,/ bolje so vedno iste osebe

35. / ker me poznajo/ zaradi poznanstva

36. / in se trudijo meni v prid/ zaradi truda njej v prid

37. / in mi na ta način lahko najboljše pomagajo./ na ta način dobi kvalitetno pomoč

9.5. ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - MENTORJI METODE INDIVIDUALNEGA DELA (NEFORMALNI PROGRAM)

Izvajane vrste individualnega dela

- intervju ob vstopu v PUM (G4)
- intervju ob vstopu v PUM v katerem udeleženci opredelijo cilje, želje, svoje hobije idr. (H3)
- individualna učna pomoč (G2)
- individualna učna pomoč (H15)
- spremljanje udeležencev skozi celotno leto (G3)
- spremljanje udeležencev skozi celo leto (H4)
- spremljanje in vodenje udeležencev na šole, govorilne ure in druge inštitucije (H10)
- individualni učni načrt v katerem so opredeljeni izobraževalni in osebni cilji (H1)
- individualni učni načrt se skozi leto spreminja (H2)
- osebno svetovanje oz. pogovor (G1)
- osebno svetovanje oz. pogovor (H5)
- osebno svetovanje oz. pogovor poteka vsak dan (H9)
- osebno svetovanje oz. pogovor poteka po načelih transakcijske analize (H6)
- osebno svetovanje oz. pogovor se izvaja individualno (H7)
- kakršnikoli konflikti ali kritike se rešuje individualno in ne pred skupino (H8)
- v osebni svetovanju oz. pogovoru podajo možnost vključevanja v druge inštitucije (CSD, svetovalnica za motnje hranjenja) (H11)
- namen PUM-a je usmerjanje v različne oblike pomoči (H13)
- PUM ima svojo mrežo strokovnjakov (H14)
- namen PUM-a ni terapevtski (H12)

Izvajalci individualne učne pomoči

- eden študent (H19)
- ostalo študentke (H20)
- študenti (G5)
- študenti (H16)
- študenti FSD (H21)
- študenti pedagogike (H22)
- študenti andragogike (H23)
- prostovoljci (H18)
- prostovoljci (G6)
- zunanji delavci prek podjemnih pogodb (G7)
- zunanji sodelavci (H17)
- občasno mentorji, če je dovolj časa (G8)

Izvajalci osebnega svetovanja oz. pogovora

- mentorice (G9)
- mentorice (H24)
- mentorji izvedo za težave zaradi zaupanja (H36)
- mentor PUM-a potrebuje univerzitetno izobrazbo in licenco za izvajanje mentorstva (H25)
- v Radovljici vse mentorice tudi socialne delavke (H26)
- v Radovljici so se mentorji izobraževali iz transakcijske analize, zato osebno svetovanje oz. pogovor tudi izvajajo (H29)
- v primeru da je mentor slavist bolje, da ne izvaja osebnega svetovanja oz. pogovora, saj lahko škoduje (H37)
- osebno svetovanje oz. pogovor ni po kurikulumu sestavina PUM-a (H30)
- izobrazba iz socialnega dela ni pogoj za mentorstvo v PUM-u, saj ni namenjen v prvi vrsti svetovanju (H27)
- zaradi težav udeležencev mentorji izvajajo osebno svetovanje oz. pogovor, čeprav PUM temu ni namenjen (H28)
- osebno svetovanje oz. pogovor ni mišljen kot terapija (H31)
- v primeru potrebe terapije se vključi zunanje inštitucije (H32)

- v primeru spolnih zlorab h Katji Bašič (H33)
- v primerih motenj hranjenja v svetovalnico Muza (H34)
- v primerih duševnih težav k pedopsihiatriji (H35)

Izvajalci individualnega učnega načrta

- mentorji (G10)
- mentorji (H38)
- preko predpisanih obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije (G11)
- preko predpisanih obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije (H39)
- v individualni učni načrt se zapišejo cilji na izobraževalnem področju udeleženca (H42)
- v individualni učni načrt se zapišejo cilji na osebnem področju udeleženca (H41)
- v individualni učni načrt se zapišejo dosežki udeleženca (H40)
- v individualni učni načrt se zapiše sodelovanje udeleženca pri projektih (H43)

Metode dela pri individualni učni pomoči

- individualno učno pomoč izvajajo prostovoljci (H44)
- individualno učno pomoč izvajajo mentorji, če imajo dovolj časa (H45)
- pred individualno učno pomočjo je potrebno vzpostaviti nek stik, za boljše počutje udeleženca (H50)
- pomembna je motivacija tistega ki uči (H51)
- pomemben je odnos do učenja tistega ki uči, saj se ta odnos takoj preslika na udeleženca, npr. če ima prostovoljec odpor do zgodovine, ga bo imel tudi udeleženec kateremu pomaga (H52)
- miselni vzorci (G14)
- ponavljanje (G15)
- branje (G16)
- izpisovanje (G17)
- individualna učna pomoč poteka ena na ena (H46)
- vedno poteka ena na ena (G18)
- skupinsko učenje ne funkcionira (H47)
- prilagajanje učnim navadam udeleženca (G12)

- prilagajanje potrebam udeleženca (G13)
- prilagojene so potrebam posameznika, npr. če ima udeleženec disleksijo (H48)
- prilagojene so potrebam posameznika, npr. če ima udeleženec motnjo pozornosti (H49)

Metode dela pri osebni svetovanju oz. pogovorih

- načela transakcijske analize (G19)
- načela transakcijske analize (H53)
- udeležencev ne kritizirajo (H66)
- vsi udeleženci so OK (H54)
- vsak udeleženec je O.K., neustrezna so njegova vedenja (G20)
- ločitev dejanj od osebnosti udeleženca (H55)
- pogovor o tem katera dejanja oz. vedenja niso O.K. (H56)
- pogovor o posledicah, ki sledijo določenim vedenjem (H58)
- poskušajo jih soočiti z možnimi posledicami v določenem primeru (H60)
- udeleženci po navadi o posledicah ne razmišljajo (H59)
- pogovor o možnostih izboljšanja zadev (H57)
- težave so lahko tako hude, da ni vedno dobrih odločitev (H61)
- poskušajo jih usmeriti k izboru najmanj slabe odločitve od slabih (H62)
- lahko da se ne da kar tako rešiti in je zgolj manj slabo kot pa dobro (H63)
- humor (G21)
- humor (H73)
- vse vrste humorja (H74)
- velikokrat je lahko humor pomembna sestavina reševanja težav (H75)
- empatijo (G22)
- toplino (G23)
- z udeleženci ne ravnajo kot z otroci (H67)
- udeleženci so na poti v odraslega (H69)
- delajo iz odraslega (H64)
- uveljavljajo enakovreden odnos z udeleženci, kjer ima vsak del odgovornosti (H68)
- namen je da se udeleženci osamosvojijo, kljub njihovi starosti (H65)
- udeležence krepijo proti osamosvojitvi, zaključku šolanja (H70)

- trudijo se dokazati udeležencem, da imajo v sebi potencial (H71)
- PUM je prostor kjer udeleženci lahko odkrijejo svoje potenciale (H72)

Metode dela pri izdelavi individualnega učnega načrta

- individualni učni načrt izdelajo po določenem obrazcu (G24)
- individualni učni načrt izdelajo po določenem obrazcu (H76)
- individualnem učnem načrtu so dodali intervju (H77)
- udeleženci se sami odločijo kakšne cilje imajo oz. katere želijo doseči (G25)
- udeleženci se sami odločijo kaj se bodo učili (G26)
- bistvo individualnega učnega načrta je, da se ga spremlja (H78)
- individualni učni načrt se spremlja vsakodnevno s pogovori (H79)
- spremljanje individualnega učnega načrta je kot spremljanje svojega otroka (H80)

Načini ugotavljanja metod individualnega dela

- z individualnim pogovorom (G27)
- skozi osebno svetovanje oz. pogovor (H84)
- z upoštevanjem želja udeležencev (H83)
- z upoštevanjem udeležencevih želja (G28)
- z dogovornim pristopom (H81)
- z delovanjem tukaj in zdaj (H82)

Pogostost izvajanja individualne učne pomoči

- vsak dan (G29)
- vsak dan (H85)
- skoraj vedno zmanjka časa za vse udeležence (H86)

Pogostost izvajanja osebnega svetovanja oz. pogovora

- vsak dan (G30)
- vsak dan (H87)

Pogostost izvajanja izdelave individualnega učnega načrta

- najprej se opravi intervju (H88)

- ob vstopu mladostnika v program PUM (G31)
- individualni učni načrt izvedejo po približno 14 dneh, ko se udeleženec vključi v skupino (H89)
- ob izdelavi individualnega učnega načrta se povežejo s šolo, svetovalnimi delavci, učitelji in profesorji (H90)
- ob izdelavi individualnega učnega načrta gredo tudi na govorilne ure (H91)
- šola je za udeležence izrednega pomena zaradi samopotrditve in krepitev samozavesti (H92)
- individualni učni načrt se izdeluje in preoblikuje skozi celo leto (H93)
- individualni učni načrt se spremlja in spreminja vsak dan oz. sproti po potrebi (G32)

Časovni okvir individualne učne pomoči

- vsako jutro na animaciji se domenijo kdo ima učno pomoč kdaj in s kom (H97)
- odvisno od posameznika npr. tisti ki imajo težavo s hiperaktivnostjo, zdržijo dvakrat dnevno po pol ure z odmori (H95)
- vsak dan (H94)
- vsak dan (H98)
- vsak drugi dan (H99)
- eno uro (G33)
- do dve uri (H96)

Časovni okvir osebnega svetovanja oz. pogovora

- v dnevu ni posebno določenega časa namenjenega pogovorom (H104)
- ne meri se v minutah (H100)
- odvisno od teže uporabnikove situacije (H103)
- upoštevajo se potrebe udeleženca v primeru njegove težave (G36)
- poteka glede na skupino in udeležence, delajo se stvari, ki imajo prednost npr. če je nekdo na robu samomora je jasno, da ima pogovor prednost pred kuharsko delavnico (H105)
- 5minut (G34)
- 10 minut (H101)
- 45 minut (H102)

- ena ura in pol (G35)

Časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta

- narejen okvir načrta se skozi leto spreminja (H108)
- načrt se celo leto izdeluje (H107)
- skozi celotno leto precej časa (H106)
- odvisno od situacije in potreb udeleženca oz. kako obsežen je njegov načrt (G37)

Način vključenosti staršev v individualno učno pomoč

- nimajo ekstra strukturiranega časa za starše v smislu govorilnih ur (H116)
- s starši sodelujejo če je to želja udeleženca (H109)
- s starši ne sodelujejo če je to želja udeleženca (H110)
- večinoma si udeleženci ne želijo sodelovanja s starši (H117)
- v izjemnih primerih so vključeni, npr. ko vidijo da starši lahko pozitivno vplivajo na mladostnika (G38)
- starši sami pokličejo, če jih zanima (H111)
- starše zanima šola (H112)
- starše zanimajo izpiti (H113)
- starše zanima udeleženčevo počutje (H114)
- starši pridejo tudi na pogovor (H115)

Način vključenosti staršev v osebno svetovanje oz. pogovor

- starši dobivajo informacije (H122)
- starši imajo možnost priti osebno (H123)
- starši raje vidijo da mentorji poskrbijo za udeleženca (H120)
- s starši delajo zgolj kadar mladostnik izrazi to željo (G40)
- večinoma delajo z mladimi, ker gre za odrasle ljudi (G39)
- udeleženci so sami odgovorni za izpite in učenje (H118)
- PUM ne poteka v smislu sporočanja staršem z namenom priganjanja udeležencev (H119)
- kadar je prisotno priganjanje s strani staršev, gre lahko vse skupaj v negativno (H121)

Način vključenosti staršev v izdelavo individualnega učnega načrta

- načeloma delajo z mladimi, saj so odrasle osebe in se upoštevajo njihova mnenja in želje (G43)
- zadeve ne potekajo tako striktno kot v šoli, zato so tu mentorji, da poskrbijo za vse (H126)
- starši so seznanjeni z zadevami (H125)
- starši so z individualnim učnim načrtom seznanjeni (G41)
- starši imajo vedno možnost kontakta (H124)
- starši po navadi sami pokličejo in se pozanimajo o individualnem učnem načrtu (G42)

Način določanja ciljev individualnega dela

- določajo jih v skladu s potrebami in željami uporabnikov (G44)
- pri osebnih dosežkih gre bolj za individualne razgovore (H133)
- pomembno je da opaziš udeleženčevo še tako majhno spremembo kot je na primer frizura (H134)
- določajo jih skozi individualni pogovor (G45)
- s pogovorom (H127)
- cilje zapišejo v načrt (H128)
- dosežke in cilje zapišejo tudi v osebni list (H131)
- vsakodnevno na animaciji je razvidno katere izpite mora kdo narediti (H132)
- izpite imajo razobešene na stenah, da je vsem vidno (H129)
- udeleženci se sami označijo in zapišejo katere izpite so opravili in s kakšno oceno (H130)
- udeležence spodbujajo, da reagirajo in se odločajo kot odrasli (G46)

Težave otrok/mladostnikov ki koristijo individualno delo

- revščina (H148)
- osebnostne težave (G47)
- občutki zapuščenosti v primeru ločitve staršev, ko si ustvarijo novo družino (H146)
- občutki zapuščenosti so lahko resnični ali pa povzročeni nehote (H147)
- težave v odnosih doma (G48)
- težave z alkoholizmom doma (H145)

- nasilje v družini in posledično težave z nasiljem (H144)
- nasilje v družini in posledično težave z nasiljem (G49)
- medvstniško nasilje (G50)
- samopoškodbeno vedenje (rezanje) (H136)
- spolne zlorabe (H149)
- spolne zlorabe (G51)
- duševne bolezni (G52)
- motnje hranjenja (G53)
- motnja hranjenja (H135)
- lansko leto je 5 punc od 7 imelo neko motnjo hranjenja (H150)
- duševne težave (depresija) (H137)
- psihotične izkušnje (shizofrenija) (H138)
- PUM v prvi vrsti ni namenjen mladim z duševnimi težavami (H139)
- zelo dobro sodelujejo s psihiatrično bolnišnico Begunje (H140)
- ko so mladostniki odpušteni iz psihiatrične bolnišnice Begunje je koristno za njih, da se vključijo v PUM (H141)
- vsi udeleženci so enakovredni drug drugemu, ni favoriziranje, ne glede na to ali kdo jemlje zdravila ali ne (H142)
- udeležencem največ pomeni, da se lahko vključijo v vrstniško skupino, ki ne obsoja, kjer so dobrodošli in varni (H143)

Težave pri individualnem delu

- premalo časa (H151)
- največja frustracija je, da ni dovolj časa, da bi se pogovorili z vsemi, tudi če je očitno da udeleženec to potrebuje (H154)
- trije mentorji so zadolženi za celo skupino, za projektno, produkcijsko in individualno delo (H152)
- zgodbe in težave mladostnikov so pretresljive (G54)
- včasih ne veš kako pomagati, zato je supervizija izrednega pomena (G55)
- PUM ni namenjen razreševanju, a če je v praksi nekdo sesut se boš sigurno temu posvetil (H153)
- če ni individualnega dela, potem tudi skupina ne funkcionira dobro in obratno (H155)

- zaradi usklajenosti je individualno delo dokaj kompleksno (H156)

Pridobitve otrok/mladostnikov ob individualnem delu

- PUM postane mladostnikov prvi oz. drugi dom (H157)
- sposobnost reševanja svojih težav (G56)
- sposobnost reševanja svojih osebnostnih težav (G59)
- asertivnosti oz. zadrževanja jeze (G57)
- sposobnost razmisleka pred reakcijo (G58)
- na PUM-u se dobro počutijo in so lahko taki kot so (H158)
- zavedanje, da z njimi ni nič narobe, da so O.K. (H161)
- pozitivno mnenje o samem sebi (H160)
- pozitivne potrditve brez kritik (H159)

Načini merjenja uspešnosti individualnega dela

- skozi pogovor (H164)
- z vrednotenjem ciljev na tri mesece (G62)
- s končno evalvacijo (G61)
- kaže se na razvoju mladostnika, ko opazijo njegov napredek tekom leta (H162)
- skozi opazanja mladostnikovega dozorevanja (H165)
- ko se mladostniki naučijo novih stvari in jih nadalje v življenju upoštevajo (H166)
- z opazanjem izboljšanja kakovosti življenja pri mladostnikih (G60)
- mladostniki sami pristopijo do mentorjev in povedo, da se na PUM-u zelo dobro počutijo (G63)
- če ni kvalitetnega individualnega dela, se mladostniki ne znajdejo v skupini (H163)

9.6. ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - PUMOVCI INDIVIDUALNA POMOČ

Oblike individualnega dela

- vključenost v individualno učno pomoč (A2)
- vključenost v individualno učno pomoč (B1)
- vključenost v osebno svetovanje (A1)
- vključenost v osebno svetovanje (B2)

Potek individualne učne pomoči

- zapiski (A3)
- pri matematiki dela vaje (A4)
- najbolje če mu nekdo bere (B3)
- največ pomnjenja je skozi branje (B4)

Način vključenosti v izdelavo individualnega učnega načrta

- v izdelavo individualnega učnega načrta ni vključen (A5)
- ni vključen (B5)

Pozitivno mnenje o individualnem delu

- pozitiven odnos mentorjev (A6)
- pozitiven odnos prostovoljcev (A7)
- individualno posvečanje (B6)

Pri čem individualno delo pomaga prejemnikom

- pri učenju (A8)
- pri pomnjenju (B7)
- nasveti za življenje pri osebni svetovanju (B8)
- pogled z drugega zornega kota pri osebni svetovanju (B9)

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta individualne učne pomoči

- 4 (A9)
- 4 (B10)

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta osebnega svetovanja/pogovora

- 4 (A10)
- 4 (B11)

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta izdelave individualnega učnega načrta

- individualnega učnega načrta ne izvaja (A11)
- individualnega učnega načrta ne izvaja (B12)

- individualni učni načrt izdelajo mentorice (B13)
- predstavlja mu pomoč (A12)
- več organiziranosti (A13)
- lažje spremljanje izpitov (A14)
- mu pomaga glede na uspešnost pri izpitih (B14)

Zaupanje mentorjem/učiteljem

- zaupanje v mentorje (A15)
- mentoricam zaupa (B15)
- pomoč pri osebnih težavah (A16)
- brez mentoric bi bilo težje (B16)
- z mentoricam je lažje (B17)

Možni občutki neprijetnosti zaradi individualnega dela

- neprijetnih občutkov glede vključenosti ni (A17)
- ni neprijetnih občutkov (B18)
- vključenost v individualno pomoč ne predstavlja nič sramotnega (A18)
- ne predstavlja sramu (B20)
- ne predstavlja grdih stvari (B19)

Dnevni časovni okvir individualne učne pomoči

- eno uro (A19)
- eno uro (B21)
- pred izpitom lahko tudi dlje kot eno uro (B22)

Odmori v času individualne učne pomoči – kdo jih določa

- odmore razporeja mentorica (A20)
- odmore razporeja prostovoljka (A21)
- odvisno kdo nudi individualno učno pomoč (A22)
- odvisno od dogovora s tistim ki uči (B23)

Številčnost oseb ki nudijo individualno učno pomoč

- osebe se menjavajo (A23)
- osebe se menjavajo (B24)

Mnenje o številčnosti oseb ki nudijo individualno učno pomoč

- Bolje so vedno iste osebe (A24)
- bolje vedno iste osebe (B25)

Razlog mnenja o številčnosti oseb ki nudijo individualno učno pomoč

- posledično je poznan način dela (A25)
- posledično ni potrebno konstantno ponavljanje razlaganja svojega načina učenja (B26)
- vsak ima drugačne pristope (B27)

Številčnost oseb ki nudijo osebno svetovanje/pogovor

- vedno ista oseba (B28)
- osebe se menjavajo (A26)

Mnenje o številčnosti oseb ki nudijo osebno svetovanje/pogovor

- bolje so vedno iste osebe (A27)
- bolje vedno ista oseba (B29)

Razlog mnenja o številčnosti oseb ki nudijo osebno svetovanje/pogovor

- zaradi zaupanja (A28)
- lažje zaupanje (B30)
- obstoj nekega stika (B31)

Številčnost oseb ki nudijo izdelavo individualnega učnega načrta

- ni njegovo delo (A29)
- delo mentoric (A30)
- izdelavo individualnega načrta opravi mentorica (B32)

9.7. ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - UČITELJI

METODE INDIVIDUALNEGA DELA (FORMALNI PROGRAM)

Izvajane vrste individualnega dela

- pomoč učencem s PP usmerjenimi z odločbami s strani ZZŠ (I1)
- pomoč učencem s PP usmerjenimi z odločbami s strani ZZŠ (J1)
- individualna pomoč za učence z odločbo (K3)
- dodatna strokovna pomoč za otroke z odločbo (K1)
- individualno delo z otroci z odločbo (L2)
- individualna učna pomoč (J2)
- individualna strokovna pomoč (K2)
- individualno delo z otroci z učnimi težavami (L1)
- individualno delo z otroci brez odločbe (L3)
- osebno svetovanje oz. pogovor zaradi vedenjskih, čustvenih ali drugih težav (K4)

Izvajalci individualne učne pomoči

- pedagogi (I4)
- pedagogi (J5)
- pedagoginja (K7)
- pedagoginja (L7)
- specialna pedagoginja (L4)
- specialna pedagoginja (K5)
- socialna pedagoginja (L5)
- socialna pedagoginja (K6)
- učitelji (L8)
- razredni učitelji (I2)
- razredni učitelji (J3)
- predmetni učitelji (I3)
- predmetni učitelji (J4)
- psiholog (L6)
- psiholog (K8)

Izvajalci osebnega svetovanja oz. pogovora

- učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami (I6)
- šolska svetovalna delavka (I5)
- šolska svetovalna delavka (J6)
- pedagoginja (J7)
- pedagoginja (K9)
- pedagoginja (L11)
- socialna pedagoginja (L10)
- socialna pedagoginja (K11)
- psiholog (K10)
- psiholog (L9)

Izvajalci individualnega učnega načrta

- specialni pedagog (I7)
- specialni pedagog (J8)
- specialni pedagog skupaj s strokovno skupino (I8)
- specialni pedagog skupaj s strokovno skupino (J9)
- specialna pedagoginja naredi svoj individualni učni načrt (K15)
- socialna pedagoginja naredi svoj individualni učni načrt (K14)
- vsak učitelj oz. član strokovne skupine naredi svoj individualni učni načrt (K13)
- vsi individualni učni načrti članov strokovne skupine predstavljajo celoto (K16)
- koordinator strokovne skupine (K12)
- strokovni delavci, ki nudijo otroku pomoč (L12)
- pedagog ki je otroku dodeljen po odločbi (J10)
- ob izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi starši (K17)
- pri izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi starši (L14)
- starševska vključenost v izdelavo individualnega učnega načrta je preko predlogov, zaradi poznavanja lastnega otroka (L15)
- ob izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi otroci, večinoma iz predmetne stopnje, saj se bolj zavedajo svojih potreb in težav (K18)
- pri izdelavi individualnega učnega načrta so vključeni tudi otroci (L13)

Metode dela pri individualni učni pomoči

- metode tehnik učenja učne snovi (I9)
- metode tehnik učenja učne snovi (J11)
- razgovor (I12)
- razgovor (J14)
- razgovor (K19)
- razgovor (L16)
- razlaga (K20)
- razlaga (L17)
- branje (K32)
- branje (L20)
- aktivnosti za izboljšanje branja (J23)
- aktivnosti za izboljšanje branja (I21)
- grafični izdelki (K28)
- računanje (K29)
- računanje (L23)
- risanje (K27)
- pisanje (K33)
- delo z besedilom (K22)
- delo z besedilom (L19)
- reševanje besedilnih nalog (K23)
- konkretno učenje načina reševanja določenih nalog (L22)
- aktivnosti za izboljšanje zapisovanja (grafomotorika) (J24)
- aktivnosti za izboljšanje zapisovanja (grafomotorika) (I22)
- dodatna razlaga s konkretizacijo učne snovi (J12)
- dodatna razlaga s konkretizacijo učne snovi (I10)
- demonstracija (K21)
- demonstracija (L18)
- metoda uporabe avdiovizualnih sredstev (I11)
- metoda uporabe avdiovizualnih sredstev (J13)
- metoda opazovanja (I13)
- metoda opazovanja (J15)

- metoda zaznavanja (J16)
- metoda zaznavanja (I14)
- metoda občutenja (I15)
- metoda občutenja (J17)
- urejanje raznoraznih sličic (K25)
- metoda dela s slikami (J18)
- metoda dela s slikami (I16)
- metoda dela z zemljevidi (I17)
- metoda dela z zemljevidi (J19)
- sprostivne tehnike (J20)
- sprostivne tehnike (I18)
- vaje za izboljšanje pozornosti in koncentracije (J21)
- vaje za izboljšanje pozornosti in koncentracije (I19)
- razvijanje soc. spretnosti (I23)
- razvijanje soc. spretnosti (J25)
- soc.-interaktivne vaje (I24)
- soc.-interaktivne vaje (J26)
- igra (K30)
- igra vlog – učenec kot igralec ali opazovalec (I25)
- igra vlog – učenec kot igralec ali opazovalec (J27)
- didaktične igrice (K26)
- didaktične igre (L24)
- gibalne dejavnosti (K31)
- Brain gym (J22)
- Brain gym (I20)
- samostojno delo (K24)
- samostojno delo (L21)

Metode dela pri osebni svetovanju oz. pogovorih

- zapisovanje (I28)
- zapisovanje (J30)
- razgovor (L25)

- vodeni pogovor (I26)
- vodeni pogovor (J28)
- vodeni pogovor (K35)
- učenec s pomočjo učiteljice najde možne rešitve (I27)
- učenec s pomočjo učiteljice najde možne rešitve (J29)
- mediacija (K34)
- pri mediaciji učenec sam uvidi problem, se z njim sooči in se sooči z rešitvami, ki jih poskuša najti (K36)
- transakcijska analiza (K38)
- vedenjsko kognitivna terapija (K39)
- realitetna terapija (K40)
- vsaka šola se približa svoji tehniki glede osebnega svetovanja oz. pogovora (K37)
- specialna pedagoginja nima osebnega svetovanja oz. pogovora, pomaga zgolj pri učenju (L26)

Metode dela pri izdelavi individualnega učnega načrta

- mnenja (I30)
- mnenja (J32)
- predlogi (J33)
- predlogi (I31)
- skupinska konzultacija (J31)
- skupinska konzultacija (I29)
- izdelava formalnega individualnega učnega načrta je zelo zahtevna (K42)
- sledijo okvirju zakona, ki določa smernice in točen obrazec, ki ga je izdalo Ministrstvo za šolstvo (K41)
- pogovor z učitelji in ostalimi ki z učencem delajo, ugotovitve pa so vključene v formalni individualni učni načrt (L27)
- upoštevanje strokovnega mnenja, ki ga prinesejo starši (L28)
- strokovno mnenje prinesejo starši v šolo, na podlagi katerega se izdelava formalni individualni učni načrt (L32)
- strokovno mnenje je mnenje komisije, ki otroka pregleda (L29)
- otroka na zavodu pregledajo psiholog, zdravnik, psihiater idr. (L30)

- v strokovnem mnenju so navedeni predlogi o pomoči učencu in načini prilagoditve učenca (L31)
- potrebno bi bilo dodatno izobraževanje za izdelovalce formalnega individualnega učnega načrta (K43)

Načini ugotavljanja metod individualnega dela

- skozi pogovor (L33)
- s spoznavanjem otroka (K44)
- skozi poznavanje učenca (I32)
- skozi poznavanje učenca (J34)
- skozi poznavanje specifik učenca (I33)
- skozi poznavanje specifik učenca (J35)
- skozi poznavanje težav učenca (I34)
- skozi poznavanje težav učenca (J36)
- nekatere obravnave lahko trajajo leto ali več let (K45)
- v času obravnave spoznajo kateri tip je učenec (slušni, tipni ali vizualni) (K46)
- v času obravnave spoznajo učenčeve učne strategije (K47)
- v času obravnave spoznajo kako se posamezen učenec loti učenja (K49)
- v času obravnave spoznajo kako in na kakšen način učenec preverja znanje (K50)
- v času obravnave spoznajo učenčevo organiziranje prostega časa (K48)
- ugotovitve v času obravnave se upoštevajo pri individualnem delu z učencem (K51)

Pogostost izvajanja individualne učne pomoči

- enkrat na teden (L36)
- dvakrat na teden (L34)
- trikrat na teden (L35)
- 27 ur na teden (K52)
- 23 ur je namenjenih učencem z odločbo (K54)
- 4 ure so namenjene individualni in skupinski strokovni pomoči (K53)
- glede na ure, ki so dodeljene v odločbi (J38)
- v odločbi je zapisano koliko ur pripada učencu (K55)
- glede na izkazane potrebe (I35)

- glede na izkazane potrebe (J37)

Pogostost izvajanja osebnega svetovanja oz. pogovora

- dva svetovanja na teden (K61)
- odvisno od situacije (K56)
- odvisno od potreb otrok (K57)
- odvisno od učiteljev (K58)
- odvisno od staršev (K59)
- v primeru konfliktov ali kršenja šolskega reda in drugih težav (K60)
- po potrebi (L37)
- glede na izkazane potrebe (I36)
- glede na izkazane potrebe (J39)

Pogostost izvajanja izdelave individualnega učnega načrta

- zakonsko določen rok za pripravo formalnega individualnega učnega načrta je 30 dni (K64)
- takrat ko učenec pridobi vse potrebne dokumente (L39)
- enkrat letno (L38)
- vsako leto na začetku šolskega leta (J41)
- pripravi se na začetku šolskega leta (K62)
- če učenec dobi odločbo sredi leta, se pripravi formalni individualni učni načrt sredi leta (K63)
- formalni individualni učni načrt se sproti preverja in prilagaja (K67)
- formalni individualni učni načrt se preverja preko celega leta (K65)
- ob koncu prvega ocenjevalnega obdobja ali ob koncu šolskega leta se skupaj s starši in strokovno skupino naredi zaključno evalvacijsko poročilo (K66)
- glede na izkazane potrebe (I37)
- glede na izkazane potrebe (J40)

Časovni okvir individualne učne pomoči

- učenci pridejo preduro (K68)
- učenci pridejo ko imajo prosto (K69)

- učenci pridejo po pouku, ampak ni enakega napredka kot zjutraj zaradi nižje koncentracije (K70)
- urnik ur individualne učne pomoči se določi na začetku leta skupaj z učenci in učitelji (K71)
- 22 ur na teden (L40)
- vsak dan (L41)
- ena ura na dan (K72)
- dve uri na dan (K73)
- dve uri tedensko (J44)
- tri ure tedensko (J45)
- odvisno od zmožnosti učenca (I38)
- odvisno od zmožnosti učenca (J42)
- odvisno od specifične težave učenca (I39)
- odvisno od specifične težave učenca (J43)

Časovni okvir osebnega svetovanja oz. pogovora

- pred osebnim svetovanjem oz. pogovorom je potrebno najprej pridobiti soglasje staršev (K74)
- vključen v delo, saj ne moreš nekomu pomagati samo skozi učenje ampak tudi skozi pogovor (L42)
- del šolske ure (J47)
- del šolske ure (I41)
- izjemoma več kot del šolske ure (I42)
- izjemoma več kot le del šolske ure (J48)
- enkrat na teden (K78)
- enkrat na 14 dni (K77)
- enomesečno (K75)
- več let (K76)
- svetovanje ni potrebno (J49)
- svetovanje ni potrebno (I43)
- omejen (I40)
- omejen (J46)

Časovni okvir izdelave individualnega učnega načrta

- 1 mesec (I44)
- 1 mesec (J50)
- 1 mesec (K79)
- 1 mesec (L43)
- v praksi bi potrebovali več časa, da bi bolje spoznali otroka (I45)
- v praksi bi potrebovali več časa, da bi bolje spoznali otroka (J51)

Način vključenosti staršev v individualno učno pomoč

- mnenja staršev so vključena, upoštevana oz. dobrodošla (K83)
- s starši stopijo v stik še preden pride do odločbe, saj učenec potrebuje pomoč tudi doma (K80)
- najprej podučijo starše kako pomagati učencu doma in vzporedno delajo z učencem (J55)
- najprej podučijo starše kako pomagati učencu doma in vzporedno delajo z učencem (I49)
- staršem svetujejo kako naj z otrokom delajo v smislu učne pomoči (L44)
- svetujejo staršem kako pomagati učencu doma (K81)
- starši dobijo konkretna navodila za delo z učencem v domačem okolju (J52)
- starši dobijo konkretna navodila za delo z učencem v domačem okolju (I46)
- od staršev je odvisno ali pomoč učencu doma dejansko tudi izvajajo (I47)
- od staršev je odvisno ali pomoč učencu doma dejansko tudi izvajajo (J53)
- včasih starši z neupoštevanjem predlaganih postopkov npr. pri računanju porušijo ves trud (I48)
- včasih starši z neupoštevanjem predlaganih postopkov npr. pri računanju porušijo ves trud (J54)
- če ni dodatne pomoči staršev doma niti ni pozitivnih rezultatov (L45)
- učencu je težje napredovati če ne poteka kontinuirano delo za šolo v domačem okolju (J56)
- učencu je težje napredovati če ne poteka kontinuirano delo za šolo v domačem okolju (I50)
- rezultati so boljši tam, kjer starši doma učencu pomagajo (K82)

Način vključenosti staršev v osebno svetovanje oz. pogovor

- starši so vključeni v osebno svetovanje oz. pogovor, saj morajo podati soglasje (K84)
- starši imajo možnost priti na razgovor z razrednikom ali svetovalno službo (K86)
- osebno svetovanje je vezano na predloge in prikaze ustreznih načinov, pristopov k učenju v domačem okolju (I51)
- osebno svetovanje je vezano na predloge in prikaze ustreznih načinov, pristopov k učenju v domačem okolju (J57)
- osebno svetovanje je včasih vezano tudi na vzgojno področje (doslednost, meje, vztrajnost, mirnost, razlaga nekih otrokovih težav za njihovo lažje razumevanje otroka ipd.) (I52)
- osebno svetovanje je včasih vezano tudi na vzgojno področje (doslednost, meje, vztrajnost, mirnost, razlaga nekih otrokovih težav za njihovo lažje razumevanje otroka ipd.) (J58)
- v primeru da učenec dobi administrativni opomin, je osebno svetovanje oz. pogovor obvezen, a so starši tudi obveščeni (K85)
- specialna pedagoginja ne opravlja osebnega svetovanja oz. pogovora (L46)

Način vključenosti staršev v izdelavo individualnega učnega načrta

- starši so vključeni skozi mnenja in predloge (K87)
- starši so vključeni skozi predloge o pomoči za učenca (L48)
- starši so vključeni skozi strokovno mnenje (L47)
- starši so vključeni tudi pri odločbah, saj so oni tisti, ki prinesejo strokovno mnenje (K88)
- vsak starš je pred sprejemom formalnega individualnega učnega načrta povabljen na pogovor, kjer je možnost, da se določene stvari spremenijo ali dodelajo (I55)
- vsak starš je pred sprejemom formalnega individualnega učnega načrta povabljen na pogovor, kjer je možnost, da se določene stvari spremenijo ali dodelajo (J61)
- nekateri starši želijo zelo temeljito pregledati formalni individualni učni načrt (I53)
- nekateri starši želijo zelo temeljito pregledati formalni individualni učni načrt (J59)
- nekateri starši nimajo nobene želje pregledati formalni individualni učni načrt, saj trdijo da to ni njihovo delo (J60)

- nekateri starši nimajo nobene želje pregledati formalni individualni učni načrt, saj trdijo da to ni njihovo delo (I54)

Način določanja ciljev individualnega dela

- učence poznajo in za vsakega točno vedo na katerem področju morajo delati in napredovati (I57)
- glede na otrokove trenutne sposobnosti (K93)
- pomembno je, da opazijo učenčeva močna področja (K89)
- glede na otrokove dosežke (K94)
- pomembna je krepitev močnih področij učenca, saj posledično lahko pride do pozitivnih sprememb na šibkih področjih (K91)
- pomembno je, da opazijo učenčeva šibka področja (K90)
- glede na težave, ki jih učenec ima (L50)
- glede na prednost določenega predmeta oz. glede na predmet, ki učencu povzroča težave (L49)
- primer če ima učenec težave pri razumevanju besedila, se mu besedilo prilagodi in skupaj z učiteljem ga s pomočjo pogovora in usmerjanja posledično bolje razume (K92)
- po določenem času se cilje, sposobnosti in dosežke preverja (K95)
- od vseh obveznosti, za to ni časa (I56)
- od vseh obveznosti, za to ni časa (J62)

Težave otrok/mladostnikov ki koristijo individualno delo

- osebno močnejših učencev se zbadljivke sovrstnikov ne dotaknejo (I58)
- občutljivost na pripombe sovrstnikov in učiteljev (I61)
- nizko samopodobo (I59)
- nesamozavest (I60)
- dolgotrajna bolezen (I62)
- gluhost in naglušnost (I63)
- govorno-jezikovne motnje (I64)
- z branjem (L51)
- s pisanjem (L52)

- z računanjem (L53)
- z grafomotoriko (L54)
- učne težave (K96)
- primanjkljaji na posameznih področjih učenja (I65)
- primanjkljaji na posameznih področjih učenja (J63)
- težave v socialni integraciji (K99)
- vedenjske težave (K97)
- vedenjske motnje (I67)
- čustvene težave (K98)
- čustvene motnje (I66)
- s koncentracijo (L55)
- s pozornostjo (L56)

Težave pri individualnem delu

- učenec ne dela doma (L57)
- pomanjkanje motivacije učencev, ker nekateri individualno delo jemljejo kot dodatno delo (K105)
- učenec ne upošteva navodil (L58)
- ne vključenost staršev v pomoč učencu (L59)
- starši redko sami od sebe pridejo (L60)
- nekateri starši se zelo trudijo in vse zadeve budno spremljajo (L61)
- pomanjkanje kabinetov za individualno delo (I68)
- pomanjkanje kabinetov za individualno delo (J64)
- učenca dodatno iskanje prostora po šoli destimulira (I69)
- učenca dodatno iskanje prostora po šoli destimulira (J65)
- veliko je otrok, ki ne dobijo odločbe, a kljub temu potrebujejo dodatno pomoč (K100)
- velika škoda je, da nekateri otroci niso upravičeni do dodatne pomoči, zgolj zaradi tega ker ne dosegajo nekih točno določenih standardov (K104)
- šola se sama odloči koliko ur dodatne pomoči bo namenila otroku, ki ni dobil odločbe (K101)
- na razredni stopni dodatna pomoč uspešno poteka, kljub temu, da so nekateri otroci brez odločbe (K102)

- na predmetni stopnji poteka dodatna pomoč za otroke brez odločb prek javnih del in dodatnih inštrukcij s strani staršev (K103)

Pridobitve otrok/mladostnikov ob individualnem delu

- spodbudo (J70)
- spodbude (I74)
- podporo (I70)
- podporo (J66)
- razumevanje (I72)
- razumevanje (J68)
- pomoč (I75)
- pomoč (J71)
- pozornost specialne pedagoginje (L62)
- usmerjanje (I73)
- usmerjanje (J69)
- vodenje (I71)
- vodenje (J67)
- samostojnost (L66)
- samopodobo (K107)
- samozavest (K106)
- zavedanje, da sami zmorejo ogromno in so lahko zelo uspešni (K109)
- uvid, da če v določene stvari vložijo trud, energijo in motivacijo imajo možnost uspeha (K108)
- možnost, da lahko izrazijo tisto kar znajo (L63)
- načine dela, ki so jim bolj primerni (L65)
- nekateri bolje delajo individualno (L64)
- izboljšajo se jim učne navade (K110)
- pridobijo nove učne navade (K111)
- lažjo organiziranost šolskega dela (K112)

Načini merjenja uspešnosti individualnega dela

- sprotno preverjanje (L69)

- uspešnost se ne sme meriti na splošno ampak individualno za vsakega posameznika (K116)
- če individualno napreduje (J73)
- po opažanjih, če otrok napreduje (L67)
- po opažanjih če si otrok zapomni zadeve (L68)
- s feedbackom otrok (K114)
- s pogovori s starši (K115)
- za nekoga je lahko uspešno zgolj to da je do nečesa sam prišel (K117)
- lepe ocene (K118)
- na podlagi učnega uspeha (L70)
- učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami daje vse od sebe in živi v realnosti (I77)
- učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami želi, da bi čim več otrok kasneje v življenju uspelo (I78)
- zavedajo se da bodo ti učenci težko ujeli uspešne vrstnike (J74)
- obstajajo odstopanja, ko otroci kasneje v življenju niso uspešni (I79)
- to je zelo težko (J72)
- nimajo posebne evalvacije (K113)
- ga ne merijo (I76)

9.8. ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE - UČENCI

INDIVIDUALNA POMOČ

Oblike individualnega dela

- vključenost v individualno učno pomoč (C1)
- vključenost v individualno učno pomoč (D1)
- vključenost v individualno učno pomoč (E1)
- vključenost v individualno učno pomoč (F1)
- vključenost v osebno svetovanje (E2)
- vključenost v osebno svetovanje (F2)
- vključenost v osebni pogovor (C2)
- vključenost v osebni pogovor (D2)
- vključenost v izdelavo formalnega individualnega učnega načrta (C3)

- vključenost v izdelavo formalnega individualnega učnega načrta (E3)
- vključenost v izdelavo formalnega individualnega učnega načrta (F3)
- vključenost v individualno pisanje testov s podaljšanim časom (C4)

Potek individualne učne pomoči

- vadita (E7)
- prilagojena njemu (C5)
- podobnost z dopolnilnim poukom (C6)
- trikrat tedensko (D3)
- dogovor o času in dnevu poteka individualne učne pomoči z učiteljico (E4)
- pogovor o relevantnih zadevah (E5)
- pogovor o novostih (F5)
- pogovor o možnih težavah pri različnih predmetih (E6)
- pomoč v primeru nerazumevanja (F7)
- občasno prihod pred poukom ki je namenjen učenju (E8)
- učenje snovi (F6)
- s predmetnimi učitelji (D4)
- dogovor z učiteljico (F4)

Način vključenosti v izdelavo individualnega učnega načrta

- s formalnim individualnim učnim načrtom je seznanjen (D5)
- na začetku leta (C7)
- izdelava poteka enkrat letno, na začetku leta (E9)
- podajanje predlogov o spremembah (C8)
- vključenost skozi predloge o spremembah na bolje in lažje (E10)
- vključenost skozi predloge o možnih izboljšavah (F8)

Pozitivno mnenje o individualnem delu

- individualno posvečanje (E11)
- počasnejše obravnavanje snovi (C10)
- temeljitejše obravnavanje snovi (C9)
- izpopolnitev zapiskov (C11)

- posledično je učenje lažje (C12)
- pomoč (E13)
- razlaga (E12)
- dodatna razlaga (F9)
- dodatno delo z učitelji (D6)

Pri čem individualno delo pomaga prejemnikom

- pri učnem uspehu (D7)
- pri uspehu (F11)
- pri ocenah (E14)
- pri ocenah (F10)
- pri angleščini (C13)

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta individualne učne pomoči

- 3-4 (F12)
- 4 (C14)
- 4 (D8)
- 4 (E15)

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta osebnega svetovanja/pogovora

- 1 (C15)
- 4 (F13)
- 5 (D9)
- 5 (E16)

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta izdelave individualnega učnega načrta

- 2 (D10)
- 4 (C16)
- 4 (E17)
- 4 (F14)

Zaupanje mentorjem/učiteljem

- zaupanje v učitelje (C17)
- učiteljem zaupa (E18)
- učiteljem zaupa (F15)
- odvisno od tega za kaj se gre (D11)

Možni občutki neprijetnosti zaradi individualnega dela

- ni neprijetnih občutkov (C18)
- včasih so bili neprijetni občutki vključeni (D12)
- včasih so bili prisotni neprijetni občutki (F16)
- na začetku malce neprijetni občutki (E19)
- dandanes je neprijetnih občutkov manj (D13)
- dandanes neprijetnih občutkov ni več (E20)
- pomoč ni nič kaj takega (F18)
- razumevanje prijateljev (C19)
- olajšanje pri ocenah in spraševanju (E21)
- dandanes ji je vseeno zaradi pomembnosti učnega uspeha (F17)

Dnevni časovni okvir individualne učne pomoči

- premalo časa (C20)
- eno šolsko uro (F19)
- eno šolsko uro (D14)
- eno šolsko uro (E22)
- dve šolski uri na teden (C21)
- dvakrat tedensko (E23)
- trikrat tedensko (F20)
- v primeru izostanka se ure nadomestijo (F21)

Odmori v času individualne učne pomoči – kdo jih določa

- zaradi trajanja individualne učne pomoči eno šolsko uro, odmora ne potrebuje (F22)
- ga ne potrebujem (C22)
- ga ne potrebuje (D15)

- če bi ga potreboval, bi ga dobil (C23)
- v primeru dveh šolskih ur skupaj ima odmor (E24)

Številčnost oseb ki nudijo individualno učno pomoč

- vedno ista za en predmet (C24)
- vedno ista za en predmet (C25)
- vedno ista oseba (E25)
- za en predmet vedno ista oseba (D16)
- za vsak predmet drug učitelj (F24)
- torej vedno ena in ista oseba (F25)
- individualno učno pomoč ima za tri predmete (F23)

Mnenje o številčnosti oseb ki nudijo individualno učno pomoč

- bolje je vedno ista oseba (C26)
- bolje je vedno ista oseba za en predmet (D17)
- bolje je vedno ista oseba (E26)
- bolje je vedno ena in ista oseba (F26)

Razlog mnenja o številčnosti oseb ki nudijo individualno učno pomoč

- ni potrebe po dodatni razlagi in izgubi časa (F28)
- v primeru nedokončanih stvari se ve kje je potrebno nadaljevati (F27)
- zaradi navajenosti na osebo (E27)

Številčnost oseb ki nudijo osebno svetovanje/pogovor

- vedno ista oseba (C27)
- vedno ista oseba (D18)
- vedno ista oseba (E28)
- vedno ista oseba (F29)

Mnenje o številčnosti oseb ki nudijo osebno svetovanje/pogovor

- bolje je vedno ista oseba (C28)
- bolje je vedno ista oseba (D19)

- bolje je vedno ista oseba (E29)
- bolje je vedno ena in ista oseba (F30)

Razlog mnenja o številčnosti oseb ki nudijo osebno svetovanje/pogovor

- lažje zaupanje (C29)
- večja možnost za zaupanje (F31)
- večje zaupanje (D20)
- poznanstvo drug drugega in težav (F32)
- ni potrebe po ponovni razlagi o tem kaj se je že zgodilo (E30)
- znanje o osebi in ni potrebe po ponavljanju (E31)

Številčnost oseb ki nudijo izdelavo individualnega učnega načrta

- poteka enkrat letno (C31)
- prisotnost velikega števila učiteljev (C30)
- vedno iste osebe (D21)
- vedno iste osebe (E32)
- vedno iste osebe (F33)

Mnenje o številčnosti oseb ki nudijo izdelavo individualnega učnega načrta

- bolje je vedno iste osebe (D22)
- bolje vedno iste osebe (E33)
- bolje so vedno iste osebe (F34)
- prisotnost velikega števila učiteljev (C32)

Razlog mnenja o številčnosti oseb ki nudijo izdelavo individualnega učnega načrta

- zaradi poznanstva (F35)
- gre za ljudi ki jo poznajo in želijo pomagat (E34)
- zaradi truda njej v prid (F36)
- na ta način dobi kvalitetno pomoč (F37)

9.9. OSNO KODIRANJE – ZAPISOVANJE KONCEPTOV – PUMOVCI IN UČENCI (intervjuji A, B, C, D, E in F)

Individualno delo

Oblike individualnega dela

Mladostniki, ki obiskujejo neformalni program PUM, so vključeni v individualno učno pomoč in osebno svetovanje oz. pogovor.

Učenci iz formalnih programov OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj so, za razliko od neformalnega programa PUM, poleg individualne učne pomoči in osebnega svetovanja oz. pogovora vključeni tudi v izdelavo individualnega učnega načrta.

Pozitivno mnenje o individualnem delu

Pozitivno mnenje, ki sta ga intervjuvanca iz neformalnega programa PUM izrazila glede individualnega dela, je temeljilo predvsem na pozitivnem odnosu mentorjev in prostovoljcev, saj sta povedala, da je to največ, kar jima pomeni, da se nekdo z njima lepo pogovarja, ne kriči, ju spoštuje in spodbuja; ter dejstvo, da se jima nekdo individualno posveča, saj pravita, da sta to vedno potrebovala, a nikoli imela.

Pozitivno mnenje, ki so ga intervjuvanci iz formalnih programov OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj izrazili glede individualnega dela, je prav tako kot na PUM-u predvsem individualno posvečanje. Za razliko od PUM-a pozitivno mnenje o individualnem delu vključuje tudi šolski del, in sicer možnost počasnejšega in temeljitejšega obravnavanja snovi ter izpopolnitve zapiskov. Posledično jim je učenje mnogo lažje, saj od nekaterih učiteljev dobijo pomoč, dodatno razlago in čas.

Pri čem individualno delo pomaga prejemnikom

Individualno delo udeležencema PUM-a pomaga predvsem pri učenju in pomnjenju, ker jima je lažje, če pri tem nista sama in lahko računata na nekoga oz. na njegovo pomoč. Ogromno jima pri osebni svetovanju pomaga to, da dobita nasvete za življenje in pogled iz drugega zornega kota, ko sta v težavah in potrebujeta pomoč.

Učencem iz formalnih programov individualno delo največ pomaga pri ocenah, učnem uspehu in, enemu izmed intervjuvancev, pri angleščini. Torej, bolj na šolskem področju kot na osebnem, saj o tem niso nič povedali.

Zaupanje mentorjem/učiteljem

Mentorjem udeleženca PUM-a zaupata, saj bi bilo brez njih veliko težje, ravno zaradi pomoči na osebni ravni. Zaupanje v nekoga jima pomeni ogromno; da lahko stopita do nekoga in povesta svoje občutke, za katere nikoli ne bosta grajana, jima je nekaj neprecenljivega.

Malce drugačna slika je pri učencih iz formalnih programov, saj učiteljem načeloma zaupajo, le eden je izrazil, da jim zaupa odvisno od tega, za kaj gre (zaupa učiteljem, da mu bodo pomagali na vso moč, a ne zaupa ravno rad svojih osebnih stisk in težav, saj se mu zdi, da je to njegova osebna stvar, ki se učiteljev ne tiče). Zaupanje je za vsakega predstavljalo možnost nekemu zaupati svoje težave in stiske ter verjetje učitelju, da mu bo ta pomagal in ne metal polen pod noge; v smislu, da bi mu želel slabo.

Možni občutki neprijetnosti zaradi individualnega dela

Neprijetnih občutkov pri udeležencema PUM-a zaradi vključenosti v individualno delo ni in jih tudi nikoli ni bilo, saj sta oba mnenja, da to ni popolnoma nič sramotnega ali grdega.

Učencem formalnih programov dandanes ni popolnoma nič, ker jih prijatelji razumejo in pomoč ni nič kaj takega, ampak so jih, za razliko od udeležencev PUM-a, včasih imeli, torej, jim je bilo nerodno in jih je bilo sram, a so se s tem sprijaznili, saj jim je bolj pomembno, da uspešno zaključijo šolanje.

Individualna učna pomoč

Potek individualne učne pomoči

Mladostniki, ki obiskujejo neformalni program PUM v Radovljici so vključeni v individualno učno pomoč (mladostnik se s tistim, ki mu bo pomagal pri učenju umakne v prostor, kjer sta lahko sama, in kjer imata mir za učenje). Podatke s kom in kdaj se bodo učili izvejo zjutraj na animaciji. Pri nekaterih le-ta poteka v obliki zapiskov, tako da skupaj s tistim, ki mu nudi individualno učno pomoč, izpisuje pomembne stvari iz skripte, zvezka ali učbenika. Pri

matematiki, na primer, delajo vaje, saj se drugače matematike ne da naučiti. Nekaterim najbolj pomaga branje, saj imajo občutek, da si tako največ zapomnijo.

Pri učencih iz formalnih programov OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj individualna učna pomoč prav tako poteka prilagojena njim, v smislu dopolnilnega pouka oz. možnost dodatnega časa z učiteljem. O času in dnevu se dogovorijo skupaj z učitelji, tako kot se udeleženci PUM-a dogovorijo skupaj z mentorji. Po navadi se v tem času, tako kot na PUM-u, vadi in uči določeno snov skupaj s predmetnimi učitelji (razen, da se udeleženci PUM-a učijo skupaj s prostovoljci ali študenti), najprej pa se pogovarjajo o pomembnih zadevah (za tisti dan ali tisto obdobje, kaj se jim dogaja v življenju), novostih in možnih težavah pri različnih predmetih, da vzpostavijo nek stik (enako, kot to poteka na PUM-u).

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta individualne učne pomoči

Lestvično sta oba pumovca opredelila efekt individualne učne pomoči s 4.

Učenci iz formalnih programov so lestvično opredelili efekt individualne učne pomoči sledeče, eden ga je opredelil s 3-4, ostali pa s 4.

Dnevni časovni okvir individualne učne pomoči

Dnevni časovni okvir individualne učne pomoči je na PUM-u običajno eno uro, razen pred izpitom lahko traja tudi dlje.

Dnevni časovni okvir v formalnih programih je eno ali dve šolski uri, dvakrat ali trikrat tedensko, v primeru izostanka (ali zaradi bolezni ali zaradi kake ekskurzije) pa se te ure nadomestijo.

Odmori v času individualne učne pomoči – kdo jih določa

Odmore udeležencem PUM-a določa tisti, s katerim se učijo.

Učenci formalnih programov, če individualna učna pomoč traja eno šolsko uro, odmora ne potrebujejo, če pa traja dve šolski uri, ga dobijo vmes med urama (nihče jim ga ne dodeli, a jim po 45 minutah vedno pripada).

Številčnost oseb, ki nudijo individualno učno pomoč, mnenje o številčnosti in razlog mnenja

Osebe, ki pumovcem nudijo individualno učno pomoč, se menjavajo, čeprav sta oba izrazila mnenje, da bi jima bilo bolje, če bi bile vedno iste osebe, in sicer zato, ker ima lahko vsak drugačne pristope, ker posledično ne bi bilo potrebno na vsaki individualni učni pomoči razlagati, kakšen način dela mu ustreza in kako bi se mu bilo najlažje učiti.

Osebe, ki učencem nudijo individualno učno pomoč, so za razliko od PUM-a vedno ene in iste za vsak predmet (torej, vedno isti na primer za matematiko, vedno isti za angleščino itd.) in ta način jim tudi (tako kot udeležencem programa PUM) najbolj ustreza, saj se v primeru nedokončanih stvari točno ve, kje je potrebno nadaljevati in ni potrebe po dodatni razlagi in izgubi časa s tem ter zaradi navajenosti na eno osebo.

Osebno svetovanje oz. pogovor

Potek osebnega svetovanja oz. pogovora

Mladostniki, ki obiskujejo neformalni program PUM v Radovljici, so vključeni v osebno svetovanje oziroma pogovor, ki poteka vedno individualno ena na ena. Do njega lahko pride ali v primeru konflikta med udeleženci v skupini, katerega pravita, da vedno sproti rešujejo, ali pa zgolj iz informativnega razloga; na primer, kako se imaš, kako je doma, kako je v ljubezni idr., saj so to teme, ki jima največ pomenijo in so včasih lahko tudi najbolj pereče.

Učenci iz formalnih programov OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj so prav tako vključeni v osebno svetovanje oz. pogovor, ki poteka, tako kot na PUM-u, individualno v primeru konfliktov. V formalnih programih morajo učenci, za razliko od PUM-a, prinesiti soglasje staršev, da do osebnega svetovanja oz. pogovora sploh pride.

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta osebnega svetovanja/pogovora

Lestvično sta oba pumovca opredelila efekt osebnega svetovanja oz. pogovora s 4.

Učenci iz formalnih programov so lestvično efekt osebnega svetovanja oz. pogovora opredelili sledeče: eden je opredelil z 1, eden s 4 in dva s 5.

Številčnost oseb, ki nudijo osebno svetovanje/pogovor, mnenje o številčnosti in razlog mnenja

Pri udeležencih PUM-a je glede na osebe, ki nudijo osebno svetovanje oz. pogovor (to so mentorice), očitno pri vsakem različno, saj je en intervjuvanec dejal, da se osebe menjavajo, en pa, da gre za vedno isto osebo. Oba sta izrazila, da bi jima bilo bolje, če bi šlo vedno za isto osebo, in sicer zaradi tega, ker bi obstajal med njima nek stik in bi tej osebi lažje zaupal svoje težave.

Osebe, ki učencem formalnih programov nudijo osebno svetovanje oz. pogovor, so, za razliko od PUM-a, vedno ene in iste in to jim tudi najbolj odgovarja. Razlog je, tako kot za udeleženca PUM-a, predvsem v lažjem zaupanju te osebe, saj osebnih težav in stisk nočejo govoriti vsem učiteljem ali znancem, ampak zgolj tistemu, ki mu zaupajo v tej meri, da sploh o tem lahko govorijo (in ne bodo obsojani) in verjamejo v to, da jim bo taista oseba pomagala rešiti težavo ali stisko; poznanstvu drug drugega in težav ter posledično tudi ni potrebe po ponavljanju o tem, kaj se je že zgodilo.

Individualni učni načrt

Način vključenosti v izdelavo individualnega učnega načrta

Mladostniki, ki obiskujejo program PUM v Radovljici, niso vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta, ampak to delo izvedejo mentorice. Zavedajo se, da jim predstavlja pomoč pri organiziranosti, lažje spremljajo svoje opravljene in neopravljene izpite in ne nazadnje so zaradi tega uspešnejši pri izpiti.

Učenci iz formalnih programov OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj so, za razliko od udeležencev PUM-a, v izdelavo individualnega učnega načrta (eden izmed intervjuvancev pravi, da je z njim seznanjen, torej, da ve čemu služi, ni bil pa še vanj aktivno udeležen) vključeni. Individualni načrt se izdeluje enkrat letno, in sicer na začetku leta. Vključeni so skozi predloge o možnih izboljšavah oz. spremembah (eden izmed intervjuvancev je vključen tudi skozi individualno pisanje testov s podaljšanim časom), torej, kaj bi po njihovem mnenju morali spremeniti, da bi jim bilo še lažje.

Lestvična opredelitev (od 1 do 5) efekta izdelave individualnega učnega načrta

Lestvično so opredelili efekt izdelave individualnega učnega načrta sledeče: eden z 2, ostali trije pa s 4.

Ker udeleženci PUM-a niso vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta, na to vprašanje niso želeli odgovarjati.

Številčnost oseb, ki nudijo izdelavo individualnega učnega načrta, mnenje o številčnosti in razlog mnenja

Osebe, ki učencem formalnih programov nudijo izdelavo individualnega učnega načrta so vedno iste (prisotnost velikega števila učiteljev) in to tudi vsem najbolj odgovarja. Razlog je v tem, da gre za ljudi, ki jih poznajo, se trudijo njim v prid, jim želijo pomagati. Le na ta način lahko dobijo kvalitetno pomoč.

Ker udeleženci PUM-a niso vključeni v izdelavo individualnega učnega načrta, na to vprašanje niso želeli odgovarjati.

9.10. OSNO KODIRANJE – ZAPISOVANJE KONCEPTOV – MENTORJI IN UČITELJI (intervjuji G, H, I, J, K in L)

Individualno delo

Izvajane vrste individualnega dela

V neformalnem programu PUM v Radovljici izvajajo naslednje vrste individualnega dela: intervju ob vstopu mladostnika v PUM (v katerem udeleženci opredelijo cilje, želje, hobije idr.), individualno učno pomoč, spremljanje udeležencev skozi celo leto (kako napredujejo), spremljanje in vodenje udeležencev na šole, govorilne ure in druge inštitucije, osebno svetovanje oz. pogovor in individualni učni načrt (v katerem so opredeljeni izobraževalni in osebni cilji ter se skozi leto spreminja). PUM ima tudi svojo mrežo strokovnjakov, namen PUM-a pa ni terapevtski, ampak je usmerjanje mladostnikov v različne oblike pomoči, če jo potrebujejo.

V formalnem programu OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj izvajajo zgolj individualno učno pomoč (pomoč učencem s posebnimi potrebami usmerjenimi z odločbami s strani zavoda za šolstvo, individualna pomoč za učence z odločbo, dodatna strokovna pomoč za otroke z odločbo, individualno delo z otroci z odločbo, individualna strokovna pomoč, individualno delo z otroki z učnimi težavami, individualno delo z otroki brez odločbe), osebno svetovanje oz. pogovor (zaradi vedenjskih, čustvenih ali drugih težav) in izdelavo individualnega učnega načrta.

Načini ugotavljanja metod individualnega dela

Načini ugotavljanja metod individualnega dela so v neformalnem programu PUM predvsem skozi osebno svetovanje oz. pogovor z upoštevanjem želja udeležencev, dogovornim pristopom in delovanjem tukaj in sedaj.

V formalnih programih OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj metode individualnega dela ugotavljajo, tako kot na PUM-u, skozi pogovor, skozi spoznavanje, poznavanje specifik in težav učenca in vse to skozi dogovorni pristop. Razlika je v tem, da ne uporabljajo delovanja tukaj in sedaj. Nekatere obravnave lahko trajajo tudi leto ali več. V času obravnave imajo učitelji možnost spoznati, kateri tip je učenec (slušni, tipni ali vizualni), spoznati njegove učne strategije, kako se posamezen učenec loti učenja, kako in na kakšen način preverja znanje in organiziranje njegovega prostega časa. Ugotovitve v času obravnave se upoštevajo pri individualnem delu z učencem.

Način določanja ciljev individualnega dela

Cilje individualnega dela na PUM-u določajo v skladu s potrebami in željami udeležencev, in sicer, pri osebnih dosežkih gre bolj za individualne razgovore (pomembno je, da opaziš udeleženčevo še tako majhno spremembo, kot je na primer frizura) oz. pogovore. Cilje zapišejo tako v individualni učni načrt, kakor tudi v osebni list vsakega udeleženca (v osebni listu je intervju ob vstopu v program, cilji in dosežki udeleženca). Sicer pa je vsakodnevno na animaciji razvidno, katere izpite mora kdo narediti, prav tako pa so razobešeni na stenah, da je vsem vidno in si udeleženci lahko sami označijo, katere izpite so že opravili in s kakšno oceno.

V formalnem programu OŠ Franceta Prešerna Kranj cilje določajo glede na otrokove trenutne sposobnosti (učence poznajo in vedo, na katerem področju morajo delati in napredovati) in glede na prednost določenega predmeta, ki učencu povzroča težave (npr.: če ima učenec težave pri razumevanju besedila, se mu besedilo prilagodi in ga skupaj z učiteljem, s pomočjo pogovora in usmerjanja, posledično bolje razume). Pomembno je, da opazijo učenčeva močna in šibka področja, in da krepijo močna področja, saj posledično lahko pride do pozitivnih sprememb na šibkih področjih. Na OŠ Gorje pravijo, da ob vseh obveznosti za to nimajo časa. Za razliko od PUM-a, v formalnih programih določajo cilje individualnega dela bolj skozi šolske aktivnosti, v smislu določenih težav pri učenju in predmetov, ki učencem delajo težave (če cilje sploh določajo, saj jih očitno v OŠ Gorje ne), ne pa toliko skozi želje učencev in njihove predloge, kakor to izvajajo na PUM-u.

Težave otrok/mladostnikov, ki koristijo individualno delo

Težave mladostnikov, ki so vključeni v program PUM so: revščina, osebnostne težave, občutki zapuščenosti, v primeru ločitve staršev, ko si ustvarijo novo družino (ki so lahko resnični ali povzročeni nehote), težave v odnosih doma, težave z alkoholizmom doma, nasilje v družini in posledično težave z nasiljem, medvrstniško nasilje, samopoškodbeno vedenje (rezanje), spolne zlorabe, motnje hranjenja (lansko leto je 5 od 7 deklet imelo eno izmed motenj hranjenja), duševne težave (depresija) in psihotične izkušnje (shizofrenija). PUM v prvi vrsti ni namenjen mladim z duševnimi težavami, a zelo dobro sodelujejo s psihiatrično bolnišnico Begunje. Ko so mladostniki odpuščeni iz psihiatrične bolnišnice Begunje, je za njih koristno, da se vključijo v PUM, saj so vsi udeleženci enakovredni drug drugemu, ni favoriziranja, ne glede na to, ali kdo jemlje zdravila ali ne. Udeležencem največ pomeni, da se lahko vključijo v vrstniško skupino, ki ne obsoja, kjer so dobrodošli in varni.

Težave učencev iz formalnih programov, ki koristijo individualno delo, so naslednje: nizka samopodoba, nesamozavest, dolgotrajna bolezen, gluhost in naglušnost, govorno-jezikovne motnje, težave z branjem, pisanjem, računanjem, grafomotoriko, koncentracijo, pozornostjo, primanjkljaji na posameznih področjih učenja, učne težave, težave v socialni integraciji, vedenjske težave, čustvene težave in občutljivost na pripombe sovrstnikov in učiteljev; medtem ko se osebno močnejših učencev zbadljivke sovrstnikov ne dotaknejo. Več kot očitno se, za razliko od neformalnega programa, v formalnih programih bolj osredotočajo na težave, ki jih ima učenec v zvezi s šolo in učenjem, medtem ko na PUM-u v ospredje postavljajo

težave in zadeve, ki se dogajajo udeležencem izven šolskega sistema, saj je velikokrat ravno tam razlog za težave z učenjem.

Težave pri individualnem delu

Težave pri izvajanju individualnega dela v neformalnem programu PUM so: premalo časa za vse mladostnike, zgodbe in težave mladostnikov so pretresljive in včasih ne veš, kako pomagati, zato je supervizija izrednega pomena, na kateri psihoterapevt pomaga po vseh svojih močeh. Največja frustracija je, da ni dovolj časa, da bi se pogovorili z vsemi, tudi, če je očitno, da udeleženec to potrebuje, saj so trije mentorji zadolženi za celo skupino, za projektno, produkcijsko in individualno delo. PUM ni namenjen razreševanju, a, če je v praksi nekdo sesut, se boš sigurno temu posvetil. Torej, če ni individualnega dela, potem tudi skupina ne deluje dobro in obratno, in ravno zaradi tega je individualno delo dokaj kompleksno.

Težave, s katerimi se pri individualnem delu soočajo učitelji v formalnih programih, so popolnoma drugačne kot na PUM-u, in sicer: učenec ne dela doma, pomanjkanje motivacije učencev, ker nekateri individualno delo jemljejo kot dodatno delo, če učenec ne upošteva navodil, pomanjkanje kabinetov (učenca dodatno iskanje prostora po šoli destimulira) in ne vključenost staršev v pomoč učencu (starši redko sami od sebe pridejo, medtem ko se nekateri zelo trudijo in vse zadeve budno spremljajo). Na žalost je veliko otrok, ki ne dobijo odločbe, a kljub temu potrebujejo dodatno pomoč. Velika škoda je, da nekateri otroci niso upravičeni do dodatne pomoči zgolj zato, ker ne dosegajo nekih točno določenih standardov. Za te otroke se šola sama odloči koliko ur dodatne pomoči bo namenila otroku, ki ni dobil odločbe. Na razredni stopnji dodatna pomoč uspešno poteka, kljub temu, da so nekateri otroci brez odločbe. Na predmetni stopnji poteka dodatna pomoč za otroke brez odločb prek javnih del in dodatnih inštrukcij s strani staršev. Torej, če primerjamo, se zopet pojavi enako kot že nekajkrat poprej, in sicer: v formalnih programih se zopet osredotočajo na težave, ki se tičejo zgolj učenja in materialnih zadev, kot je na primer pomanjkanje kabinetov. Ne posvečajo pa se toliko težavam na osebni ravni, torej, tako kot na PUM-u, kjer se trudijo omogočiti in pomagati udeležencem preživeti skozi življenje, saj je na ta način šolsko delo mnogo bolj olajšano.

Pridobitve otrok/mladostnikov ob individualnem delu

Pridobitve mladostnikov, ki so vključeni v neformalni program PUM so, da pridobijo sposobnost reševanja svojih osebnostnih težav in razmisleka pred reakcijo, da se naučijo asertivnosti oz. zadrževanja jeze, pozitivne potrditve brez kritik, pozitivno mnenje o samem sebi. Za marsikoga PUM postane drugi, če ne še celo prvi, dom, kjer se dobro počutijo in so lahko taki, kot so.

Učenci formalnih programov ob individualnem delu pridobijo možnost, da izrazijo tisto, kar znajo (nekateri bolje delajo individualno), načine dela, ki so za njih bolj primerni, spodbudo, podporo, razumevanje, pomoč in pozornost specialne pedagoginje, usmerjanje, vodenje, postanejo bolj samostojni, več imajo samozvesti in višjo samopodobo, začnejo se zavedati, da sami zmorejo ogromno in so lahko zelo uspešni, uvidijo, da, če v določene stvari vložijo trud, energijo in motivacijo, imajo možnost uspeha. Posledično se jim izboljšajo učne navade, pridobijo nekatere nove in lažje organizirajo šolsko delo. Tukaj je opazna velika podobnost med formalnim in neformalnim programom, saj oboji povedo ogromno pridobitev na osebni ravni, ki so ene izmed najpomembnejših, da lahko ostalo deluje.

Načini merjenja uspešnosti individualnega dela

Uspešnost individualnega dela v neformalnem programu PUM merijo skozi pogovor, z vrednotenjem ciljev na tri mesece in s končno evalvacijo. Tudi sicer se uspeh kaže na razvoju mladostnika, ko opazijo njegov napredek tekom leta, njegovo dozorevanje, ko uporabljajo v življenju na novo naučene stvari, in ne nazadnje, ko sami pristopijo do mentorjev in povedo, da se na PUM-u zelo dobro počutijo.

Načini merjenja uspešnosti individualnega dela v formalnem programu OŠ Franceta Prešerna Kranj so sprotno preverjanje, po opažanjih (če učenec napreduje, in če si zapomni zadeve), s povratno informacijo otrok (za nekoga je lahko uspešno le to, da je do česa sam prišel), s pogovori s starši, preko ocen in na podlagi učnega uspeha. Torej, tako na PUM-u, kot v Kranju uspešnost na nek način merijo predvsem z upoštevanjem otrok oz. mladostnikov in skozi pogovor z njimi, ki lahko o uspehu največ povedo (poleg formalnosti, ki so ocene). V OŠ Gorje pravijo, da uspeha ne merijo, živijo v realnosti in si želijo, da bi učenci uspeli, ampak, da vseeno obstajajo odstopanja nekaterih, ki niso uspešni.

Individualna učna pomoč

Izvajalci individualne učne pomoči

V neformalnem programu PUM v Radovljici izvajajo individualno učno pomoč študentje (do sedaj so imeli samo enega študenta, ostalo so bile študentke; iz FSD, pedagogike in andragogike), prostovoljci, zunanji sodelavci prek podjemnih pogodb in občasno mentorji, če je dovolj časa. Vsako jutro se na animaciji domenijo, kdo ima učno pomoč kdaj in s kom.

V formalnem programu OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj izvajajo individualno učno pomoč popolnoma drugače kot v neformalnem programu PUM. Za to so zadolženi pedagogi (specialna in socialna pedagoginja), učitelji (razredni in predmetni učitelji) in psiholog.

Metode dela pri individualni učni pomoči

Metode dela pri individualni učni pomoči so v neformalnem programu PUM miselni vzorci, ponavljanje, branje in izpisovanje. Individualna učna pomoč vedno poteka ena na ena, saj skupinsko učenje nikoli ne deluje. Prilagajati se je treba učnim navadam in potrebam udeleženca (npr. če ima udeleženec disleksijo, motnjo pozornosti itd.), v smislu vsebine (vsebinsko je odvisno od tega, kakšen tip je mladostnik – vizualni, tipni ali slušni – ali bodo delali z miselnimi vzorci, ali bodo brali itd.). Pred individualno učno pomočjo je potrebno vzpostaviti nek stik, za boljše počutje udeleženca. Izredno pomembna je motivacija tistega, ki uči, oz. odnos do učenja tistega, ki uči, saj se ta odnos takoj preslika na udeleženca, npr. če ima prostovoljec odpor do zgodovine, ga bo imel tudi udeleženec kateremu pomaga.

Metode dela pri individualni učni pomoči v formalnih programih OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj so: metode tehnik učenja učne pomoči (dodatna razlaga s konkretizacijo učne snovi, metoda uporabe avdiovizualnih sredstev, razgovor, metoda opazovanja, zaznavanja, občutenja, metoda dela s slikami, zemljevidi, sprostivne tehnike, vaje za izboljšanje pozornosti in koncentracije, Brain gym, aktivnosti za izboljšanje branja (npr. VKM branja), zapisovanja (grafomotorika), razvijanje soc. spretnosti (soc.-interaktivne vaje, didaktične igrice, igra vlog – učenec kot igralec ali opazovalec), demonstracija, delo z besedilom, reševanje besedilnih nalog, samostojno delo itd.). V formalnih programih imajo, za razliko od PUM-a, metode točno določene po seznamu Ministrstva za šolstvo, ampak kljub temu, da PUM nima seznama metod, tako v formalnih programih, kakor tudi v neformalnih, upoštevajo

želje in potrebe učencev in udeležencev ter se z njimi učijo tako, kakor je njim lažje. Poteka pa enako v obeh programih, in sicer individualno in s poudarkom na začetni vzpostavitvi stika oz. pogovora ter z motivacijo tistega, ki uči.

Pogostost izvajanja individualne učne pomoči in njen časovni okvir

Individualna učna pomoč se na PUM-u izvaja vsak dan (ali vsak drugi dan), njen časovni okvir pa obsega eno do največ dve uri na dan, oz. odvisno od posameznika, npr. tisti, ki imajo težavo s hiperaktivnostjo, zdržijo dvakrat dnevno po pol ure z odmori.

V formalnih programih se izvaja enkrat do trikrat tedensko, odvisno od tega, koliko ur je zapisanih v odločbi učenca. Strokovnim delavcem je na razpolago 27 ur na teden, od tega jih je 23 namenjenih učencem z odločbo, 4 pa individualni in skupinski strokovni pomoči. Učenci po navadi pridejo pred uro, ko imajo prosto, ali po pouku (ampak ni enakega napredka kot zjutraj, zaradi nižje koncentracije). Poteka vsak dan, od ene do največ dveh ur (odvisno od zmožnosti učenca in specifičnosti njegovih težav). Situacija je podobna tako v formalnih, kakor tudi v neformalnih programih. Oba izvajata individualno učno pomoč vsakodnevno, ena individualna učna pomoč traja od ene do največ dveh ur. Razlika je v tem, da imajo v formalnih programih ure točno določene po odločbah učencev, v neformalnih pa ne. Zato delujejo predvsem po principu, kdaj ima nekdo izpit in se bo moral takrat učiti dlje in bolj intenzivno, drugače pa se lahko učijo manj intenzivno ali imajo celo kakšen dan prost individualne učne pomoči.

Način vključenosti staršev v individualno učno pomoč

S starši pri izvajanju individualne učne pomoči v neformalnem programu PUM sodelujejo samo, če je to želja udeleženca (večinoma si udeleženci ne želijo sodelovanja s starši) in v izjemnih primerih, npr. ko vidijo, da starši lahko pozitivno vplivajo na mladostnika. Drugače nimajo dodatno strukturiranega časa za starše, v smislu govorilnih ur, saj starši sami pokličejo, če jih kaj zanima (po navadi jih zanima šola, izpiti in udeleženčevo počutje), lahko pa pridejo tudi na pogovor.

V formalnih programih so starši, za razliko od PUM-a, vključeni predvsem preko mnenj in predlogov. S starši stopijo v stik še preden pride do odločbe, saj učenec potrebuje pomoč tudi doma. Starše podučijo in jim dajo konkretna navodila za pomoč učencu v domačem okolju.

Od njih je potem odvisno, ali delo dejansko doma tudi opravljajo ali ne. Če ni dodatne pomoči doma, ni niti nekih pozitivnih rezultatov.

Osebno svetovanje oz. pogovor

Izvajalci osebnega svetovanja oz. pogovora

V neformalnem programu PUM v Radovljici izvajajo osebno svetovanje oz. pogovor mentorice, ki izvedo za težave mladostnikov, saj jim zaupajo. Mentor PUM-a potrebuje univerzitetno izobrazbo in licenco za izvajanje mentorstva. V Radovljici so vse mentorice tudi socialne delavke (izobrazba iz socialnega dela ni pogoj za mentorstvo v PUM-u, saj ni namenjen v prvi vrsti svetovanju) in so se izobraževale iz transakcijske analize, zato osebno svetovanje oz. pogovor tudi izvajajo (v primeru, da je mentor slavist, je bolje, da ne izvaja osebnega svetovanja oz. pogovora, saj lahko škoduje). Osebno svetovanje oz. pogovor ni po kurikulumu sestavina PUM-a, a ga zaradi težav udeležencev mentorji kljub temu izvajajo. Ni pa mišljen kot terapija, saj se v primeru, da jo udeleženci potrebujejo, vključijo v druge institucije, na primer: v primeru spolnih zlorab h Katji Bašič, v primerih motenj hranjenja v svetovalnico Muza, v primerih duševnih težav k pedopsihiatriji itd.

V formalnem programu OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj izvajajo osebno svetovanje oz. pogovor (tudi v primeru konfliktov ali kršenja šolskega reda in drugih težav) učiteljica za dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami, šolska svetovalna delavka, pedagoginja (socialna pedagoginja) in psiholog. Razlika med formalnim in neformalnim programom je le v tem, da na PUM-u vključijo udeležence, če je potrebno, v druge institucije in k drugim strokovnjakom, ki jim lahko zagotovijo kvalitetno pomoč (npr.: v primeru motnje hranjenja, duševnih težav itd.), v formalnih programih pa kvalitetno pomoč, v smislu osebnega svetovanja oz. pogovora, nudijo oni sami.

Metode dela pri osebnem svetovanju oz. pogovorih

Metoda dela pri osebnem svetovanju oz. pogovoru v neformalnem programu PUM je transakcijska analiza. Le-ta ima posebna načela, in sicer: udeležencev ne kritizirajo, vsak udeleženec je O.K., neustrezna so njegova vedenja (ločitev dejanj od osebnosti udeleženca). Pogovarjajo se o tem, katera vedenja oz. dejanja niso O.K., o posledicah, ki sledijo določenim vedenjem, in skušajo udeležence s temi posledicami tudi soočiti, saj po navadi o njih ne

razmišljajo. Pogovarjajo se tudi o možnostih izboljšanja zadev. Včasih so lahko težave tako hude, da ni dobrih odločitev. Takrat jih je treba usmeriti k izboru najmanj slabe od slabih. Mentorji so v osebnih svetovanjih oz. pogovorih empatični, imajo toplino, z udeleženci ravnaajo kot z odraslimi ter uveljavljajo enakovreden odnos z njimi, saj ima vsak del odgovornosti. Njihov namen je, da se udeleženci osamosvojijo, kljub njihovi starosti, in jih na poti k osamosvojitvi in zaključku šolanja tudi krepijo. Trudijo se jim dokazati, da imajo v sebi potencial in, da je PUM prostor, kjer ta svoj potencial lahko odkrijejo. Ob vsem tem uporabljajo tudi vse vrste humorja, saj je lahko le-ta velikokrat zelo pomembna sestavina reševanja težav.

V formalnih programih se glede metode dela pri osebnem svetovanju oz. pogovoru vsaka šola približa svoji tehniki. Šoli, ki sem ju intervjuvala, uporabljata zapisovanje (ob pogovoru), razgovor, vodeni pogovor (učenec s pomočjo učiteljice najde možne rešitve), mediacijo (učenec sam uvidi problem, se z njim sooči in se sooči z rešitvami, ki jih poskuša najti), transakcijsko analizo, vedenjsko kognitivno terapijo in realitetno terapijo. Razlika je v tem, da se na PUM-u osredotočajo zgolj na načela transakcijske analize, medtem ko v formalnih programih uporabljajo več različnih metod.

Pogostost izvajanja osebnega svetovanja oz. pogovora in njegov časovni okvir

Osebno svetovanje v neformalnem programu PUM poteka vsak dan (individualno – tako kot vsi ostali konflikti vedno individualno in nikoli pred skupino). Časovno se osebnega svetovanja oz. pogovora ne meri v minutah (lahko traja od 5 minut do ene ure in pol), saj se upoštevajo potrebe udeleženca v primeru njegove težave in je odvisno od teže situacije. Poteka tudi glede na skupino in udeležence, delajo se stvari, ki imajo prednost, npr. če je nekdo na robu samomora, je jasno, da ima pogovor prednost pred kuharsko delavnico.

Pogostost osebnega svetovanja je odvisna od potreb otrok oz. od situacije v kateri se otrok nahaja. Po navadi gre za približno dve svetovanji na teden. Pred vsakim osebnim svetovanjem oz. pogovorom je treba najprej pridobiti soglasje staršev (v primeru, da učenec dobi administrativni opomin, je osebno svetovanje oz. pogovor obvezen, a so starši tudi obveščeni). Poteka lahko enkrat na teden, enkrat na 14 dni ali enkrat na mesec, eno leto ali celo več let. Časovni okvir je po navadi del šolske ure ali izjemoma več kot le del. Pri pogostosti oz. časovnem okvirju je opaznih kar nekaj razlik in podobnosti. Podobno je na

primer to, da je odvisno od situacije v kateri se učenec ali udeleženec nahaja oz. od teže situacije; razlika pa je v tem, da se na PUM-u časovno osebne svetovanja ne meri v minutah, medtem ko v formalnih programih le-ta poteka del šolske ure ali več. Ena izmed pomembnejših razlik je sigurno ta, da v formalnih programih za osebno svetovanje oz. pogovor (razen v primeru administrativnega opomina) potrebujejo soglasje staršev, medtem ko ga na PUM-u ne potrebujejo.

Način vključenosti staršev v osebno svetovanje oz. pogovor

Starši v neformalnem programu PUM v primeru osebnega svetovanja oz. pogovora raje vidijo, da mentorji poskrbijo za njihovega otroka, čeprav dobivajo informacije in imajo tudi možnost priti osebno. Drugače večinoma delajo z mladimi, saj gre za odrasle ljudi, ki so sami odgovorni za izpite in učenje, tako da ni nobenega sporočanja staršem, v smislu priganjanja, saj, če bi to izvajali tako, bi šle lahko kaj hitro zadeve v negativo. S starši sodelujejo po navadi zgolj takrat, kadar mladostnik sam izrazi to željo.

V formalnih programih so starši v osebno svetovanje oz. pogovor vključeni, kot sem že zapisala, prek soglasja. Možnost imajo tudi, da pridejo na razgovor tako k razredniku, kakor tudi k svetovalni službi. Osebno svetovanje oz. pogovor je pri starših vezan na predloge in prikaze ustreznih načinov, pristopov k učenju v domačem okolju ter včasih tudi na vzgojno področje (doslednost, meje, vztrajnost, mirnost, razlaga nekih otrokovih težav za njihovo lažje razumevanje otroka ipd.). Več kot očitno je, da so v formalnih programih starši vključeni kar precej v potek osebnega svetovanja oz. pogovora, medtem ko v neformalnih niso.

Individualni učni načrt

Izvajalci individualnega učnega načrta

V neformalnem programu PUM v Radovljici izvajajo izdelavo individualnega učnega načrta. Izdelujejo ga mentorji preko predpisanih obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije.

V formalnem programu OŠ Gorje in OŠ Franceta Prešerna Kranj izvajajo izdelavo individualnega učnega načrta: koordinator strokovne skupine, specialni pedagog (skupaj s strokovno skupino), strokovni delavci, ki učencu nudijo pomoč, in pedagog, ki je učencu dodeljen po odločbi. Po navadi je tako, da vsak učitelj oz. član strokovne skupine naredi svoj

individualni učni načrt (specialna pedagoginja svojega, socialna pedagoginja svojega itd.) in vsi ti načrti predstavljajo celoto. Tako v formalnih, kakor tudi v neformalnih programih gre za točno določene obrazce, le da se z njimi v formalnih programih ukvarja več ljudi kakor v neformalnih.

Metode dela pri izdelavi individualnega učnega načrta

V neformalnem programu PUM se v individualni učni načrt (preko predpisanih obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije) zapišejo cilji na izobraževalnem in osebnem področju udeleženca, njegovi dosežki in njegovo sodelovanje na projektih. Individualnemu učnemu načrtu so dodali, na lastno pest, intervju ob vstopu mladostnika v program. Udeleženci se sami odločijo, kakšne cilje imajo, kaj se bodo učili, kaj so njihove želje itd.

Metode dela pri izdelavi individualnega načrta so mnenja in predlogi staršev, strokovno mnenje in skupinska konzultacija. Poteka pa takole: sledijo okvirju zakona, ki določa smernice in točen obrazec, ki ga je izdalo Ministrstvo za šolstvo. Ob izdelavi se upošteva strokovno mnenje, ki ga prinesejo starši. To je mnenje komisije, ki otroka pregleda. Otroka na zavodu pregledajo psiholog, zdravnik, psihiater idr. V strokovnem mnenju so navedeni predlogi o pomoči učencu in načini prilagoditve za učenca. Skupinska konzultacija z učitelji in ostalimi, ki z učencem delajo, oz. ugotovitve iz skupinske konzultacije, so v izdelavi individualnega načrta prav tako vključene. Individualni učni načrt se pripravi, ko otrok dobi odločbo (lahko je to na začetku leta ali nekje na sredini) oziroma vse potrebne dokumente. V individualnem učnem načrtu na PUM-u je kar precejšnja razlika, kakor v individualnem učnem načrtu v formalnih programih. Poleg tega, da so na PUM-u na lastno pest dodali še intervju, se z individualnim učnim načrtom iz formalnih programov razlikuje predvsem v tem, da so vključeni tudi osebni cilji in dosežki udeleženca in ne zgolj šolski načrti oz. načrti, kako ali na kakšen način izvajati učno pomoč in poskrbeti, da bo učenec izdelal razred.

Pogostost izvajanja izdelave individualnega učnega načrta in njegov časovni okvir

Bistvo individualnega učnega načrta v neformalnem programu PUM je, da se ga spremlja skozi celo leto, vsakodnevno s pogovori, in spreminja oz. preoblikuje po potrebi (če pride do sprememb na primer pri ciljih, željah ali čem drugem). Individualni učni načrt izvedejo po približno 14 dnevih od vključitve udeleženca v program in se ob tem povežejo tudi s šolo,

svetovalnimi delavci, učitelji in profesorji. Šola je za udeležence izrednega pomena ravno zaradi samopotrditve in krepitev samozavesti.

V formalnih programih je zakonsko določen rok za pripravo tega načrta, in sicer 30 dni oz. en mesec (čeprav v praksi pravijo, da bi potrebovali več časa). Individualni učni načrt se prav tako kot na PUM-u sproti skozi celo leto preverja in po potrebi tudi spreminja.

Način vključenosti staršev v izdelavo individualnega učnega načrta

Tudi v tej smeri mentorji v neformalnem programu PUM delajo načeloma z mladimi, saj so odrasle osebe in se upoštevajo njihova mnenja in želje. Starši so z individualnim učnim načrtom seznanjeni in imajo vedno možnost kontakta (po navadi sami pokličejo in se pozanimajo).

V formalnih programih se ob koncu prvega ocenjevalnega obdobja ali ob koncu šolskega leta skupaj s starši in strokovno skupino naredi zaključno evalvacijsko poročilo. Starši so v izdelavo vključeni tudi skozi mnenja in predloge o tem, kaj bi bilo najbolje (ali kaj bi bilo potrebno spremeniti) in, kot že rečeno, skozi strokovno mnenje (saj so oni tisti, ki ga prinesejo). Vsak starš je pred sprejemom individualnega načrta povabljen tudi na pogovor, kjer je še možnost, da se stvari spremenijo ali dodelajo (nekateri starši želijo zelo temeljito pregledati formalni individualni učni načrt, medtem ko nekateri te želje nimajo, saj trdijo, da to ni njihovo delo). Ob izdelavi so vključeni tudi učenci (predvsem iz predmetne stopnje), saj se že nekako zavedajo svojih potreb in težav. Več kot očitno je tudi pri izdelavi individualnega učnega načrta ogromna razlika glede vključenosti staršev v formalnih in neformalnih programih. Medtem ko v neformalnih programih starši skorajda niso vključeni, je v formalnih programih ravno nasprotno, saj so vključeni v kar precejšnji meri. Ne nazadnje intervjuvanka iz OŠ Franceta Prešerna Kranj pove, da bi bilo zaradi zahtevnosti izdelave individualnega učnega načrta, mogoče potrebno tudi dodatno izobraževanje.

9.11. ODNOSNO KODIRANJE - PUMOVCI IN UČENCI (intervjuji A, B, C, D, E in F)

Individualno delo

Pri oblikah individualnega dela obstajajo razlike med pumovci in osnovnošolci glede vključenosti, in sicer zato, ker vsak izmed njih jemlje vključenost malo drugače. Pumovci so

vključeni v individualno učno pomoč in osebno svetovanje oz. pogovor aktivno, medtem ko so v individualni učni načrt vključeni zgolj pasivno skozi predloge in zato niso tega navedli kot obliko dela, v katero so vključeni, čeprav so tudi osnovnošolci vključeni v individualni učni načrt na enak način – torej zgolj skozi predloge. Pumovci mnogo bolj potrebujejo individualno posvečanje na način pozornosti ene osebe, saj doma tega nimajo dovolj, medtem ko osnovnošolci potrebujejo individualno posvečanje zgolj v šolskem smislu, saj pozornost doma imajo, potrebujejo le nekoga, ki jim pomaga pri učnih težavah. Pumovcem največ pomeni, da lahko komu zaupajo svoje osebne težave, ker jim manjka podpore v domačem okolju, medtem ko osnovnošolci le-to doma imajo in jim največ pomeni, da uredijo ocene in napredujejo v šoli, ker jim to povzroča težave. Vsi so imeli na začetku neprijetne občutke glede individualnega dela, saj so se sovrstniki iz njih norčevali, češ da niso sposobni sami zaključiti šolanja, a jih danes nimajo več, saj se na te izraze ne ozirajo in imajo ob sebi ljudi, ki jih cenijo in spoštujejo, kljub temu, da potrebujejo dodatno pomoč.

Individualna učna pomoč

Pri individualni učni pomoči tako na PUM-u, kakor tudi v osnovni šoli poteka na enak način (z učiteljem se skupaj učijo na način, ki je otroku primernejši in imajo možnost obdelave snovi počasneje ter si vzamejo več časa pri stvareh, ki so nerazumljive) in ima enak časovni okvir (eno do dve uri nekajkrat tedensko – pred izpiti pa dlje časa). Razlika je zgolj v tem, da se na PUM-u osebe, ki nudijo individualno učno pomoč, menjavajo, saj nimajo dovolj prostovoljcev, da bi lahko organizirali delo na tak način, da bi bil en prostovoljec vedno na voljo za enega pumovca. V osnovni šoli imajo učenci za vsak predmet vedno enega in istega učitelja, ker je individualno delo vključeno v obseg dela vsakega učitelja, ki se posveča učencu skozi celo leto. V osnovni šoli imajo dovolj osebja, da se osebe ne menjavajo.

Osebno svetovanje oz. pogovor

Pri osebni svetovanju oz. pogovoru je razlika v tem, da morajo osnovnošolci imeti soglasje staršev, medtem ko ga pumovci ne potrebujejo, in sicer zato, ker je PUM neformalni program (OŠ pa formalni) in temelji na prostovoljni bazi, saj se mladostnik v PUM vključi prostovoljno (OŠ pa je obvezna). Poteka pa enako pri vseh, in sicer ena na ena, v obliki pogovora o relevantnih zadevah ali v primeru konfliktov. Izvajajo ga vedno iste osebe, razen na PUM-u se pri nekaterih pumovcih osebe menjavajo, ker je odvisno od tega, kateri mentor

ima čas, kateri mentor opazi težavo in kateri je za to vrsto težave najbolj primeren. Na osnovni šoli imajo ravno samo za osebno svetovanje oz. pogovor zaposleno eno osebo in zato te vrste dela izvaja zgolj ena oseba.

Individualni učni načrt

Pri individualnem učnem načrtu dejansko ni nobenih razlik, saj so tako pumovci, kakor tudi osnovnošolci vključeni vanj pasivno skozi predloge o možnih izboljšavah, ker je zapisovanje le-tega delo mentorice in učiteljev, ki so za to usposobljeni.

9.12. ODNOSNO KODIRANJE - MENTORJI IN UČITELJI (intervjuji G, H, I, J, K in L)

Individualno delo

Glede izvajanja individualnega dela so na PUM-u mnogo bolj osredotočeni na osebno plat udeleženca. Spremljajo ga tudi na šole, na začetku leta opravijo intervju (o njegovih željah, hobijih itd.). Izvajajo tudi individualno učno pomoč, osebno svetovanje oz. pogovor in izdelavo individualnega učnega načrta (tako kot v OŠ), samo, da izvajajo tudi dodatne vrste pomoči (ki sem jih že naštela), saj so v urniku bolj fleksibilni, ker gre za neformalni program, kjer ni pouka in je veliko več poudarka na posameznikih kot skupini. Bolj se jim posvečajo na osebni ravni, zaradi tega, ker ima velika večina pumovcev težave ravno pri tem, saj prihajajo iz družin, kjer ne dobijo ravno veliko podpore in se ne počutijo popolnoma čustveno varne za izražanje. Metode dela in cilje ugotavljajo na enak način, in sicer skozi pogovor in ugotavljanje njihovih močnih in šibkih področij, ker le tako lahko izvedo, kaj udeležencem in osnovnošolcem najbolj ustreza, da bodo najlažje opravili šolske obveznosti. Glede težav, ki pretijo mladostnike, se na PUM-u mnogo bolj osredotočajo na težave in zadeve, ki se dogajajo udeležencem izven šolskega sistema, saj je velikokrat ravno tam pravi razlog za težave z učenjem. Bolj se posvečajo udeležencem na osebni ravni, saj veliko bolj potrebujejo pomoč na tem področju. Ker gre za neformalni program, imajo, k sreči, temu namenjena tudi sredstva in predvsem čas. Težave, s katerimi se srečujejo mentorji in učitelji, so si tudi malce različne. Na PUM-u mentorje najbolj frustrira, da nimajo dovolj časa za vse udeležence, saj se jim želijo maksimalno posvetiti, v OŠ pa jim največjo težavo povzročajo formalne zadeve, kot je na primer iskanje kabinetov. Razlog je v tem, da se na PUM-u ne obremenjujejo toliko s formalnostmi, saj se jim ni treba, ker so neformalni program in je njihov glavni namen in cilj

boljše počutje mladostnika, medtem ko so v osnovnih šolah veliko bolj obremenjeni s formalnostmi, saj je to njihovo delo in so tam zato, da zagotovijo otroku čim boljšo izobrazbo; in to je vse. Enako je pri pridobitvah mladostnikov, in sicer iz istega razloga. Uspešnost individualnega dela merijo oboji na približno enak način (skozi sprotno evalvacijo, pogovor z otrokom oz. mladostnikom itd.), saj je le-ta najbolj funkcionalen in primeren za delo, ki poudarja ravno posameznike.

Individualna učna pomoč

Pri individualni učni pomoči je največja razlika med PUM-om in OŠ v tem, da jo na PUM-u izvajajo predvsem študentje oz. prostovoljci in zunanji sodelavci, na OŠ pa učitelji in pedagogi. To pa zaradi tega, ker so na osnovni šoli zaposleni učitelji z namenom poučevanja (in so zato tudi plačani), na PUM-u pa ni zaposlenih nobenih učiteljev in tudi ni dovolj denarja, da bi lahko individualno učno pomoč izvajal kdorkoli drug kot pa prostovoljci in nekateri zunanji sodelavci. V formalnih programih imajo, za razliko od PUM-a, metode točno določene po seznamu Ministrstva za šolstvo (ker formalnim programom zakon točno določa po katerih metodah se morajo ravnati), a kljub temu, da PUM nima seznama metod, tako v formalnih programih, kakor tudi v neformalnih, upoštevajo želje in potrebe učencev in udeležencev ter se z njimi učijo tako, kakor je njim lažje. Poteka pa enako v obeh programih, in sicer individualno in s poudarkom na začetni vzpostavitvi stika oz. pogovora ter z motivacijo tistega, ki uči, ker je tako veliko več pomnjenja. Približno enako je pri pogostosti oz. časovnem okvirju individualne učne pomoči. OŠ je veliko bolj zakonsko omejena in določena kot PUM (točno določeno število ur, medtem ko se na PUM-u izvaja vsakodnevno in celodnevno), in sicer že zaradi narave programa, saj je eden formalen drug pa neformalen. Glede vključenosti staršev so na OŠ v veliki meri vključeni, medtem ko na PUM-u niso. Razlog je v tem, da je PUM prostovoljni program, v katerega so vključeni mladostniki sami in je njihova odločitev, kdaj bodo starši vključeni in kdaj ne (gre za odrasle ljudi, velikokrat z malce težkim ozadjem, ki so se popolnoma sposobni sami odločiti).

Osebno svetovanje oz. pogovor

Razlika med PUM-om in OŠ je, da na PUM-u mladostnike, ki potrebujejo pomoč strokovnjakov, vključijo v druge institucije (v primeru spolnih zlorab h Katji Bašič, v primerih motenj hranjenja v svetovalnico Muza, v primerih duševnih težav k pedopsihiatrijni

itd.), ker sami niso usposobljeni za to vrsto dela, in ker namen PUM-a ni terapevtski. V obliki pogovorov skozi transakcijsko analizo (vsak človek je OK, niso OK njegova dejanja) pomagajo udeležencem skozi vsakdanje težave, ki jih pretijo. Radovljiški PUM je eden izmed redkih, ki to vrsto pomoči izvajajo, čeprav ni po kurikulumu PUM-a. Izvajajo jo zato, ker so vse mentorice – čisto slučajno – tudi socialne delavke. Na OŠ osebno svetovanje oz. pogovor izvajajo sami (socialna pedagoginja in psiholog), saj imajo za to vrsto dela posebej zaposlene ljudi in uporabljajo več različnih metod, ne samo TA, ker vsak uporablja tisto, ki mu je bližja. V pogostosti oz. v časovnem okvirju je na PUM-u bolj fleksibilno in neformalno kot v OŠ, in sicer zato, ker je temu tudi namenjen program, da ni vse tako formalno in časovno omejeno. Na PUM-u imajo osebno svetovanje oz. pogovor po potrebi in kolikor dolgo ga udeleženec potrebuje. Na OŠ je za to točno določen časovni okvir (del šolske ure) in pogostost (dva do trikrat na teden), saj so zakonsko omejeni in imajo za vse vrste dela točno določene obrazce (poleg tega pa še soglasje staršev, ki ga na PUM-u ne potrebujejo). Enako je z vključenostjo staršev, kot pri individualni učni pomoči, in sicer: so na OŠ v veliki meri vključeni, medtem ko na PUM-u niso. Razlog je v tem, da je PUM prostovoljni program, v katerega so vključeni mladostniki sami in je njihova odločitev, kdaj bodo starši vključeni in kdaj ne (gre za odrasle ljudi, velikokrat z malce težkim ozadjem, ki so se popolnoma sposobni sami odločiti).

Individualni učni načrt

Individualni učni načrt tako na PUM-u, kakor tudi v OŠ izvajajo mentorji oz. učitelji s pomočjo različnih obrazcev. Razlika je v tem, da ga na PUM-u izvajajo prek obrazcev iz Andragoškega centra Slovenije, v OŠ pa prek obrazcev iz Ministrstva za šolstvo, ker je tako določeno. Metode so malce drugačne, a kljub temu za vsakega zakonsko določene. Na PUM-u na podlagi želja in predlogov udeležencev zapišejo učni načrt za vsakega posameznika in vanj zapišejo tudi njihove cilje tako na izobraževalnem, kakor tudi na osebnem področju. Ker gre za dogovarjanje, je tudi uspešnost toliko večja, saj so udeleženci vanj vključeni. V OŠ je vse bolj formalno, ker gre za obvezen in ne prostovoljen program in zapišejo individualni učni načrt poleg skupnega pogovora in upoštevanja učencev tudi na podlagi strokovnega mnenja, ki ga učiteljski zbor za izdelavo potrebuje, ker jim mora Ministrstvo odobriti dodatne ure namenjene posameznikom, na PUM-u pa odobritve ne potrebujejo, ker je neformalni program temu namenjen. Pogostost izvajanja oz. časovni okvir je enak pri obeh programih, in sicer enkrat letno izvajanje in spreminjanje, oz. dodajanje

stvari po potrebi, ker je najpomembneje, da je prilagojeno posamezniku, ki skozi leto napreduje (ali nazaduje) in se njegove potrebe, močne in šibke točke, tudi spreminjajo. Pri vključenosti staršev je enaka situacija kakor pri individualni učni pomoči in osebnem svetovanju oz. pogovoru, in sicer, da so na OŠ v veliki meri vključeni, medtem ko na PUM-u niso. Razlog je v tem, da je PUM prostovoljni program, v katerega so vključeni mladostniki sami in je njihova odločitev, kdaj bodo starši vključeni in kdaj ne (gre za odrasle ljudi, velikokrat z malce težkim ozadjem, ki so se popolnoma sposobni sami odločiti).

10. POVZETEK

V teoretičnem uvodu diplomske naloge sem se posvetila predvsem mladostnikom in njihovem življenjskemu svetu. Opredelila sem vse pomembne dejavnike, ki jih obkrožajo in s katerimi se vsakodnevno soočajo. Naslonila sem se tudi na njihovo socialno mrežo in kako pomembna je le-ta v življenju vsakega posameznika, ne zgolj mladostnikov. Nisem pa ostala zgolj pri tem, ampak sem zapisala tudi nekaj o ranljivosti, vrednotah in oblikah vodenja pri socialnem delu z mladimi. S povezavo vseh teh podatkov sem želela čimbolj poudariti pomembnost mladostnikov in včasih tudi njihovega načina razmišljanja in pristopa do življenja nasploh.

Pomembno se mi je zdelo tudi, da, glede na to, da je tema moje diplomske naloge formalno in neformalno izobraževanje oz. formalni in neformalni program izobraževanja, opredelim ali izpostavim tudi nekaj dejstev o tem. Zapisala sem tako splošna načela, kakor tudi cilje vzgoje in izobraževanja v formalnih programih na sploh in malce podrobneje opredelila sistem izobraževanja v osnovnih in srednjih šolah ter gimnazijah. Nisem pozabila na zapis o situacijah, ki privedejo do potencialnega izstopa iz šolanja oz. osipništva in posledicah le-tega.

V primerih, ko otroci ali mladostniki izstopijo iz redne oblike šolanja, je zelo pomembno, da se zavedajo dejstva, da imajo kljub temu možnost zaključka na malce drugačen način, in da so jim odprta mnoga vrata, ne glede na to, da nimajo v rokah nobenega pisnega potrdila o zaključku. Pomembno je, da se počutijo varne, ko pomislijo na svojo prihodnost, in da ob viziji nanjo ne občutijo nobene tesnobe ali stresa, v katerega jih silijo marsikateri odrasli. Ena izmed opcij, ki jim je na voljo, je sigurno neformalni tip izobraževanja. Ravno zaradi tega sem v teoretičnem delu omenila in opredelila tudi ta program. Glede na to, da je osipa vedno več, razpoznavnosti tega problema pa vedno manj, bi bilo sigurno potrebno o tem informirati vse ljudi.

Poleg vseh informacij o formalnem in neformalnem tipu izobraževanja sem teoretičen uvod svoje diplomske naloge zaključila z opisom metod dela v obeh programih, jih nekoliko podrobneje opredelila in izpostavila neformalni program Projektno učenje za mlajše odrasle v Radovljici, katerega sem tudi raziskovala.

Empirični del diplomske naloge sem posvetila dvema vidikoma, in sicer: vidiku individualnega dela in njegovih vrstah iz perspektive mladostnikov ter vidiku individualnega dela in njegovih vrstah iz perspektive strokovnih delavcev, ki to vrsto dela opravljajo. Perspektivo mladostnikov sem črpala iz intervjujev, ki sem jih opravila z mladostnikoma iz programa PUM v Radovljici, in intervjujev, ki sem jih opravila s štirimi učenci OŠ. Perspektivo strokovnih delavcev sem črpala iz intervjujev, ki sem jih opravila na PUM-u z mentoricama, in na dveh OŠ s štirimi strokovnimi delavkami.

Rezultati so mi pokazali kar nekaj ugotovitev, med katerimi sem jih nekaj pričakovala, nekaj pa me jih je presenetilo. Nisem pričakovala tako formalnih in šolsko strukturiranih odgovor s strani učencev OŠ, saj so vsi ogromno poudarka dali na šolo, ocene in učni uspeh, medtem ko so udeleženci programa PUM bolj poudarjali pomoč, ki jo pridobijo na osebni plati. Sem pa zelo zadovoljna nad ugotovitvijo, da je, kljub zakonskim omejitvam, tudi v formalnih programih, kot so OŠ, opaženega in vloženega ogromno truda v individualno delo, tudi, če se včasih zdi, glede na malo časa, ki jim je na voljo, neizvedljivo ali celo nemogoče.